

STRATEGIA ROZWOJU GMINY PISZ NA LATA 2027-2037

Projekt do konsultacji społecznych

Autorami „Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027–2037” są członkowie zespołu specjalistów spółki REFUNDA z siedzibą we Wrocławiu.

www.refunda.pl

Spis treści

WPROWADZENIE	4
1. WNIOSKI Z DIAGNOZY SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ GMINY PISZ	7
1.1. Sfera społeczna	10
1.2. Sfera gospodarcza	16
1.3. Sfera przestrzenna	18
1.4. Sfera klimatyczno-środowiskowa	23
1.5. Finanse Gminy	25
1.6. Badanie ankietowe	29
2. MISJA I WIZJA	32
3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ W SFERZE SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ	34
4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA	46
5. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY PISZ	50
6. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ	60
6.2. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu	61
6.3. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	62
6.4. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej	63
6.5. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego	66
6.6. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego	66
6.7. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej	67
6.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko	68
6.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej	69
6.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji	69
7. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI	71
7.2. Obszary strategicznej interwencji określone (OSI) w strategii rozwoju województwa	72
7.3. Obszary strategicznej interwencji w Gminie Pisz	77
8. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO SZCZEBLA	78
9. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII	80
9.1. Zarządzanie realizacją Strategii	81
9.1.1. Podmioty zaangażowane we wdrażanie Strategii	81
9.1.2. Procedura monitorowania	82
9.1.3. Ewaluacja dokumentu	82
9.1.4. Aktualizacja	82
9.2. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	83

10. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	86
11. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW	89

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037 (dalej „Strategia”) jest dokumentem, który określa długookresowy plan działania, wskazuje kierunki rozwoju, cele strategiczne Gminy, aby osiągnąć przyjęte założenia. Ustalenia te są podstawą do prowadzenia przez Gminę Pisz polityki społeczno-gospodarczej. Strategia pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz Gminy, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: zasoby ludzkie, środowisko przyrodnicze i kulturowe, infrastrukturalne czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznych obowiązujących w Gminie Pisz. Podczas definiowania celów zadbano również o ich zgodność z dokumentami strategicznymi na wyższym szczeblu – strategią województwa, a także krajowymi i unijnymi dokumentami horyzontalnymi. Strategia będzie wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania. Dzięki temu dokument ten będzie zawierał wytyczne i punkt odniesienia dla inicjatyw i działań podejmowanych na poziomie lokalnym w Gminie Pisz, mających na celu wspieranie rozwoju w okresie do 2037 roku.

Strategia Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037 odzwierciedla wizję, potrzeby i aspiracje mieszkańców, a także stanowi odpowiedź na zgłaszane przez nich problemy i oczekiwane kierunki zmian. Pisz jest Gminą, która może i powinna rozwijać się wielotorowo, posiadać ofertę kierowaną zarówno w stronę mieszkańca, turysty jak i przedsiębiorcy. Jako siedziba powiatu pełni również funkcję administracyjnego, gospodarczego i społecznego centrum regionu, co stwarza dodatkowe możliwości rozwoju usług publicznych, infrastruktury oraz instytucji wspierających lokalną społeczność i przedsiębiorczość.

Strategia została opracowana w sposób kompleksowy, wykorzystując różnorodne dane i dokumenty jako podstawę dla jej tworzenia. Dokument powstał w oparciu o aktualne dokumenty planistyczne, raporty, sprawozdania oraz dane statystyczne, co umożliwiło rzetelne i uzasadnione podejście do wyznaczenia celów

i priorytetów rozwojowych dla Gminy Pisz w określonym czasie. Niniejszy dokument został przygotowany w konwencji partycypacyjno-eksperckiej. W tworzenie Strategii zaangażowane były różne grupy podmiotów i środowisk – władze samorządowe, ze względu na ich znajomość uwarunkowań Gminy i mieszkańców, z uwagi na to, że są oni głównymi odbiorcami działań zawartych w Strategii, a także specjalistów, mających bezstronne i obiektywne spojrzenie na sytuację i zmiany w Gminie.

Proces opracowania Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037 rozpoczęto w dniu 27 listopada 2025 roku przyjęciem Uchwały nr XXIV/251/2025 Rady Miejskiej w Pisz w sprawie przystąpienia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji.

Pierwszym etapem opracowania Strategii Rozwoju było opracowanie Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Pisz obrazującej stan obecny Gminy i jej potencjał.

W maju 2026 r. przeprowadzone zostały warsztaty strategiczne skupiające mieszkańców oraz przedstawicieli kluczowych podmiotów i instytucji działających na terenie Gminy. Podczas pracy w ramach warsztatów zdefiniowano obszary problemowe, wskazano mocne i słabe strony Gminy oraz szanse na jej rozwój, a także zagrożenia, które mogą osłabić oddziaływanie silnych stron i uniemożliwić wykorzystanie szans. Na warsztatach pracowano nad wizją i misją rozwoju Gminy oraz celami i kierunkami działań dla trzech obszarów strategicznych – społecznego, gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego. Miały one charakter partycypacyjny, a dodatkowym wsparciem w tym procesie było badanie ankietowe przeprowadzone online.

Projekt Strategii Rozwoju Gminy Pisz lata 2027-2037 zostanie poddany konsultacjom z:

- ❖ sąsiednimi gminami i ich związkami,
- ❖ lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi,
- ❖ mieszkańcami gminy,
- ❖ Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie w Białymstoku.

Projekt Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037 zostanie również skierowany do Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego w celu wydania opinii.

W ramach przygotowania Strategii zgodnie z art. 10a ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2025 r. poz. 198) zostanie przeprowadzona ewaluacja ex ante – ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii.

Zawartość Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037 uwzględnia wymagania określone w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności w:

- ❖ ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ❖ ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- ❖ ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- ❖ ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ❖ ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- ❖ ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko,
- ❖ ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Pisz

STRATEGIA ROZWOJU GMINY PISZ NA LATA 2027-2037

Wizja

Misja

SFERA SPOŁECZNA
Cele strategiczne

Cele operacyjne w sferze społecznej

Kierunki działań w sferze społecznej

SFERA GOSPODARCZA
Cele strategiczne

Cele operacyjne w sferze gospodarczej

Kierunki działań w sferze gospodarczej

SFERA PRZESTRZENNA
Cele strategiczne

Cele operacyjne w sferze przestrzennej

Kierunki działań w sferze przestrzennej

SFERA KLIMATYCZNO-
ŚRODOWISKOWA
Cele strategiczne

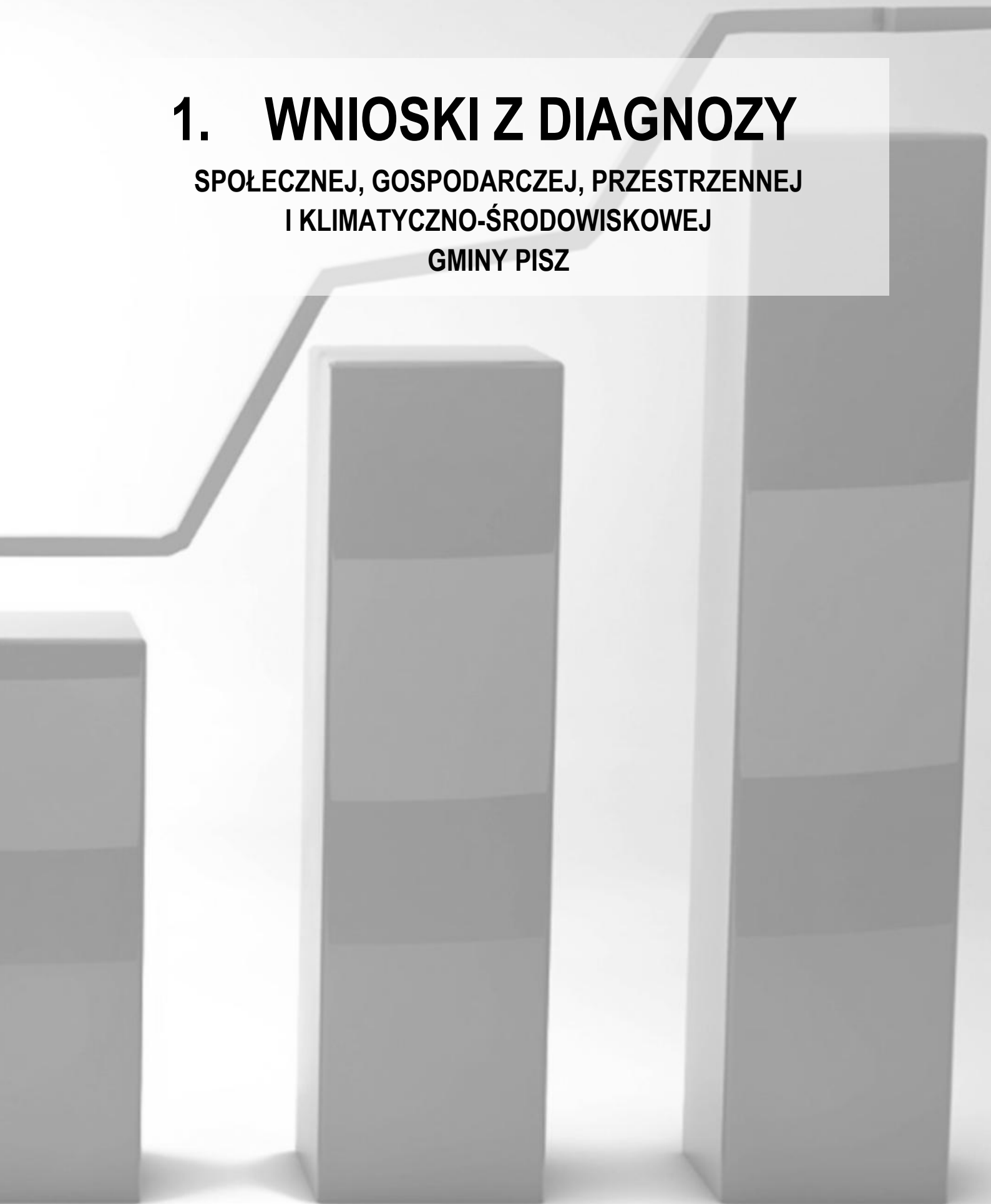
Cele operacyjne w sferze klimatyczno-środowiskowej

Kierunki działań w sferze klimatyczno-środowiskowej

1. WNIOSKI Z DIAGNOZY

**SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ
I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ
GMINY PISZ**

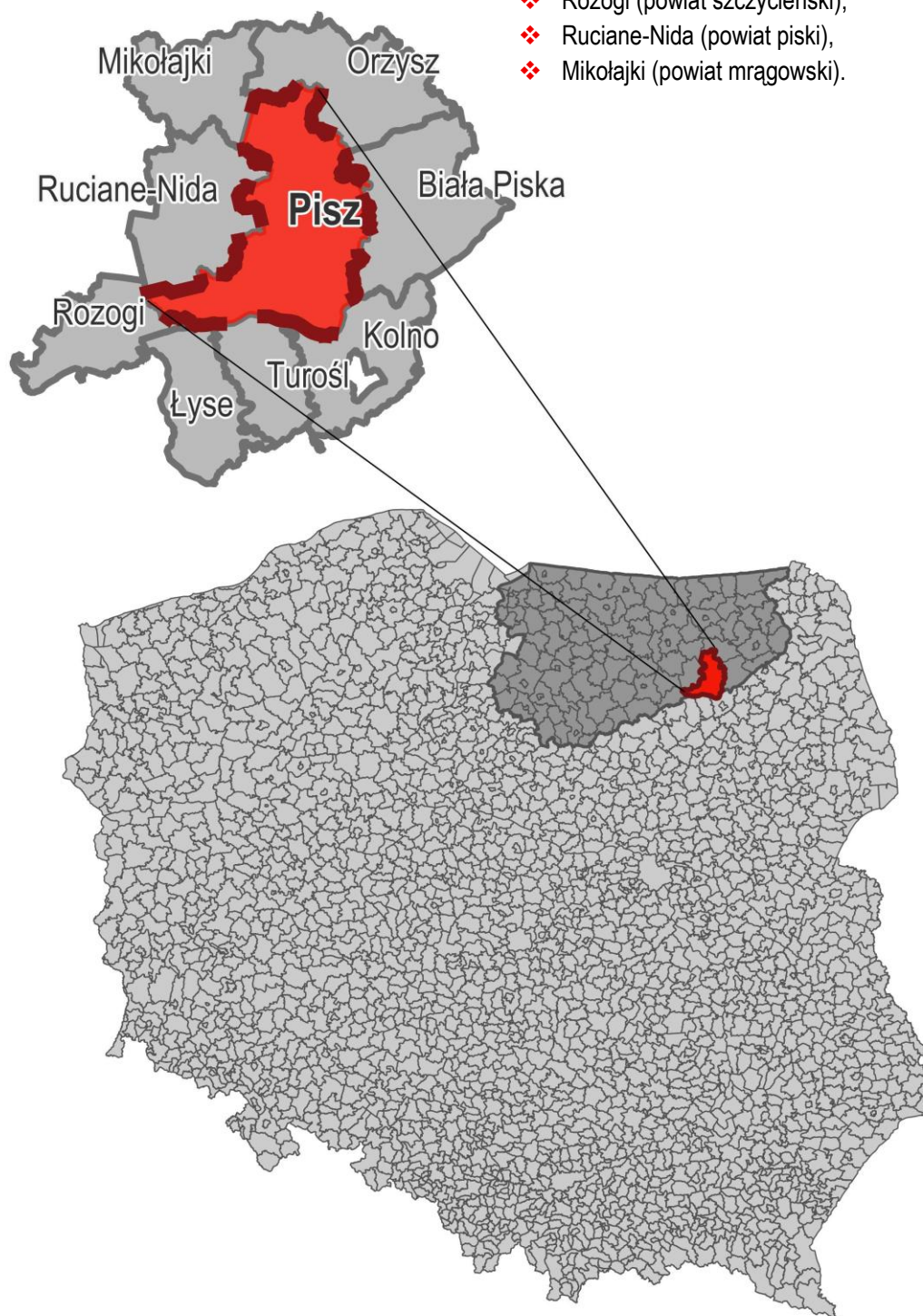

Gmina Pisz jest gminą miejsko-wiejską, położoną w północno-wschodniej części Polski, w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie piskim. Pisz jest miastem powiatowym. Gmina oddalona jest o około 110 km od miasta wojewódzkiego – Olsztyna i położona jest przy drogach krajowych nr 58 i 63.

Gmina Pisz graniczy z gminami:

- ❖ Orzysz (powiat piski),
- ❖ Biała Piska (powiat piski),
- ❖ Kolno (powiat kolneński),
- ❖ Turośl (powiat kolneński),
- ❖ Łyse (powiat ostrolęcki),
- ❖ Rozogi (powiat szczycieński),
- ❖ Ruciane-Nida (powiat piski),
- ❖ Mikołajki (powiat mragowski).

Rysunek 1 Położenie Gminy Pisz

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Gmina administracyjnie obejmuje miasto Pisz oraz teren wiejski gminy Pisz, w skład którego wchodzi 43 jednostki pomocnicze (sołectwa), obejmujące łącznie 62 miejscowości: Anuszewo, Babrosty, Bogumiły, Borki, Ciesina, Czarny Róg, Dłutowo, Hejdyk, Imionek, Jabłoń, Jagodne, Jaśkowo, Jeglin, Jeże, Kałęczyn, Karpa, Karwik, Kocioł, Kocioł Duży, Kociołek Szlachecki, Kulik, Kwik, Lipa Przednia, Lipa Tylna, Lisie Jamy, Liski, Łupki, Łysonie, Maldanin, Maszty, Niedźwiedzie, Pietrzyki, Pilchy, Piskorzewo, Pogobie Średnie, Pogobie Tylnie, Rakowo, Rakowo Piskie, Rostki, Rybitwy, Snopki, Stare Guty, Szparki, Szczechy Małe, Szczechy Wielkie, Szeroki Bór Piski, Trzonki, Turośl, Turowo, Turowo Duże, Uściany Nowe, Uściany Stare, Wądołek, Wąglik, Wąglik Kolonia, Wiartel, Wiartel Mały, Wielki Las, Zawady, Zdory, Zdunowo, Zimna.

Miasto Pisz, stanowiące centralny ośrodek gminy, podzielone jest na cztery części przez rzekę Pisę (północ – południe) oraz linię kolejową Elk – Ruciane – Nida (wschód – zachód). W lewobrzeżnej części miasta dominuje zabudowa mieszkaniowa, natomiast po prawej stronie rzeki zlokalizowana jest większość urzędów, instytucji publicznych, szkół, zakładów pracy oraz obiektów usługowo-handlowych.

Gmina Pisz zajmuje powierzchnię 634,8 km² i jest tym samym największą obszarowo gminą w Polsce, zajmując około 2,6% obszaru województwa warmińsko-mazurskiego i około 36% powiatu piskiego. Gmina Pisz położona jest na obszarze Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, Równiny Mazurskiej oraz Pojezierza Elckiego. Znaczną część jej powierzchni zajmują rozległe kompleksy leśne Puszczy Piskiej, będącej jednym z największych obszarów leśnych w Polsce.

Gmina wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Na jej terenie znajdują się liczne

jeziora, m.in. Śniardwy – największe jezioro w Polsce, Roś oraz Seksty. Przez obszar gminy przepływa rzeka Pisa, stanowiąca popularny szlak kajakowy i wodny łączący Mazury z Narwią i Wisłą. Krajobraz gminy tworzą przede wszystkim lasy sosnowe, jeziora, tereny rolnicze oraz obszary polodowcowe.

Pisz pełni funkcję ponadlokalnego ośrodka administracyjnego, gospodarczego i turystycznego regionu oraz jest siedzibą władz powiatu piskiego. Do głównych funkcji miasta i gminy należą turystyka, leśnictwo, przemysł drzewny, handel oraz rolnictwo. Korzystne położenie w centrum Mazur sprawia, że gmina stanowi ważny ośrodek wypoczynkowy i żeglarski regionu.

Przeprowadzona diagnoza społeczna, gospodarcza, przestrzenna oraz klimatyczno-środowiskowa, uzupełniona wynikami badania ankietowego i warsztatów strategicznych oraz podsumowana analizą SWOT i TOWS, pozwoliła na kompleksową ocenę aktualnego poziomu rozwoju Gminy oraz identyfikację najważniejszych potencjałów, problemów i wyzwań rozwojowych. Analiza wykazała, że Gmina Pisz dysponuje znacznymi zasobami i atutami stanowiącymi podstawę dalszego rozwoju, jednak jednocześnie stoi przed szeregiem wyzwań wymagających konsekwentnych działań w perspektywie obowiązywania Strategii.

Wnioski płynące z diagnozy stanowiły podstawę do sformułowania wizji rozwoju i misji Gminy Pisz oraz wyznaczenia celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. Podsumowanie opracowanej diagnozy oraz najważniejsze wnioski przedstawiono w kolejnych podrozdziałach.

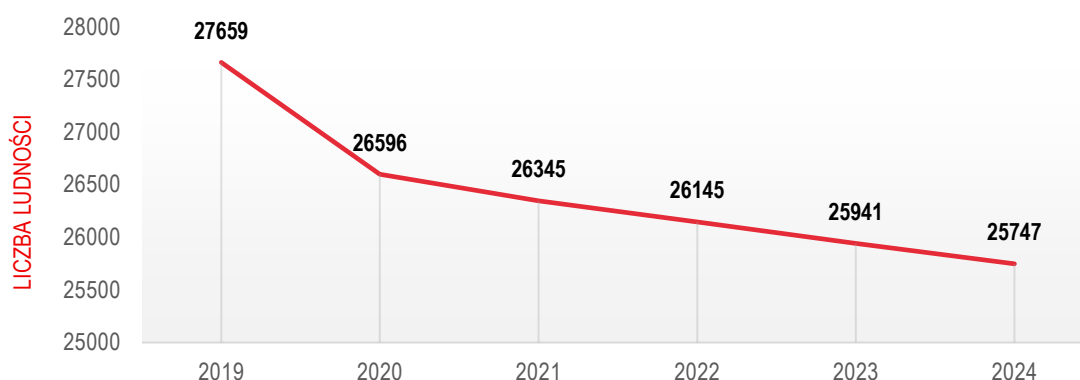

1.1. Sfera społeczna

Ludność i zachodzące procesy demograficzne

Gmina Pisz jest zamieszkiwana przez 25 747 mieszkańców. W ostatnich latach notuje się stały spadek liczby ludności gminy. W porównaniu do 2019 roku, liczba mieszkańców zmalała o 6,9%. Obecne tendencje są tożsame z sytuacją spadkową zarówno w całej Polsce

(–1,6%), jak i województwie (–5,2%) oraz powiecie (–8,1%). Najbardziej liczną miejscowością w Gminie jest miasto Pisz, liczące 17 400 mieszkańców. Biorąc pod uwagę tylko miejscowości wiejskie, najliczniejsza jest miejscowość Łupki, licząca 849 mieszkańców.

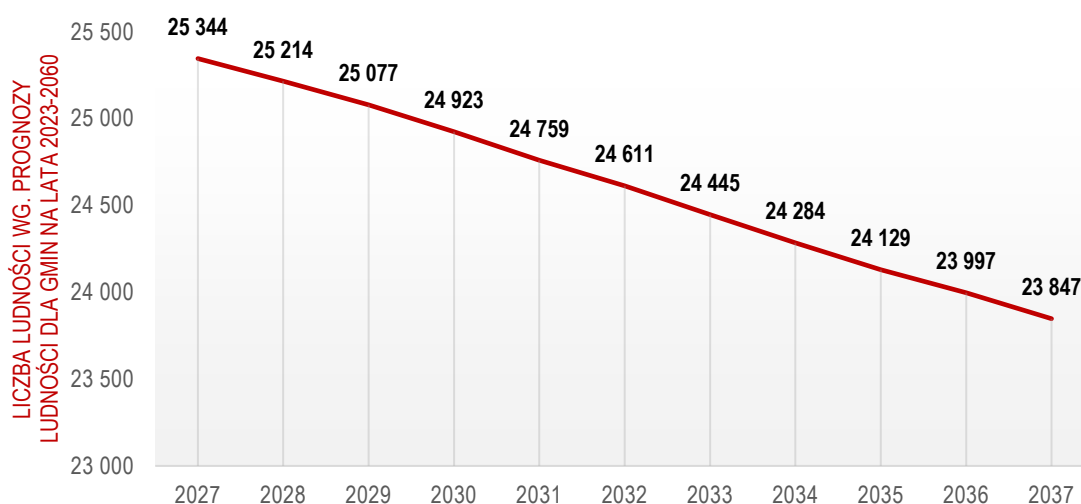

Wykres 1 Liczba ludności w Gminie Pisz w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Prognoza demograficzna wskazuje na utrzymanie się tendencji spadkowej liczby mieszkańców Gminy Pisz również w okresie obowiązywania Strategii. Według prognozy liczba ludności zmniejszy się z 25 344 osób w 2027 r. do 23 847 osób w 2037 r., tj. o 1 497 osób (ok. 5,9%).

Prognozowane zmiany potwierdzają konieczność prowadzenia działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie skutkom niekorzystnych procesów demograficznych oraz dostosowanie usług publicznych do zmieniającej się struktury ludności.

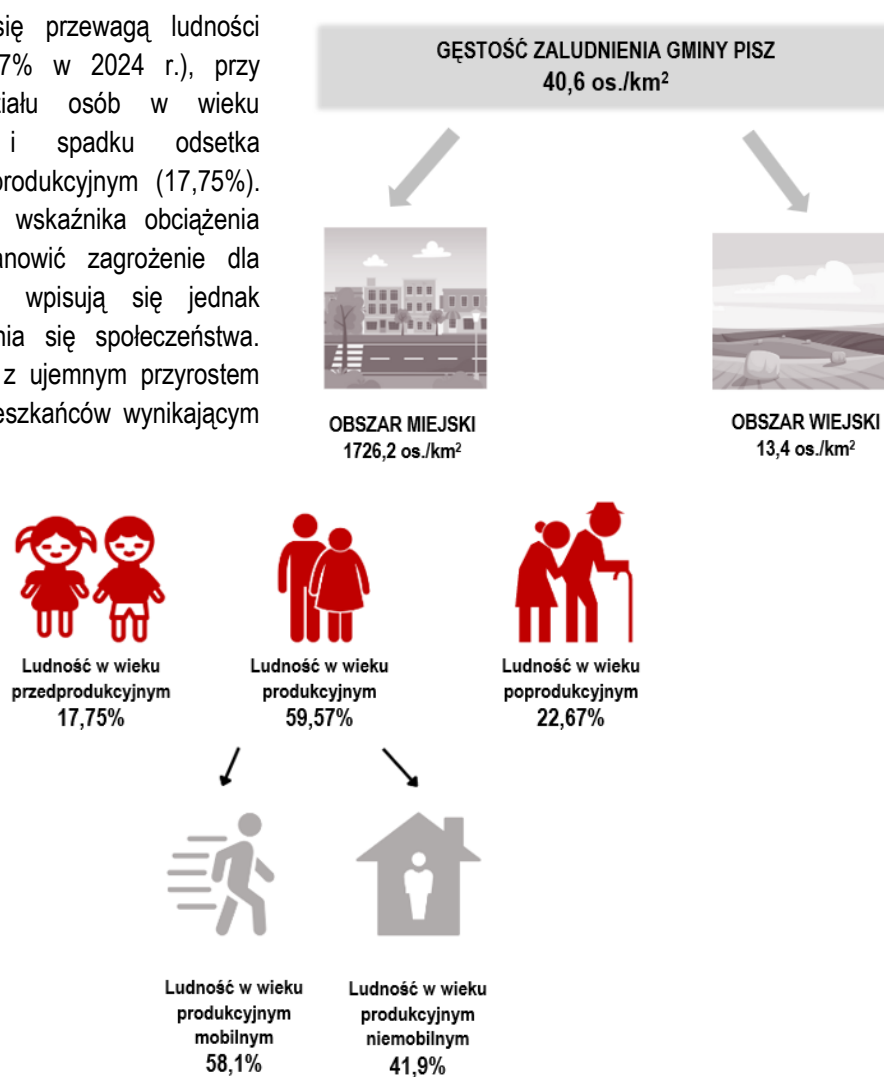

Wykres 2 Prognoza ludności dla Gminy Pisz na lata 2027-2037.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla Gmin na lata 2023-2060, GUS.

Gmina Pisz charakteryzuje się przewagą ludności w wieku produkcyjnym (59,57% w 2024 r.), przy jednoczesnym wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym (22,67%) i spadku odsetka mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (17,75%). Zmiany te skutkują wzrostem wskaźnika obciążenia demograficznego i mogą stanowić zagrożenie dla rozwoju Gminy. Procesy te wpisują się jednak w ogólnokrajowy trend starzenia się społeczeństwa. Dodatkowo Gmina boryka się z ujemnym przyrostem naturalnym oraz odpływem mieszkańców wynikającym z migracji wewnętrznych.

Edukacja

Gmina Pisz realizuje szeroki zakres zadań oświatowych, finansowanych m.in. z subwencji oświatowej, które stanowią około 36% wydatków budżetu Gminy. Na jej terenie funkcjonuje publiczne przedszkole miejskie, niepubliczny klub dziecięcy oraz niepubliczne punkty przedszkolne. Edukację na poziomie podstawowym zapewnia osiem szkół prowadzonych przez Gminę oraz pięć placówek prowadzonych przez inne podmioty. Szkolnictwo ponadpodstawowe reprezentowane jest przez licea ogólnokształcące, technika, szkoły branżowe oraz placówki kształcenia ustawicznego prowadzone przez Powiat Piski i podmioty niepubliczne.

W odpowiedzi na zidentyfikowaną potrzebę zwiększenia dostępności instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3, Gmina Pisz realizuje inwestycję polegającą na utworzeniu gminnego klubu malucha dla dzieci do 3. roku życia, która stanowi element działań ukierunkowanych na poprawę warunków życia mieszkańców, wspieranie

rodzin oraz zwiększenie możliwości aktywności zawodowej rodziców małych dzieci. Po zakończeniu realizacji przedsięwzięcia zakłada się zwiększenie dostępności miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 na terenie Gminy.

Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty z lat 2021–2024 wskazuje, że osiągnięcia uczniów szkół z terenu Gminy były zbliżone do średnich wyników powiatu piskiego, jednak najczęściej niższe od średnich wojewódzkich, szczególnie w zakresie matematyki i języka angielskiego. Widoczne są również różnice pomiędzy szkołami miejskimi i wiejskimi, przy czym uczniowie szkół miejskich osiągają zazwyczaj lepsze wyniki. Jednocześnie poziom aktywności edukacyjnej mieszkańców pozostaje wysoki – współczynnik skolaryzacji brutto w 2024 r. osiągnął wartość 95,88%, przewyższając średnią dla powiatu piskiego oraz województwa warmińsko-mazurskiego.

Rysunek 2 Placówki, których organem prowadzącym jest Gmina Pisz
Źródło: opracowanie własne.

Kultura, sport, turystyka i rekreacja

Gmina Pisz dysponuje rozwiniętą ofertą kulturalną, edukacyjną i społeczną, opartą na działalności samorządowych instytucji kultury, wśród których kluczową rolę odgrywają Piski Dom Kultury, Muzeum Ziemi Piskiej oraz Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna. Instytucje te prowadzą szeroką działalność skierowaną do dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów, obejmującą edukację kulturalną, rozwój zainteresowań, ochronę dziedzictwa lokalnego oraz integrację społeczną mieszkańców.

Piski Dom Kultury jest głównym ośrodkiem życia kulturalnego Gminy, prowadzącym liczne zajęcia artystyczne, muzyczne, taneczne, teatralne i rekreacyjne, a także organizującym wydarzenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. Ważnym elementem jego działalności jest również aktywizacja seniorów poprzez funkcjonowanie Piskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Obecnie działalność instytucji jest jednak ograniczona z uwagi na realizację inwestycji związanej z modernizacją i rozbudową obiektu, mającej na celu dostosowanie infrastruktury do współczesnych potrzeb mieszkańców. Inwestycja ma strategiczne znaczenie dla rozwoju życia kulturalnego Gminy.

Infrastruktura sportowa i rekreacyjna

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna Gminy Pisz obejmuje zróżnicowane obiekty zarządzane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pisz, który odpowiada za ich utrzymanie, rozwój oraz udostępnianie mieszkańcom. Wśród najważniejszych obiektów znajduje się Stadion Miejski przy ul. Mickiewicza, pełnowymiarowy obiekt piłkarski wykorzystywany do treningów oraz organizacji wydarzeń sportowych, obecnie poddawany

Istotną rolę w zachowaniu i promocji dziedzictwa kulturowego regionu pełni Muzeum Ziemi Piskiej, które prowadzi działalność wystawienniczą, edukacyjną, wydawniczą i popularyzatorską. Muzeum organizuje wystawy, warsztaty, spotkania historyczne i wydarzenia kulturalne, a także realizuje projekty dokumentujące historię oraz tożsamość Ziemi Piskiej.

Uzupełnieniem oferty kulturalnej jest Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, pełniąca funkcję centrum informacji, edukacji i aktywności społecznej. Biblioteka organizuje liczne spotkania autorskie, wydarzenia literackie, wystawy, koncerty oraz zajęcia edukacyjne dla różnych grup wiekowych, a poprzez sieć punktów bibliotecznych zapewnia dostęp do zbiorów również mieszkańcom obszarów wiejskich.

Najważniejszymi wydarzeniami kulturalnymi gminy są m.in. Dni Pisz/Jarmark św. Jana, Piska Majówka, Festiwal „Pisz i Śpiewaj Poezję”, Pisz Music Festival czy Krok Piskiego Stylu oraz liczne koncerty, wystawy i wydarzenia plenerowe.

Na terenie Gminy znajduje się również wiele zabytków – w ewidencji Gminnej ujęto 288 obiektów, a w rejestrze zabytków 54 obiekty i jeden układ urbanistyczny.

modernizacji w ramach ważnej inwestycji zwiększającej jego funkcjonalność.

Istotną rolę pełni również Pływalnia Miejska, umożliwiająca naukę pływania, rekreację oraz zajęcia sportowe dla różnych grup wiekowych. Uzupełnieniem infrastruktury są m.in. kompleks „Orlik”, skatepark, Plaża Miejska nad jeziorem Roś oraz Port nad rzeką Pisą, które zapewniają mieszkańcom oraz turystom dostęp

do szerokiej oferty aktywności sportowo-rekreacyjnej, w tym również wodnej i sezonowej.

Na obszarach wiejskich funkcjonują boiska trawiaste, które wspierają lokalną aktywność sportową

oraz integrację społeczności. Zróżnicowana baza sportowo-rekreacyjna Gminy Pisz sprzyja upowszechnianiu aktywności fizycznej oraz podnoszeniu jakości życia mieszkańców.

Turystyka i rekreacja

Turystyka i rekreacja w Gminie Pisz opiera się przede wszystkim na bogatych walorach przyrodniczych Krainy Wielkich Jezior Mazurskich oraz Puszczy Piskiej, które stanowią podstawę rozwoju turystyki aktywnej, wodnej i przyrodniczej. Gmina posiada bardzo dobre warunki do uprawiania żeglarstwa, kajakarstwa, turystyki rowerowej i wypoczynku na łonie natury, co wpływa na jej atrakcyjność zarówno dla mieszkańców, jak i turystów.

Kluczową rolę w rozwoju turystyki odgrywa rzeka Pisa oraz rozbudowany system jezior, które tworzą ważne szlaki wodne łączące Mazury z Narwią i Wisłą. Istotnym elementem oferty są również trasy rowerowe, piesze oraz infrastruktura rekreacyjna, w tym plaże, porty, przystanie i miejsca wypoczynku.

Na terenie Gminy występują także najważniejsze atrakcje przyrodnicze i kulturowe, m.in. jezioro Śniardwy, Puszcza Piska, a także zabytki oraz obiekty kulturowe i historyczne w Pisz. Uzupełnieniem oferty są liczne szlaki rowerowe, w tym Mazurska Pętla Rowerowa, która wzmacnia znaczenie Gminy w regionalnej sieci turystyki aktywnej.

Polityka społeczna

Pomoc społeczna w Gminie Pisz realizowana jest przede wszystkim przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pisz, który w 2024 r. objął wsparciem 1643 osoby. Pomoc ma charakter finansowy, rzeczowy oraz systemowy i obejmuje m.in. wsparcie rodzin, przeciwdziałanie przemocy domowej, pomoc osobom starszym, z niepełnosprawnościami oraz zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Na terenie Gminy funkcjonuje rozbudowany system instytucji realizujących działania na rzecz dziecka i rodziny, w tym m.in. Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pisz (poradnie uzależnień, punkt dla osób doświadczających przemocy, punkt młodzieżowy), Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, placówki opiekuńczo-terapeutyczne, Środowiskowy Dom Samopomocy, Warsztaty Terapii Zajęciowej oraz organizacje

Gmina Pisz dysponuje rozwiniętą bazą noclegową, która stanowi ważny element lokalnego potencjału turystycznego. W latach 2019–2025 liczba obiektów noclegowych utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie (11–14 obiektów), jednak widoczny jest spadek liczby całorocznych obiektów i miejsc noclegowych, co wskazuje na utrzymującą się sezonowość ruchu turystycznego. W 2025 r. funkcjonowało 11 obiektów noclegowych oferujących 772 miejsca, z czego jedynie 180 było dostępnych przez cały rok.

Na tle innych gmin Krainy Wielkich Jezior Mazurskich Pisz posiada mniejszą bazę noclegową niż Mikołajki, Ruciane-Nida, Węgorzewo czy Ryn, jednak przewyższa Orzysz. Niski udział miejsc całorocznych (23,3%) świadczy o ograniczonym potencjale obsługi turystów poza sezonem letnim. Kluczowym wyzwaniem pozostaje rozwój całorocznej bazy noclegowej i oferty turystycznej, co pozwoli wydłużyć sezon turystyczny, zwiększyć liczbę odwiedzających oraz wzmocnić rolę turystyki w rozwoju lokalnej gospodarki.

pozarządowe wspierające mieszkańców w trudnych sytuacjach życiowych.

Istotnym obszarem działań jest wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnościami, obejmujące usługi opiekuńcze, pomoc środowiskową oraz działania aktywizujące i integracyjne. Ważną rolę odgrywają także inicjatywy edukacyjne i społeczne, które przeciwdziałają izolacji i wspierają aktywne uczestnictwo seniorów w życiu lokalnej społeczności.

Gmina realizuje również działania w zakresie przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom, m.in. poprzez procedurę „Niebieskiej Karty”, pracę zespołów interdyscyplinarnych oraz programy profilaktyczne. Całość systemu pomocy społecznej ukierunkowana jest na wsparcie mieszkańców w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych

oraz wzmacnianie ich samodzielności i integracji społecznej.

Ochrona zdrowia

System ochrony zdrowia w Gminie Pisz stanowi istotny element lokalnej infrastruktury społecznej, wpływający na jakość życia mieszkańców oraz poziom wydatków publicznych. Dostęp do świadczeń medycznych uzależniony jest przede wszystkim od funkcjonowania placówek ochrony zdrowia, ich dostępności oraz zakresu oferowanych usług.

Podstawowym ośrodkiem zabezpieczającym opiekę stacjonarną i ambulatoryjną dla mieszkańców Gminy jest Szpital Powiatowy w Pisz, który obsługuje również cały powiat piski. Uzupełnieniem systemu są placówki podstawowej opieki zdrowotnej, poradnie specjalistyczne, punkty świadczące usługi w zakresie zdrowia psychicznego oraz sieć aptek i punktów aptecznych.

Aktywność społeczna

Aktywność społeczna mieszkańców Gminy Pisz opiera się na rozbudowanej sieci organizacji pozarządowych oraz rosnącym zaangażowaniu obywatelskim. Gmina corocznie opracowuje program współpracy z organizacjami pozarządowymi, którego celem jest wspieranie inicjatyw lokalnych, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, budowanie kapitału społecznego oraz wzmacnianie tożsamości lokalnej. Wśród priorytetowych obszarów współpracy znajdują się m.in. sport, turystyka, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, polityka prorodzinna, ekologia, bezpieczeństwo oraz kultura i dziedzictwo regionalne.

Na terenie Gminy systematycznie rośnie liczba organizacji społecznych – w 2024 r. funkcjonowało 106 stowarzyszeń oraz 12 fundacji, co potwierdza dynamiczny rozwój sektora pozarządowego w latach 2020–2024 (wzrost z 94 organizacji w 2020 r. do 106 w 2024 r.). Istotną rolę w życiu społecznym odgrywają również organizacje sportowe, w tym m.in. Klub Sportowy „MAZUR”, Uczniowski Klub Żeglarski „Cadet” w Pisz, Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Piłeczka”, Akademia Sportów Walki w Pisz, Międzyszkolny Klub Sportowy „ROŚ”, Towarzystwo Sportowe Koszykówki

Mimo funkcjonowania podstawowej infrastruktury ochrony zdrowia, jednym z głównych wyzwań pozostaje ograniczona dostępność części świadczeń specjalistycznych oraz czas oczekiwania na wizyty. Istotnym czynnikiem wpływającym na funkcjonowanie systemu jest także postępujący proces starzenia się społeczeństwa, który zwiększa zapotrzebowanie na usługi medyczne, opiekuńcze i rehabilitacyjne.

W najbliższych latach kluczowe znaczenie będzie miało dalsze dostosowywanie systemu ochrony zdrowia do zmieniających się potrzeb demograficznych, w szczególności rozwój opieki nad osobami starszymi oraz przewlekle chorymi, a także poprawa dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych w Gminie.

„ROŚ”, Klub Tenisowy „Pisz-Point” oraz Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Pisz.

Frekwencja wyborcza w Gminie Pisz wskazuje na umiarkowanie wysoką aktywność obywatelską mieszkańców. W wyborach parlamentarnych w 2023 r. wyniosła ponad 64%, w wyborach Prezydenta RP w 2025 r. 57,60% w I turze i 62,69% w II turze, natomiast w wyborach samorządowych w 2024 r. 45,93% w I turze i 50,73% w II turze. Najniższy wynik odnotowano w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 r. – 30,58%.

Aktywność społeczna mieszkańców Gminy Pisz świadczy o systematycznym rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacnianiu kapitału społecznego. Potwierdza to rosnąca liczba organizacji pozarządowych, które odgrywają istotną rolę w integracji mieszkańców, realizacji inicjatyw społecznych, rozwoju sportu, kultury i działalności na rzecz lokalnej społeczności. Frekwencja wyborcza wskazuje na umiarkowanie wysokie zaangażowanie obywatelskie mieszkańców, choć niższa aktywność w części wyborów pokazuje potrzebę dalszego wzmacniania postaw obywatelskich i partycypacji społecznej. W kolejnych latach istotne

będzie kontynuowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz tworzenie warunków sprzyjających

większemu udziałowi mieszkańców w życiu publicznym i procesach rozwoju Gminy.

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo mieszkańców Gminy Pisz zapewnia przede wszystkim Komenda Powiatowa Policji w Pisz, która prowadzi działania prewencyjne, kontrolne oraz współpracuje z instytucjami lokalnymi, m.in. szkołami, MOPS oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Policja realizuje również działania ukierunkowane na ograniczanie przestępczości i wykroczeń, szczególnie wśród dzieci i młodzieży.

Istotną rolę w systemie bezpieczeństwa pełni również Państwowa Straż Pożarna w Pisz oraz osiem jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, z których część wchodzi w struktury Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Jednostki te uczestniczą w akcjach gaśniczych, ratowniczych, usuwaniu skutków nawałnic, zdarzeń drogowych oraz działaniach na obszarach leśnych i wodnych, co ma szczególne znaczenie w gminie o dużych walorach przyrodniczych i turystycznych. Straż Pożarna pełni także ważną funkcję społeczną

i edukacyjną, angażując się w życie lokalnych społeczności oraz działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo na obszarach wodnych stanowi jeden z kluczowych elementów funkcjonowania i rozwoju Gminy Pisz, której potencjał turystyczny opiera się na licznych jeziorach i rozwiniętej turystyce wodnej. Istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa wodnego pełni również Mazurskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Wraz z rozwojem turystyki wodnej konieczne jest dalsze wzmacnianie systemu ratownictwa, rozwój współpracy między służbami, doposażanie jednostek oraz prowadzenie działań edukacyjnych promujących bezpieczne korzystanie z akwenów. Utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa będzie sprzyjało zwiększeniu atrakcyjności turystycznej oraz konkurencyjności Gminy Pisz.

Wnioski z diagnozy sfery społecznej

Diagnoza społeczna wykazała, że Gmina Pisz dysponuje rozbudowaną siecią instytucji realizujących zadania z zakresu edukacji, kultury, sportu, pomocy społecznej oraz ochrony zdrowia. Jednocześnie wskazano szereg wyzwań związanych z niekorzystnymi procesami demograficznymi, starzeniem się społeczeństwa, odpływem części mieszkańców oraz koniecznością dalszego podnoszenia jakości i dostępności usług publicznych.

Przeprowadzona analiza wykazała potrzebę dalszego rozwoju usług społecznych i zdrowotnych, zwiększania dostępności opieki nad dziećmi i seniorami, wzmacniania działań profilaktycznych oraz rozwoju nowoczesnych form wsparcia mieszkańców. Zwrócono również uwagę na potrzebę rozwijania oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej odpowiadającej na potrzeby różnych grup wiekowych oraz dalszego wzmacniania aktywności organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich.

Na zidentyfikowane w diagnozie potrzeby Gmina odpowiada również poprzez realizację przedsięwzięć inwestycyjnych służących rozwojowi infrastruktury społecznej. Jednym z nich jest utworzenie infrastruktury opieki nad dziećmi do lat 3, które wpisuje się w działania zmierzające do zwiększenia dostępności usług publicznych oraz poprawy warunków życia mieszkańców i wsparcia rodzin.

Istotnym elementem diagnozy były również wyniki badania ankietowego, które potwierdziły oczekiwania mieszkańców dotyczące poprawy jakości życia, zwiększenia dostępności infrastruktury społecznej, rozwoju oferty czasu wolnego oraz tworzenia warunków sprzyjających integracji lokalnej społeczności.

Wnioski te stały się podstawą wyznaczenia Celu strategicznego II., którego realizacja będzie koncentrować się na rozwoju usług społecznych i zdrowotnych, edukacji, kultury, sportu oraz aktywizacji i integracji mieszkańców.

1.2. Sfera gospodarcza

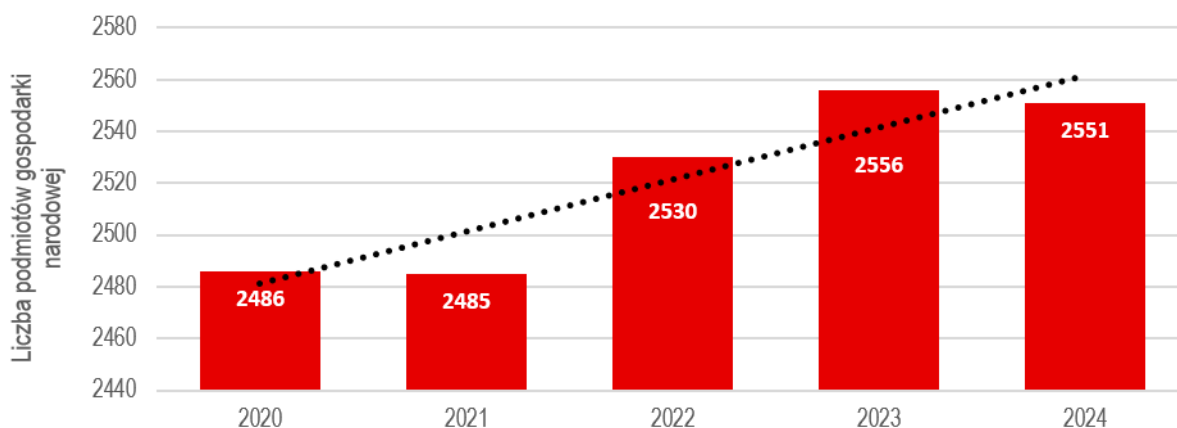
Podmioty gospodarcze i lokalny rynek pracy

Na terenie Gminy Pisz w 2024 roku zarejestrowanych było 2 551 podmiotów gospodarki narodowej, z czego ponad 96% stanowiły podmioty sektora prywatnego, głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą oraz organizacje społeczne i fundacje. Dominują mikro- i małe przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, natomiast liczba większych podmiotów utrzymuje się na stabilnym poziomie. Od 2021 roku obserwowany jest systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych o 2,66%.

Gospodarka Gminy Pisz opiera się przede wszystkim na sektorze usługowym, handlu, budownictwie, działalności związanej z obsługą nieruchomości, opiece zdrowotnej i pomocy społecznej. Kluczową rolę w lokalnej gospodarce odgrywa przemysł drzewny związany

z zasobami Puszczy Piskiej. Największym pracodawcą jest PAGED Plywood S.A., a do znaczących przedsiębiorstw należą również Jukon Sp. z o.o. oraz Telmex. Ważnymi pracodawcami pozostają także instytucje sektora publicznego, w tym szpital, jednostki oświatowe, administracja samorządowa oraz służby mundurowe.

Rozwojowi przedsiębiorczości sprzyjają walory przyrodnicze regionu, rozwój turystyki, dostępność zasobów pracy oraz funkcja Pisz jako lokalnego ośrodka administracyjno-usługowego. Jednocześnie wyzwaniem pozostaje zwiększenie różnorodności gospodarczej i przyciąganie nowych inwestycji reprezentujących bardziej zróżnicowane sektory gospodarki.

Wykres 3 Podmioty gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezrobocie

W latach 2020-2024 liczba osób pozostających bez pracy w gminie Pisz wykazywała tendencję spadkową do 2023 r. W latach 2020–2023 liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się z 932 do 813 osób, co wskazuje na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. Jednocześnie w 2024 r. odnotowano niewielki wzrost liczby osób bezrobotnych do 835 osób, co oznacza, że pozytywna tendencja nie utrzymywała się w całym analizowanym okresie.

Zmiany poziomu bezrobocia należy wiązać zarówno z lokalną sytuacją gospodarczą, aktywnością przedsiębiorców oraz działaniami instytucji rynku pracy, jak również z ogólną sytuacją gospodarczą w kraju

i regionie. Dane nie pozwalają na jednoznaczne wskazanie wpływu pojedynczych działań podejmowanych przez Gminę Pisz na poziom bezrobocia, jednak działania samorządu ukierunkowane na rozwój gospodarczy, wspieranie przedsiębiorczości oraz poprawę warunków inwestycyjnych mogą pośrednio wpływać na tworzenie korzystniejszych warunków dla lokalnego rynku pracy.

Pomimo relatywnie korzystnych zmian w poziomie bezrobocia, jednym z istotnych wyzwań pozostaje dostępność atrakcyjnych i stabilnych miejsc pracy odpowiadających oczekiwaniom mieszkańców. Problem ten jest szczególnie istotny w kontekście zwiększania

konkurencyjności gospodarczej Gminy oraz ograniczania odpływu migracyjnego osób młodych i aktywnych zawodowo.

Programy współpracy Gminy Pisz z innymi Jednostkami

Gmina Pisz współpracuje z sześcioma samorządami partnerskimi:

- ❖ miastem Mustvee w Estonii,
- ❖ rejonem Alytus na Litwie,
- ❖ powiatem Schleswig-Flensburg w Niemczech,
- ❖ miastem Irpień na Ukrainie,
- ❖ rejonem Woronowo na Białorusi,
- ❖ miastem Kędzierzyn-Koźle w Polsce.

Do najważniejszych organizacji, których członkiem jest Gmina Pisz, należą:

- ❖ Związek Międzygminny „Pisa-Narew”,
- ❖ Lokalna Grupa Działania „Mazurskie Morze”,
- ❖ Stowarzyszenie Wielkie Jeziora Mazurskie 2020.

Współpraca Gminy Pisz z jednostkami samorządu terytorialnego w kraju i za granicą oraz aktywne uczestnictwo w organizacjach międzygminnych i regionalnych wzmacniają możliwości realizacji wspólnych przedsięwzięć, wymiany doświadczeń oraz pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania. Członkostwo w organizacjach sprzyja integracji działań na rzecz rozwoju obszaru, szczególnie w zakresie turystyki, ochrony dziedzictwa lokalnego i wzmacniania potencjału społeczno-gospodarczego Gminy Pisz. Kontynuowanie i rozwijanie współpracy partnerskiej stanowi istotny element budowania pozycji gminy oraz zwiększania jej możliwości rozwojowych.

Wnioski z diagnozy sfery gospodarczej

Analiza sytuacji gospodarczej wskazała, że Gmina Pisz posiada korzystne uwarunkowania dla rozwoju przedsiębiorczości oraz działalności inwestycyjnej. Istotnym potencjałem pozostaje położenie geograficzne, atrakcyjne środowisko przyrodnicze oraz funkcje turystyczne oparte na walorach Wielkich Jezior Mazurskich i Puszczy Piskiej. Jednocześnie diagnoza wykazała potrzebę dalszego wzmacniania konkurencyjności lokalnej gospodarki, tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstw, zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej oraz poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Wyniki diagnozy wskazują również, że jednym z najważniejszych kierunków rozwoju gospodarczego

Gminy powinno być dalsze wzmacnianie funkcji turystycznej, przy jednoczesnym ograniczaniu sezonowości ruchu turystycznego poprzez rozwój całorocznej oferty rekreacyjnej, sportowej i wypoczynkowej. Istotnym wyzwaniem pozostaje także rozwój kapitału ludzkiego oraz dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb lokalnej gospodarki.

Powyższe wnioski znalazły odzwierciedlenie w Celu strategicznym I., który realizowany będzie poprzez działania ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój nowoczesnej i całorocznej turystyki oraz wzmacnianie kapitału ludzkiego i lokalnego rynku pracy.

1.3. Sfera przestrzenna

Gospodarka przestrzenna

System planowania przestrzennego w Gminie Pisz realizowany jest zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dotychczas podstawowym dokumentem określającym politykę przestrzenną Gminy było Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Pisz, którego ostatnia zmiana została uchwalona w 2025 roku.

W związku z nowelizacją ustawy z 24 września 2023 roku wprowadzono obowiązek sporządzenia Planu Ogólnego Gminy, który zastąpi dotychczasowe studium i stanie się aktem prawa miejscowego. Ustalenia Planu Ogólnego będą wiążące zarówno dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak i decyzji o warunkach zabudowy. Dokument ten ma zapewnić bardziej racjonalne i spójne kształtowanie przestrzeni

oraz ograniczać zjawisko chaotycznej zabudowy. Obecnie trwają prace nad opracowaniem Planu Ogólnego Gminy Pisz.

Do końca 2024 roku na terenie Gminy obowiązywały 52 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące około 3 316 ha, co stanowiło 5,2% powierzchni gminy. Plany te dotyczą głównie terenów mieszkaniowych, usługowych, turystyczno-rekreacyjnych oraz infrastrukturalnych. Niski poziom pokrycia Gminy miejscowymi planami sprawia, że znaczna część inwestycji realizowana jest na podstawie decyzji o warunkach zabudowy. Jednocześnie polityka przestrzenna Gminy uwzględnia konieczność ochrony cennych walorów przyrodniczych i krajobrazowych związanych z położeniem w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich oraz sąsiedztwem Puszczy Piskiej.

Struktura przestrzenna i uwarunkowania

Struktura przestrzenna Gminy Pisz jest silnie determinowana przez uwarunkowania przyrodnicze. Dominującą część jej powierzchni zajmują lasy Puszczy Piskiej, jeziora oraz tereny rolne, co nadaje Gminie charakter ekologiczno-przyrodniczy. Szczególne znaczenie mają rozległe kompleksy leśne, liczne jeziora, w tym jezioro Roś i fragment jeziora Śniardwy, a także rzeka Pisa stanowiąca jeden z najważniejszych szlaków wodnych regionu. Znaczna część obszaru objęta jest różnymi formami ochrony przyrody, co wpływa na kierunki zagospodarowania przestrzennego oraz możliwości inwestycyjne.

Centralnym ośrodkiem osadniczym Gminy jest miasto Pisz, pełniące funkcje administracyjne, gospodarcze, usługowe, edukacyjne i kulturalne dla całego obszaru Gminy. Układ przestrzenny miasta wywodzi się z historycznego założenia miejskiego lokowanego w średniowieczu. Historyczne centrum objęte jest ochroną konserwatorską i stanowi jeden z najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego Gminy.

Współczesna zabudowa miejska rozwija się głównie w formie osiedli mieszkaniowych jedno- i wielorodzinnych zlokalizowanych w północnej, wschodniej i południowej

części miasta. Ważnymi elementami struktury przestrzennej są również tereny usługowe, przemysłowe i magazynowe, skoncentrowane przede wszystkim w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych oraz terenów kolejowych. Szczególną rolę w gospodarce lokalnej odgrywają zakłady związane z przemysłem drzewnym, wykorzystujące bogate zasoby leśne regionu. Sieć osadniczą Gminy tworzy kilkadziesiąt miejscowości wiejskich o zróżnicowanej wielkości i funkcjach. Szczególnie istotne znaczenie pełnią miejscowości położone nad jeziorami i w sąsiedztwie kompleksów leśnych, gdzie rozwijają się funkcje turystyczne, rekreacyjne i usługowe. Do najbardziej rozpoznawalnych miejscowości turystycznych należą m.in. Wiartel, Karwik, Łupki, Szczeczy Małe czy Kwik.

Gmina dysponuje terenami przeznaczonymi pod rozwój działalności gospodarczej, usługowej, produkcyjnej, turystycznej i rekreacyjnej. Polityka przestrzenna zakłada wspieranie inwestycji zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjału gospodarczego wynikającego z położenia Gminy. Szczególne znaczenie przypisuje się dalszemu

rozwojowi przemysłu drzewnego, sektora turystycznego oraz przedsiębiorczości lokalnej.

Stosunkowo niski poziom pokrycia planistycznego powoduje, że znaczna część procesów inwestycyjnych realizowana jest w oparciu o decyzje o warunkach

zabudowy. Jednocześnie rozległe obszary przyrodniczo cenne oraz tereny leśne ograniczają możliwości intensywnego zagospodarowania przestrzennego, co wymaga prowadzenia polityki przestrzennej uwzględniającej ochronę walorów środowiskowych oraz rozwój funkcji gospodarczych i turystycznych.

Mieszkalnictwo

Gmina Pisz realizuje zadania związane z zaspokajaniem potrzeb mieszkaniowych mieszkańców, w tym zapewnianiem lokali socjalnych oraz wsparciem gospodarstw domowych o niskich dochodach. Mieszkaniowy zasób Gminy, zgodnie z Wieloletnim Programem Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Pisz na lata 2023–2027, obejmował 311 lokali o łącznej powierzchni ponad 13 tys. m², w tym 273 lokale mieszkalne oraz 38 lokali socjalnych. Większość mieszkań komunalnych znajduje się w budynkach wspólnot mieszkaniowych, natomiast część zlokalizowana jest w budynkach stanowiących własność Gminy.

W latach 2020–2024 zasoby mieszkaniowe Gminy systematycznie rosły – liczba mieszkań zwiększyła się z 9 102 do 9 467, a ich łączna powierzchnia użytkowa

z 689 tys. m² do ponad 728 tys. m². Poprawie ulegały również warunki mieszkaniowe mieszkańców, czego wyrazem był wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania oraz powierzchni przypadającej na jednego mieszkańca.

Większość mieszkań na terenie Gminy jest wyposażona w podstawową infrastrukturę techniczną. W 2024 r. 99,5% mieszkań posiadało dostęp do sieci wodociągowej, 97,6% było wyposażonych w łazienkę, a 90,9% posiadało centralne ogrzewanie. Jednocześnie część zasobu komunalnego wymaga modernizacji i remontów, dlatego Gmina prowadzi działania związane z poprawą stanu technicznego budynków, w tym termomodernizacją, modernizacją instalacji oraz bieżącymi pracami remontowymi.

Infrastruktura techniczna

Obecność rozwiniętej infrastruktury technicznej w Gminie Pisz istotnie wpływa na jakość życia mieszkańców, bezpieczeństwo sanitarne oraz atrakcyjność inwestycyjną obszaru. System obejmuje przede wszystkim sieć wodociągową, kanalizacyjną, ciepłowniczą, gazową oraz elektroenergetyczną, które są sukcesywnie rozbudowywane i modernizowane w odpowiedzi na rosnące potrzeby mieszkańców oraz procesy urbanizacyjne.

Gospodarka wodno–ściekowa realizowana jest przez Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Pisz. System wodociagowy opiera się na miejskim ujęciu wody w Pisz oraz licznych lokalnych ujęciach, m.in. w Liskach, Wiartlu, Kotle Dużym, Kociołku Szlacheckim, Karpie i Wielkim Lesie. Sieć wodociągowa obejmuje zdecydowaną większość gminy, choć w części obszarów nadal funkcjonują indywidualne ujęcia wody.

Gmina posiada również rozbudowany system kanalizacji sanitarnej, obejmujący miasto Pisz oraz część miejscowości wiejskich. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków obsługującej aglomerację Pisz, zlokalizowanej w miejscowości Jagodne, która stanowi podstawowy element gospodarki ściekowej na terenie gminy. Na obszarach nieskanalizowanych stosowane są zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. Długość sieci kanalizacyjnej pozostaje stabilna, natomiast rośnie liczba przyłączy, co świadczy o stopniowej poprawie dostępu do infrastruktury.

Istotnym elementem systemu jest również gospodarka ciepłownicza, realizowana przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Pisz. Funkcjonuje tu scentralizowana ciepłownia miejska, która dostarcza ciepło do części odbiorców, natomiast w pozostałych rejonach dominuje ogrzewanie indywidualne oparte na gazie, drewnie, pelletcie oraz paliwach stałych. Równolegle prowadzone są działania na rzecz poprawy

efektywności energetycznej budynków i ograniczania niskiej emisji, m.in. poprzez termomodernizację i programy wsparcia wymiany źródeł ciepła.

Na terenie Gminy Pisz funkcjonuje sieć gazowa, której operatorem jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Z kolei zaopatrzenie w energię elektryczną realizowane jest przez ENERGA Operator S.A. i obejmuje sieć średniego oraz niskiego napięcia, dostosowywaną do rosnącego zapotrzebowania. W ostatnich latach obserwowany jest rozwój odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza instalacji fotowoltaicznych. Instalacje takie funkcjonują zarówno przy obiektach komunalnych, jak i przedsiębiorstwach. Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Piszku eksploatuje instalację fotowoltaiczną o mocy 46,17 kW wspomagającą zasilanie oczyszczalni ścieków. Instalację o mocy 50 kW posiada również Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Piszku. Panele fotowoltaiczne zostały zamontowane także przy

szkołach podstawowych w Hejdyku i Kotle Dużym, gdzie wspierają zasilanie obiektów oświatowych. Rozwój odnawialnych źródeł energii stanowi istotny kierunek działań Gminy w zakresie poprawy efektywności energetycznej, ograniczania emisji zanieczyszczeń oraz zwiększania bezpieczeństwa energetycznego.

Istotnym elementem systemu infrastrukturalnego pozostaje gospodarka odpadami komunalnymi, obejmująca odbiór, transport i zagospodarowanie odpadów. Funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), a Gmina prowadzi również działania edukacyjne w zakresie selektywnej zbiórki i ochrony środowiska. Systematyczna poprawa poziomów recyklingu oraz działania proekologiczne wskazują na rosnącą świadomość ekologiczną mieszkańców i rozwój nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami.

Infrastruktura drogowa i dostępność komunikacyjna

Infrastruktura drogowa stanowi jeden z kluczowych elementów wpływających na rozwój gospodarczy oraz jakość życia mieszkańców Gminy Pisz. Sprawny układ komunikacyjny warunkuje dostępność usług, mobilność mieszkańców oraz atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną obszaru.

Układ komunikacyjny Gminy opiera się na sieci dróg krajowych, powiatowych i gminnych, które zapewniają powiązania zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne w skali regionu oraz kraju. Przez teren gminy przebiegają dwie drogi krajowe – DK 58 oraz DK 63 – o łącznej długości około 55 km na obszarze gminy, stanowiące istotne korytarze transportowe i obsługujące zarówno ruch lokalny, jak i tranzytowy. Uzupełnienie stanowią drogi powiatowe o łącznej długości około 387 km oraz drogi gminne o długości około 118 km, które odpowiadają za obsługę komunikacyjną miejscowości oraz terenów wiejskich.

Położenie gminy Pisz na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych sprawia, że pełni ona funkcję lokalnego węzła transportowego, obsługującego zarówno codzienne potrzeby mieszkańców, jak i intensywny ruch turystyczny, szczególnie w sezonie letnim. W tym okresie obserwuje się znaczący wzrost natężenia ruchu, co powoduje okresowe utrudnienia komunikacyjne w centrum miasta.

W Gminie Pisz systematycznie poprawia się jakość infrastruktury drogowej, czego potwierdzeniem jest wzrost długości dróg o nawierzchni twardej, w tym dróg o nawierzchni ulepszonej, przy jednoczesnym ograniczaniu długości dróg gruntowych. Pomimo pozytywnych zmian, nadal znaczna część sieci drogowej wymaga modernizacji, przebudowy oraz utwardzenia, szczególnie na terenach wiejskich, gdzie konieczna jest dalsza poprawa dostępności komunikacyjnej.

Jednym z najważniejszych przedsięwzięć o znaczeniu ponadlokalnym jest budowa obwodnicy Pisz w ciągu dróg krajowych nr 58 i 63. Inwestycja ta przyczyni się do wyprowadzenia ruchu tranzytowego, w tym ciężkiego, poza centrum miasta.

Istotnym wyzwaniem pozostaje dalsza modernizacja układu drogowego poprzez przebudowę ulic miejskich, modernizację mostów oraz rozbudowę dróg gminnych, szczególnie zapewniających połączenia z miejscowościami wiejskimi i terenami inwestycyjnymi. Poprawa dostępności komunikacyjnej tych obszarów będzie miała kluczowe znaczenie dla rozwoju przedsiębiorczości, zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy oraz poprawy spójności terytorialnej.

Ważnym kierunkiem rozwoju jest także rozbudowa infrastruktury rowerowej, wpisująca się zarówno

w potrzeby mieszkańców, jak i rozwój turystyki aktywnej, w tym Mazurskiej Pętli Rowerowej. Jednocześnie, mimo funkcjonowania ogólnodostępnych parkingów na terenie miasta, zauważalny jest brak tego typu infrastruktury na obszarach wiejskich, co wskazuje na potrzebę dalszego rozwoju zaplecza parkingowego.

Kontynuacja inwestycji w infrastrukturę transportową będzie miała kluczowe znaczenie dla poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia bezpieczeństwa, poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju gospodarczego oraz wzmacniania potencjału turystycznego Gminy Pisz.

Komunikacja publiczna

Gmina Pisz pełni funkcję organizatora publicznego transportu zbiorowego na swoim terenie, zapewniając mieszkańcom dostęp do komunikacji autobusowej pomiędzy miastem Pisz a miejscowościami wiejskimi. Funkcjonowanie transportu publicznego ma szczególne znaczenie dla zapewnienia dostępności usług publicznych, placówek oświatowych, ochrony zdrowia oraz miejsc pracy, zwłaszcza dla mieszkańców terenów oddalonych od miasta.

Przewozy autobusowe realizowane są przez dwóch operatorów. Przewoźnik Przewozy Pasażerskie „KM” Waldemar Bodus z siedzibą w Pisz obsługuje 5 linii komunikacyjnych, natomiast przewoźnik TRANS-KOM PKS Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Dworcowej 8 w Pisz realizuje przewozy na 8 liniach komunikacyjnych. Łącznie na terenie Gminy funkcjonuje 13 linii autobusowych.

Sieć połączeń obejmuje następujące trasy:

- ❖ Pisz – Łupki,
- ❖ Pisz – Jagodne,
- ❖ Pisz – Pogobie – Pisz,
- ❖ Pisz – Trzonki – Łysonie – Pisz,
- ❖ Pisz – Liski – Maszty – Pisz,
- ❖ Pisz – Kocioł Duży – Stare Guty,
- ❖ Pisz – Trzonki,
- ❖ Hejdyk – Pisz,
- ❖ Uściany przez Pogobie Tylne i Anuszewo,
- ❖ Pisz – Kocioł Duży – Pietrzyki,
- ❖ Pisz – Zdunowo przez Wiartel,
- ❖ Pisz – Kwik przez Zdory,
- ❖ Pisz – Szeroki Bór Piski.

Kolej

Istotnym elementem systemu transportowego Gminy Pisz jest komunikacja kolejowa. Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa nr 219 Olsztyn – Elk, stanowiąca ważny element regionalnej sieci transportowej województwa warmińsko-mazurskiego. Linia zapewnia

Obecna siatka połączeń umożliwia mieszkańcom większości miejscowości gminy dostęp do miasta Pisz, będącego głównym ośrodkiem administracyjnym, edukacyjnym i usługowym. Istotną funkcją komunikacji publicznej jest również zapewnienie dowozu uczniów do szkół oraz przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu mieszkańców obszarów wiejskich.

Poza połączeniami realizowanymi w ramach gminnego transportu publicznego mieszkańcy Gminy Pisz mogą korzystać również z połączeń regionalnych i dalekobieżnych obsługiwanych przez przewoźników autobusowych. Zapewniają one połączenia m.in. z Elkiem, Orzyszem, Rucianem-Nidą, Mrągowem, Giżyckiem, Olsztynem, Łomżą oraz innymi miejscowościami regionu.

Głównym węzłem komunikacji autobusowej jest dworzec zlokalizowany przy ul. Dworcowej w Pisz, położony w bezpośrednim sąsiedztwie stacji kolejowej. Takie usytuowanie umożliwia dogodną przesiadkę pomiędzy transportem autobusowym i kolejowym oraz poprawia dostępność komunikacyjną Gminy zarówno dla mieszkańców, jak i turystów odwiedzających region.

W kolejnych latach wyzwaniem pozostanie utrzymanie odpowiedniej dostępności transportowej przy jednoczesnym dostosowaniu oferty przewozowej do zmian demograficznych oraz potrzeb mieszkańców. Szczególne znaczenie będzie miało zapewnienie regularnych połączeń z miejscowościami peryferyjnymi oraz integracja transportu publicznego z rozwijającą się infrastrukturą rowerową i turystyczną Gminy.

regularne połączenia pasażerskie m.in. z Elkiem, Olsztynem, Rucianem-Nidą, Szczytnem oraz innymi miejscowościami regionu.

Stacja kolejowa w Pisz zlokalizowana jest przy ul. Dworcowej, w bezpośrednim sąsiedztwie dworca autobusowego, co umożliwia sprawne przesiadki pomiędzy różnymi środkami transportu. Obiekt pełni funkcję głównego węzła komunikacyjnego Gminy i stanowi ważny punkt obsługi zarówno mieszkańców, jak i turystów odwiedzających Mazury.

Komunikacja kolejowa w Gminie oceniana jest stosunkowo dobrze na tle wielu innych obszarów województwa. Regularne połączenia regionalne zapewniają mieszkańcom dostęp do głównych ośrodków miejskich regionu, a także stanowią atrakcyjną alternatywę dla transportu samochodowego. Szczególne znaczenie kolej odgrywa w sezonie turystycznym, ułatwiając dostęp do Pisza i okolicznych atrakcji przyrodniczych osobom odwiedzającym region.

Wnioski z diagnozy sfery przestrzennej

Przeprowadzona diagnoza wykazała potrzebę dalszego rozwoju infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, poprawy jakości układu drogowego oraz zwiększania dostępności transportowej poszczególnych części Gminy. Wskazano również konieczność dalszej rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, infrastruktury rowerowej oraz poprawy jakości i funkcjonalności przestrzeni publicznych.

Analiza przestrzenna potwierdziła jednocześnie potrzebę prowadzenia odpowiedzialnej polityki przestrzennej uwzględniającej zachowanie ładu przestrzennego, racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych,

ochronę walorów krajobrazowych oraz dostosowanie przestrzeni do potrzeb mieszkańców, osób ze szczególnymi potrzebami i turystów.

Istotnym wyzwaniem pozostaje również poprawa estetyki miejscowości, rewitalizacja zdegradowanych obszarów oraz rozwój infrastruktury sprzyjającej aktywności społecznej i rekreacyjnej.

W odpowiedzi na powyższe potrzeby wyznaczono Cel strategiczny III., którego realizacja będzie obejmowała rozwój infrastruktury technicznej i drogowej, poprawę jakości przestrzeni publicznych oraz prowadzenie zrównoważonej polityki przestrzennej.

1.4. Sfera klimatyczno-środowiskowa

Klimat i uwarunkowania naturalne

Gmina Pisz położona jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, kształtowanego przez wpływy mas powietrza oceanicznego i kontynentalnego. Obszar Gminy należy do mazurskiej dzielnicy klimatycznej, charakteryzującej się większym kontynentalizmem niż zachodnia część kraju, co przejawia się m.in. chłodniejszymi zimami oraz krótszym okresem wegetacyjnym.

Warunki klimatyczne Gminy Pisz są w znacznym stopniu kształtowane przez obecność licznych jezior, rozległych kompleksów leśnych Puszczy Piskiej oraz sieć cieków wodnych. Czynniki te wpływają na lokalne zróżnicowanie mikroklimatu, zwiększenie wilgotności powietrza oraz łagodzenie ekstremalnych wartości temperatur.

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Pisz na lata 2019–2023 z perspektywą do roku 2026, średnia roczna temperatura powietrza na obszarze gminy wynosi około 6,6°C, natomiast średnia roczna suma opadów atmosferycznych kształtuje się na poziomie około 607 mm. Największe wartości opadów przypadają

na okres letni. Zgodnie z charakterystyką klimatyczną Pojezierza Mazurskiego przedstawioną przez Zintegrowaną Platformę Edukacyjną, okres wegetacyjny na terenie Pojezierza Mazurskiego należy do jednych z krótszych w kraju i wynosi około 190 dni.

Warunki klimatyczne Gminy, w połączeniu z wysoką lesistością oraz dużym udziałem powierzchni wodnych, sprzyjają rozwojowi funkcji przyrodniczych, rekreacyjnych i turystycznych. Jednocześnie, podobnie jak w innych regionach kraju, obserwowane są wyzwania związane ze zmianami klimatu, które mogą wpływać na funkcjonowanie gminy, w szczególności poprzez zwiększone ryzyko występowania okresów suszy, ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz zmian w gospodarowaniu zasobami wodnymi. Zagadnienia te mają szczególne znaczenie na obszarze Gminy Pisz ze względu na dużą powierzchnię terenów leśnych, liczne jeziora oraz występowanie obszarów cennych przyrodniczo.

Ochrona przyrody i obszary chronione

Na terenie Gminy Pisz wyróżniono następujące obszary chronione:

- ❖ Mazurski Park Krajobrazowy – obejmuje północną część Gminy i chroni najcenniejsze walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe Mazur, w tym fragment Puszczy Piskiej, jezioro Śniardwy oraz liczne ekosystemy leśne i wodne,
- ❖ Rezerwat przyrody Jezioro Nidzkie – obejmuje Jezioro Nidzkie oraz otaczające je lasy Puszczy Piskiej, chroniąc unikalne walory krajobrazowe i przyrodnicze tego obszaru,
- ❖ Rezerwat przyrody Jezioro Pogubie Wielkie – chroni cenne siedliska ptaków wodno-błotnych, tarliska ryb oraz ekosystem jeziora wraz z terenami podmokłymi i fragmentami Puszczy Piskiej,
- ❖ Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy i Jezior Piskich – obszar obejmujący rozległe kompleksy leśne, jeziora oraz tereny podmokłe związane z Puszczą Piską,

- ❖ Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Szeroki Bór – obszar chroniący cenne ekosystemy leśne, łąkowe i torfowiskowe, stanowiący uzupełnienie systemu ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego,
- ❖ Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Wschód – obszar pełni funkcję strefy buforowej dla Mazurskiego Parku Krajobrazowego, chroniąc cenne ekosystemy leśne, wodne i nieleśne,
- ❖ Obszary Natura 2000:
 - PLB280008 – Puszcza Piska – jedna z najważniejszych ostoi ptaków w północno-wschodniej Polsce, obejmująca rozległe lasy, jeziora i tereny podmokłe,
 - PLH280048 – Ostoja Piska – obszar ochrony siedlisk obejmujący najcenniejsze fragmenty Puszczy Piskiej, jeziora, torfowiska i naturalne zbiorowiska leśne,
 - PLB280014 – Ostoja Poligon Orzysz – obszar ochrony ptaków obejmujący tereny leśne, torfowiska

i przestrzenie otwarte, stanowiący ważną ostoję cietrzewia i innych gatunków chronionych,

- ❖ Pomniki przyrody – pojedyncze drzewa (31 obiektów), grupy drzew (8 obiektów), aleje (2 obiekty), pomnik przyrody nieożywionej (1 obiekt).

Obszar chronionego krajobrazu „Puszcza i Jeziora Piskie” utworzony na mocy rozporządzenia Wojewody Suwalskiego dnia 2 maja 1991 r. oraz obszary chronionego krajobrazu otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego utworzone rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. zajmują 50% powierzchni gminy. Na tych terenach możliwość realizacji określonych przedsięwzięć i sposobów użytkowania terenu jest uzależniona od obowiązujących przepisów oraz zakazów i ograniczeń określonych dla poszczególnych obszarów chronionego krajobrazu. Ograniczenia te mają na celu przede wszystkim zachowanie ciągłości ekosystemów, ochronę krajobrazu oraz utrzymanie wysokich walorów przyrodniczych obszaru.

Gmina Pisz posiada „Program Ochrony Środowiska lata 2019-2023 z perspektywą do roku 2026”. Program został przyjęty na mocy Nr XIV/143/19 Rady Miejskiej w Piszcu z dnia 19 grudnia 2019 r. Przyjęte w niniejszym Programie rozwiązania uwzględniają w pierwszym

rzędzie działania prowadzące do zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska, poprawy stanu środowiska i jakości powietrza, zapewnienia racjonalnej gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptacji do nich, zapobiegania klęskom żywiołowym.

Na terenie Gminy Pisz nie występują znaczące źródła przemysłowej emisji zanieczyszczeń powietrza. Głównym czynnikiem wpływającym na jego jakość jest tzw. niska emisja pochodząca z indywidualnych systemów grzewczych, szczególnie w sezonie zimowym, a także zanieczyszczenia komunikacyjne związane z ruchem drogowym. Monitoring jakości powietrza prowadzony jest w ramach państwowego systemu monitoringu środowiska oraz za pomocą sieci czujników mierzących stężenia pyłów PM10 i PM2,5.

W celu poprawy jakości powietrza mieszkańcy mogą korzystać z programów wspierających wymianę nieefektywnych źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków, w szczególności programu „Czyste Powietrze”. Uzupełnieniem tych działań są przedsięwzięcia termomodernizacyjne realizowane w budynkach mieszkalnych, przyczyniające się do ograniczenia zużycia energii oraz redukcji emisji zanieczyszczeń.

Zagrożenie powodzią i suszą

Zgodnie z art. 166 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne w strategii rozwoju Gminy powinny być uwzględnione obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Z danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz na podstawie aktualnie obowiązujących map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, wynika, że na terenie Gminy Pisz znajdują się obszary, o których mowa w art. 169 ust. 2 Prawa wodnego, w tym obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Tereny te są związane przede wszystkim z doliną rzeki Pisy oraz terenami położonymi w sąsiedztwie jezior i cieków wodnych.

Gmina Pisz położona jest w obszarze dorzecza Wisły, dla którego obowiązuje Plan przeciwdziałania skutkom suszy przyjęty Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615). Pomimo korzystnego wpływu licznych jezior, terenów podmokłych

i rzeki Pisy na lokalne stosunki wodne, Gmina narażona jest na skutki postępujących zmian klimatu, przejawiające się coraz częstszymi okresami niedoboru opadów oraz wzrostem parowania w sezonie letnim. Szczególne znaczenie dla ograniczania skutków suszy mają działania związane z ochroną zasobów wodnych, rozwojem retencji naturalnej i sztucznej oraz racjonalnym gospodarowaniem wodami opadowymi.

Największym zagrożeniem dla Gminy Pisz jest susza atmosferyczna, której skutki mogą prowadzić do występowania suszy rolniczej oraz okresowych deficytów wód powierzchniowych. Mimo korzystnych warunków retencyjnych wynikających z obecności jezior, rzek i lasów, zmiany klimatu zwiększają ryzyko niedoborów wody. Kluczowym wyzwaniem pozostaje wzmocnienie retencji oraz racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.

Istotnym kierunkiem działań jest rozwój małej retencji, ochrona obszarów wodno-błotnych oraz realizacja inwestycji poprawiających gospodarkę wodną. Ważnym przedsięwzięciem planowanym na terenie Gminy jest budowa stopnia wodnego na rzece Pisie, która może

przyczynić się do zwiększenia retencji wód i stabilizacji lokalnych stosunków hydrologicznych. Działania te mają kluczowe znaczenie dla zwiększania odporności Gminy na skutki zarówno powodzi, jak i suszy.

Wnioski z diagnozy sfery klimatyczno-środowiskowej

Diagnoza wykazała, że środowisko przyrodnicze stanowi jeden z najważniejszych zasobów rozwojowych Gminy Pisz. Otoczenie jezior, rzeka Pisa, rozległe kompleksy leśne Puszczy Piskiej oraz liczne obszary objęte formami ochrony przyrody decydują o wysokiej atrakcyjności turystycznej oraz jakości życia mieszkańców. Jednocześnie zasoby te wymagają szczególnej ochrony oraz prowadzenia działań zapewniających ich zachowanie dla przyszłych pokoleń.

Analiza wykazała również konieczność zwiększania odporności Gminy na skutki zmian klimatu poprzez rozwój retencji, racjonalne gospodarowanie wodami,

rozwój zielono-błękitnej infrastruktury oraz wdrażanie działań ograniczających emisję zanieczyszczeń i poprawiających efektywność energetyczną. Wskazano także potrzebę dalszego rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz prowadzenia szeroko rozumianej edukacji ekologicznej mieszkańców.

Wnioski płynące z diagnozy znalazły odzwierciedlenie w Celu strategicznym IV., którego realizacja będzie służyła zarówno ochronie zasobów środowiskowych, jak i zwiększeniu odporności Gminy na współczesne wyzwania klimatyczne.

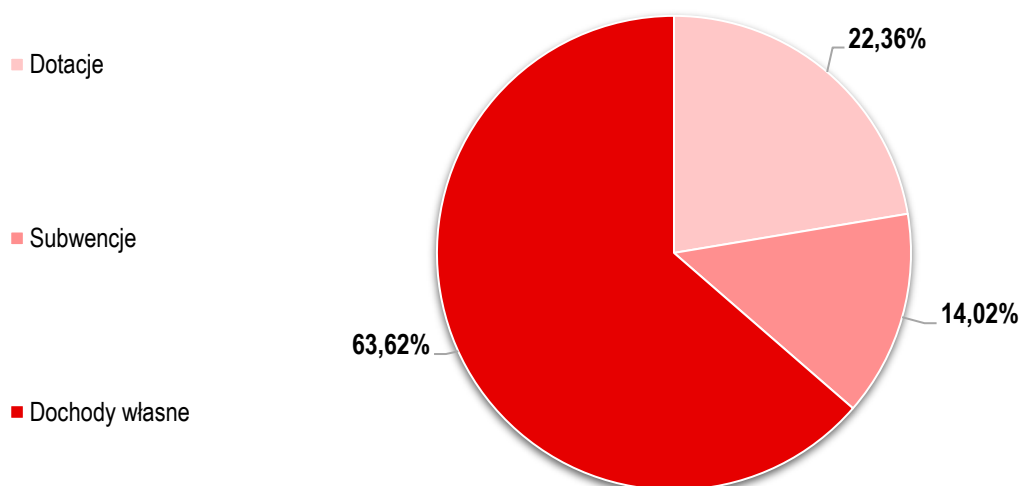
1.5. Finanse Gminy

W latach 2020–2025 dochody budżetu Gminy Pisz wzrosły z 142,59 mln zł do 177,09 mln zł, tj. o około 24%, co świadczy o stopniowym wzmacnianiu potencjału finansowego Gminy. W strukturze dochodów dominują dochody bieżące, które zwiększyły się z 130,11 mln zł do 164,15 mln zł, a ich udział w dochodach ogółem utrzymywał się na bardzo wysokim poziomie i w 2025 roku wyniósł 92,70%. Wyjątkiem był 2023 rok, jednak całościowa analiza wskazuje na stabilne finansowanie bieżącej działalności samorządu.

Pozytywnym zjawiskiem jest wysoki udział dochodów własnych, które w 2025 roku osiągnęły wartość 112,67 mln zł i stanowiły 63,62% dochodów ogółem, co świadczy o rosnącej samodzielności finansowej Gminy. Jednocześnie istotną rolę nadal odgrywają dotacje (22,36%) oraz subwencje (14,02%), które pozostają ważnym źródłem finansowania zadań publicznych.

Dochody majątkowe charakteryzują się znacznie większą zmiennością – po osiągnięciu najwyższej wartości 22,07 mln zł w 2022 roku, w 2025 roku spadły do 12,93 mln zł, a ich udział w dochodach ogółem zmniejszył się z 8,75% do 7,30%. Wskazuje to na potrzebę dalszego pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację inwestycji.

Pomimo wzrostu dochodów budżetowych, dochód na 1 mieszkańca w Gminie Pisz przez cały analizowany okres pozostawał niższy niż średnio w powiecie piskim oraz województwie warmińsko-mazurskim. Dodatkowo w 2023 roku odnotowano przejściowy spadek wskaźnika z około 6,2 tys. zł do około 5,5 tys. zł na mieszkańca, co mogło czasowo ograniczyć możliwości finansowania inwestycji i realizacji działań rozwojowych. W kolejnych latach kluczowym wyzwaniem będzie dalsze wzmacnianie dochodów własnych oraz utrzymanie zdolności do finansowania inwestycji i rozwoju Gminy.

Wykres 4 Główne źródła dochodów Gminy Pisz w 2025 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Pisz za 2025 rok.

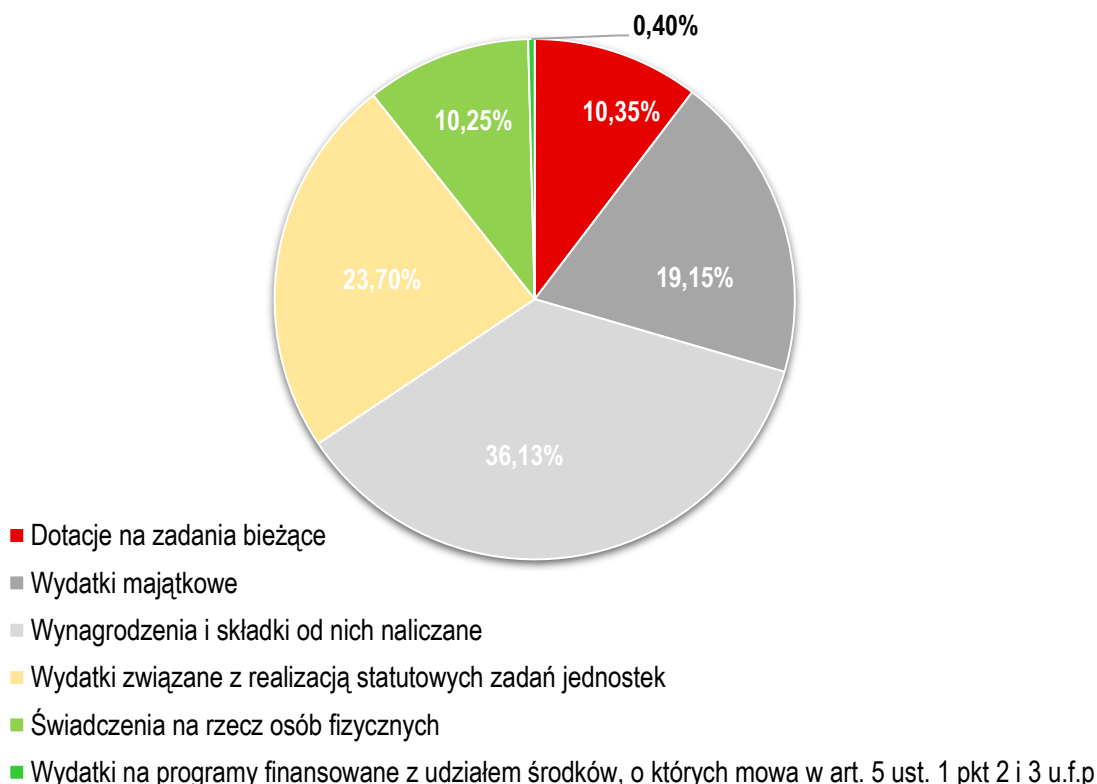
W latach 2020–2025 wydatki budżetu Gminy Pisz wzrosły z 131,14 mln zł do 186,13 mln zł, tj. o około 42%, co świadczy o zwiększającej się skali realizowanych zadań oraz wysokiej aktywności inwestycyjnej samorządu. W strukturze wydatków dominowały wydatki bieżące, które wzrosły z 114,21 mln zł do 148,07 mln zł i w 2025 roku stanowiły 79,55% wydatków ogółem, zapewniając finansowanie podstawowych zadań własnych Gminy.

Jednocześnie Gmina utrzymywała wysoki poziom wydatków majątkowych, których wartość wzrosła z 16,93 mln zł w 2020 roku do 38,06 mln zł w 2025 roku, osiągając najwyższy poziom 44,70 mln zł w 2023 roku. W 2025 roku wydatki inwestycyjne stanowiły 20,45% wydatków ogółem, co potwierdza kontynuację działań ukierunkowanych na rozwój infrastruktury i poprawę jakości usług publicznych.

Struktura wydatków w 2025 roku wskazuje, że największy udział miały wynagrodzenia i składki od nich naliczane

(36,13%), następnie wydatki związane z realizacją statutowych zadań jednostek (23,70%) oraz wydatki majątkowe (20,45%). Mniejszy udział stanowiły dotacje na zadania bieżące (10,35%) oraz świadczenia na rzecz osób fizycznych (10,25%), natomiast środki przeznaczone na programy współfinansowane ze środków zewnętrznych wyniosły jedynie 0,4% wydatków ogółem.

Analiza struktury wydatków wskazuje na zachowanie równowagi pomiędzy finansowaniem bieżącego funkcjonowania Gminy a realizacją inwestycji rozwojowych. Utrzymanie wysokiego poziomu nakładów majątkowych w latach 2023–2025 świadczy o konsekwentnej realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych, jednak dalszym wyzwaniem pozostaje pozyskiwanie środków zewnętrznych umożliwiających utrzymanie wysokiej aktywności inwestycyjnej przy jednoczesnym zachowaniu stabilności finansów Gminy.

Wykres 5 Główne działy wydatkowe w Gminie Pisz w 2025 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Pisz za 2025 rok.

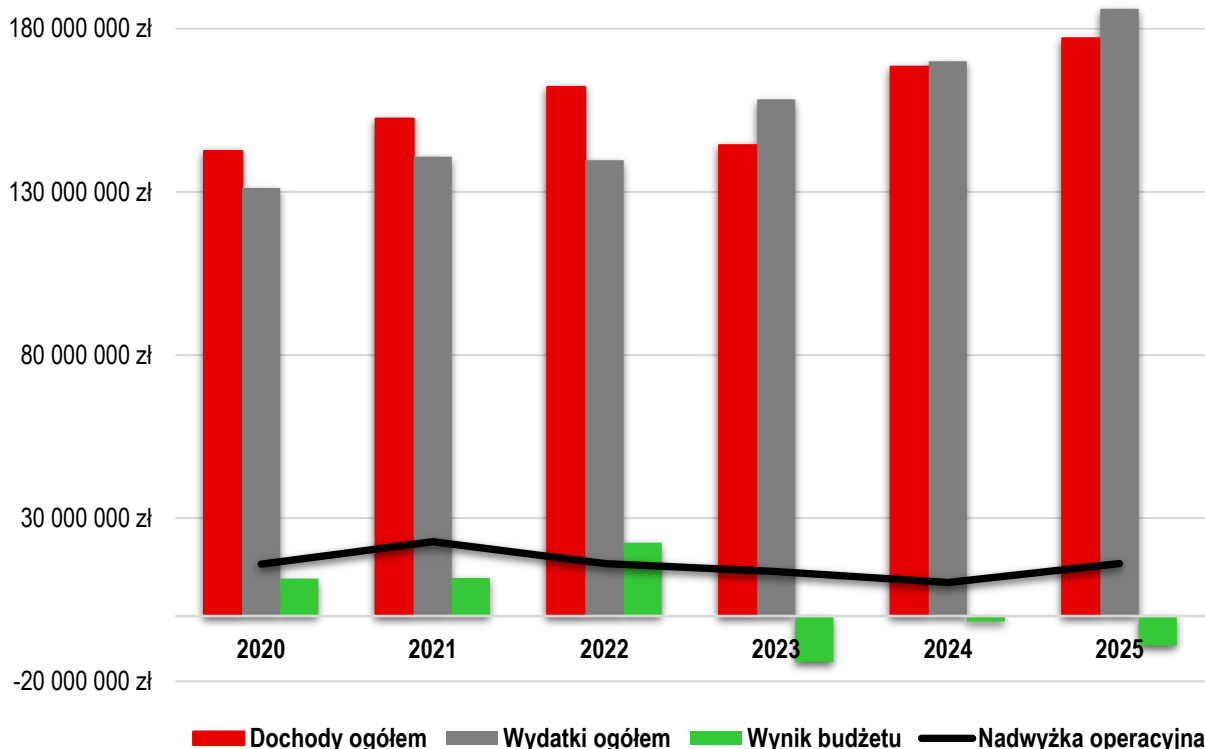
W latach 2020–2022 Gmina Pisz utrzymywała dodatni wynik budżetu, osiągając nadwyżkę w wysokości 11,45 mln zł w 2020 r., 11,69 mln zł w 2021 r. oraz 22,45 mln zł w 2022 r. Od 2023 r. budżet zamykał się deficytem, który wyniósł 14,02 mln zł w 2023 r., 1,65 mln zł w 2024 r. oraz 9,04 mln zł w 2025 r. Zmiana wyniku budżetowego była przede wszystkim konsekwencją zwiększonej skali realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz wzrostu wydatków budżetowych.

Pomimo występowania deficytu budżetowego w ostatnich latach, gmina przez cały analizowany okres zachowała dodatnią nadwyżkę operacyjną, co potwierdza zdolność do finansowania wydatków bieżących z dochodów bieżących oraz utrzymanie stabilnej sytuacji finansowej. Najwyższą wartość nadwyżki operacyjnej odnotowano w 2021 r. – 22,79 mln zł, natomiast najniższą w 2024 r. – 10,28 mln zł. W 2025 r. wskaźnik wzrósł do 16,09 mln zł, co świadczy o odbudowie potencjału finansowego Gminy.

Analiza Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2026–2029 wskazuje, że Gmina dysponuje zdolnością do

realizacji znaczącego programu inwestycyjnego przy zachowaniu wymogów wynikających z ustawy o finansach publicznych. W 2026 r. zaplanowano dochody na poziomie 205,99 mln zł oraz wydatki w wysokości 228,27 mln zł, co oznacza planowany deficyt 22,28 mln zł, finansowany kredytem (11 mln zł) oraz wolnymi środkami. Jednocześnie od 2027 r. zakłada się zrównoważenie budżetu bez konieczności zaciągania nowych zobowiązań.

Największa aktywność inwestycyjna Gminy planowana jest w latach 2026–2027, kiedy wydatki majątkowe osiągną odpowiednio 60,95 mln zł (około 26,7% wydatków ogółem) oraz 49,08 mln zł. Realizacja inwestycji będzie w znacznym stopniu opierała się na środkach zewnętrznych, w tym funduszach Unii Europejskiej, z których planuje się pozyskać 12,12 mln zł w 2026 r. oraz 32,29 mln zł w 2027 r. Łączna wartość przedsięwzięć ujętych w Wieloletniej Prognozie Finansowej wynosi 121,5 mln zł, z czego ponad 119,8 mln zł stanowią wydatki majątkowe.

Wykres 6 Wykonanie budżetu Gminy Pisz w latach 2020–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie Gminy Pisz za lata 2020–2025.

Wnioski z diagnozy finansów Gminy

Sytuacja finansowa Gminy Pisz charakteryzuje się stabilnymi podstawami funkcjonowania oraz zdolnością do realizacji zadań własnych i przedsięwzięć rozwojowych. Korzystnym zjawiskiem jest wzrost potencjału dochodowego gminy oraz wysoki udział dochodów własnych, który wzmacnia samodzielność finansową samorządu. Jednocześnie poziom dochodów przypadających na mieszkańca pozostaje niższy niż w otoczeniu, co wskazuje na potrzebę dalszego wzmacniania lokalnej bazy ekonomicznej i pozyskiwania nowych źródeł dochodów.

Struktura wydatków wskazuje na zachowanie równowagi pomiędzy finansowaniem bieżącego funkcjonowania Gminy a realizacją inwestycji służących rozwojowi infrastruktury oraz podnoszeniu jakości usług publicznych. Wysoki poziom wydatków majątkowych potwierdza aktywną politykę inwestycyjną samorządu, jednak wymaga utrzymania stabilnych źródeł finansowania oraz racjonalnego planowania wydatków.

Pomimo występowania w ostatnich latach deficytu budżetowego, wynikającego przede wszystkim

z realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, Gmina zachowuje dobrą kondycję finansową, o czym świadczy utrzymująca się dodatnia nadwyżka operacyjna. Potwierdza ona zdolność do finansowania bieżącej działalności z własnych dochodów oraz tworzy podstawy do realizacji inwestycji bez nadmiernego obciążania budżetu.

Wieloletnia Prognoza Finansowa wskazuje, że Gmina posiada zdolność do realizacji zaplanowanych przedsięwzięć rozwojowych przy zachowaniu bezpiecznego poziomu zadłużenia. Jednocześnie dalsze możliwości inwestycyjne będą w znacznym stopniu uzależnione od skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych, utrzymania stabilnego wzrostu dochodów własnych oraz zachowania dodatniej nadwyżki operacyjnej. W perspektywie strategicznej kluczowym wyzwaniem będzie zapewnienie trwałej równowagi pomiędzy realizacją ambitnych inwestycji a długoterminowym bezpieczeństwem finansów publicznych Gminy.

1.6. Badanie ankietowe

W celu poznania opinii dotyczących jakości życia, funkcjonowania Gminy Pisz oraz oczekiwanych kierunków jej rozwoju przeprowadzono otwarte badanie ankietowe. Celem badania było poznanie opinii respondentów na temat najważniejszych problemów, oczekiwań społecznych oraz kierunków rozwoju Gminy Pisz, które według nich powinny stanowić priorytet działań samorządu w najbliższych latach. Ankieta umożliwiła identyfikację postrzeganych mocnych i słabych stron gminy, ocenę wybranych obszarów jej funkcjonowania oraz wskazanie najważniejszych potrzeb inwestycyjnych i społecznych. Wyniki badania stanowią jeden z elementów wykorzystanych w procesie opracowania Strategii Rozwoju Gminy Pisz i stanowią cenne źródło informacji o opiniach oraz oczekiwaniach uczestników badania dotyczących kierunków rozwoju Gminy.

Badanie zostało przeprowadzone w terminie od 20 maja do 29 maja 2026 r. Ankieta miała formę elektroniczną i została udostępniona za pośrednictwem strony internetowej oraz mediów społecznościowych Gminy Pisz. W badaniu udział wzięło 36 osób. Ze względu na sposób dystrybucji ankiety oraz samodzielny dobór respondentów badanie nie miało charakteru reprezentatywnego i jego wyników nie należy traktować jako pełnego odzwierciedlenia opinii wszystkich mieszkańców Gminy Pisz. Uzyskane odpowiedzi stanowią natomiast istotne źródło informacji dotyczących postrzegania jakości życia, problemów oraz oczekiwanych kierunków rozwoju przez aktywną część lokalnej społeczności.

Wśród respondentów znalazły się również osoby deklarujące, że nie są mieszkańcami Gminy Pisz (5,6% wszystkich odpowiedzi). Ankieta była dostępna publicznie, dlatego umożliwiono udział także osobom związanym z Gminą zawodowo, rodzinie lub społecznie, które mogą posiadać wiedzę i doświadczenia dotyczące funkcjonowania gminy. Odpowiedzi tych osób zostały uwzględnione w analizie wyników.

W badaniu ankietowym dominowały osoby w wieku 25–44 lata (55,6%), a kolejną najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 45–64 lata (33,3%). Większość respondentów stanowiły osoby pracujące (72,2%),

natomiast 16,7% prowadziło własną działalność gospodarczą.

Wyniki badania wskazują, że 61,1% respondentów nie jest w pełni zadowolonych z jakości życia w Gminie Pisz, a 36,1% rozważa wyprowadzkę z Gminy na dłuższy czas lub na stałe. Jednocześnie 58,3% ankietowanych deklaruje chęć pozostania w Gminie, co świadczy o istniejącym przywiązaniu mieszkańców do miejsca zamieszkania, przy jednoczesnej potrzebie poprawy warunków życia i zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej.

Spośród ocenianych obszarów najwyższe noty uzyskiwały: działalność Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej (3,9), bezpieczeństwo publiczne (3,25) oraz infrastruktura sportowa (3,12). Pozytywnie oceniono również jakość edukacji przedszkolnej oraz dostęp do edukacji w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Jednocześnie większość ocenianych aspektów uzyskała wyniki poniżej średniej wartości skali (3,0), co wskazuje na potrzebę ich dalszego rozwoju.

Najniżej oceniono funkcjonowanie transportu zbiorowego (1,53), dostępność żłobków (1,62) oraz zasobów mieszkaniowych (1,73). Niskie oceny uzyskały również wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami (2,0), oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych (2,0) oraz infrastruktura drogowa, w tym przede wszystkim stan chodników (2,35). Wyniki wskazują także na potrzebę poprawy rynku pracy, warunków prowadzenia działalności gospodarczej, infrastruktury technicznej, działań środowiskowych oraz jakości dialogu pomiędzy mieszkańcami a samorządem.

W pytaniach otwartych mieszkańcy jako najważniejsze problemy wskazywali przede wszystkim brak atrakcyjnych miejsc pracy (9 wskazań), problemy związane z funkcjonowaniem Piskiego Domu Kultury (4), ograniczony dostęp do usług medycznych (3), brak miejsc integracji dla dzieci i młodzieży (3) oraz niedostateczne oświetlenie dróg (3).

Za największy potencjał rozwojowy Gminy respondenci uznali walory przyrodnicze i położenie (25 wskazań), w tym jeziora, rzekę Pisę, Puszcę Piską i lasy, a także potencjał turystyczny (7 wskazań). Wśród przedsięwzięć, które mogłyby w największym stopniu wpłynąć na rozwój Gminy, najczęściej wskazywano utworzenie nowych miejsc pracy i pozyskanie dużego inwestora (7), rozwój

infrastruktury turystyki wodnej (6) oraz modernizację Piskiego Domu Kultury (4).

Za najważniejsze kierunki rozwoju w najbliższych latach mieszkańcy uznali rozwój turystyki (25 wskazań), pozyskanie dużego inwestora (22), poprawę dostępu do usług medycznych (19), zmniejszenie bezrobocia (12) oraz rozwój kultury, poprawę estetyki przestrzeni i zwiększenie wsparcia dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami (po 10 wskazań). Wśród priorytetowych inwestycji najczęściej wskazywano ukończenie remontu Piskiego Domu Kultury (8), rozwój

infrastruktury turystycznej i terenów nadrzecznych (7) oraz tworzenie nowych miejsc pracy i rozwój terenów inwestycyjnych (4).

Ponad połowa respondentów (52,8%) oczekuje, że w perspektywie 2037 roku Gmina Pisz będzie postrzegana jako gmina przedsiębiorcza, atrakcyjna dla inwestorów i tworząca nowe miejsca pracy, natomiast 25% mieszkańców chciałoby, aby była utożsamiana z gminą ekologiczną, dbającą o środowisko naturalne i estetykę przestrzeni.

**Rzeka Pisa/
szlaki wodne**

Jeziora

Puszcza Piska

**Ścieżki rowerowe
i szlaki piesze**

Rysunek 3 Najważniejsze atuty i potencjały Gminy Pisz wskazane przez respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Bezpieczeństwo publiczne na terenie Gminy

Działalność Urzędu Miejskiego w Pisz

Działalność pomocy społecznej

Dialog władz Gminy z mieszkańcami

Dostęp do opieki medycznej

**Wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnościami
oferowane przez Gminę**

Wnioski z warsztatów diagnostycznych

Warsztaty diagnostyczne przeprowadzone 26 maja 2026 r. z udziałem przedstawicieli samorządu, mieszkańców oraz środowiska społeczno-gospodarczego (łącznie 4 uczestników) stanowiły jakościowe uzupełnienie diagnozy oraz pozwoliły zweryfikować wnioski wynikające z analizy danych statystycznych i dokumentów źródłowych.

W trakcie moderowanej dyskusji zidentyfikowano najważniejsze mocne i słabe strony Gminy oraz szanse i zagrożenia jej rozwoju w trzech obszarach: społecznym, gospodarczym oraz przestrzenno-klimatycznym. Uczestnicy zwrócili szczególną uwagę na wyzwania związane z jakością życia mieszkańców, dostępnością

usług publicznych, niekorzystnymi procesami demograficznymi, rozwojem lokalnego rynku pracy, przedsiębiorczości i inwestycji, a także potrzebą dalszej poprawy ładu przestrzennego, infrastruktury technicznej oraz odporności na zmiany klimatu.

Wnioski wypracowane podczas warsztatów pozwoliły pogłębić diagnozę poprzez uwzględnienie doświadczeń i opinii lokalnych interesariuszy, doprecyzować kluczowe wyzwania rozwojowe Gminy oraz stanowiły istotną podstawę do opracowania analiz SWOT i TOWS, analizy trendów rozwojowych, a następnie określenia misji i wizji Gminy oraz wyznaczenia celów i kierunków działań w Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027–2037.

Podsumowanie

Przeprowadzona diagnoza jednoznacznie wskazuje, że dalszy rozwój Gminy Pisz powinien opierać się na równoczesnym wykorzystaniu jej potencjałów gospodarczych, społecznych, przestrzennych i środowiskowych oraz konsekwentnym ograniczaniu zidentyfikowanych barier rozwojowych. Przyjęta misja i wizja rozwoju oraz system celów strategicznych i operacyjnych stanowią odpowiedź na najważniejsze

potrzeby i oczekiwania mieszkańców, a także na wyzwania wynikające z uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych. Dzięki temu Strategia tworzy spójny model rozwoju, w którym każdy cel strategiczny odpowiada na konkretne wnioski płynące z diagnozy, a zaplanowane kierunki działań umożliwiają ich skuteczną realizację.

2. WIZJA I MISJA

Planując działania strategiczne ważne jest, by na początku prac odpowiedzieć na podstawowe pytania: Do czego dążymy? Co chcemy osiągnąć? Wizja i misja Gminy są podstawą określenia konkretnych celów i kierunków działań. Zostały one określone w oparciu o warsztaty strategiczne z mieszkańcami i władzami Gminy oraz badanie ankietowe.

Wizja Gminy jest sprecyzowanym obrazem przyszłości, wyrazem aspiracji społeczeństwa i władz Gminy oraz ich wyobrażeń dotyczących przyszłości, jest opisem Gminy w dalekiej przyszłości przy założeniu wystąpienia korzystnych uwarunkowań. Wizja ma za zadanie inspirować oraz motywować do działania i podejmowania kolejnych wyzwań.

WIZJA

GMINA PISZ – NOWOCZESNA, EKOLOGICZNA I PRZEDSIĘBIORCZA – MIEJSCE, W KTÓRYM ZACZYNAJĄ SIĘ MAZURY. WSPÓLNOTA, KTÓRA OFERUJE WYSOKĄ JAKOŚĆ ŻYCIA, SILNĄ GOSPODARKĘ I WYJĄTKOWE WALORY PRZYRODNICZE. TO PRZESTRZEŃ, W KTÓREJ WARTO ŻYĆ, PRACOWAĆ, ROZWIJAĆ SIĘ I WYPOCZYWAĆ.

Osiągnięciu przedstawionego w wizji pożądanego stanu docelowego ma służyć misja, która ukazuje najważniejsze kierunki rozwoju Gminy. Koncentruje się ona na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom Gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Zawiera w sobie odpowiedź na pytanie,

co jest naszym priorytetem, czyli kierunek i sposób działania na najbliższe lata. W misji ujęte są wartości ważne dla Gminy, które mają za zadanie ujednolicić sposoby działania władz samorządowych w sprawach istotnych dla społeczności lokalnej.

MISJA

GMINA PISZ WYKORZYSTUJE POTENCJAŁ JEJ MIESZKAŃCÓW, GOSPODARKI, TURYSTYKI I DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO, TWORZĄC NOWOCZESNE I PRZYJAZNE MIEJSCE DO ŻYCIA, PRACY, INWESTOWANIA I WYPOCZYNKU.

3. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

**ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ W SFERZE
SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ,
PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO-
ŚRODOWISKOWEJ**

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy stanu Gminy Pisz, jej aspektów ekonomicznych, społecznych oraz przestrzennych, a także uwzględniając czynniki wewnętrzne i zewnętrzne oraz głosy mieszkańców i przedstawicieli Gminy, określono cztery główne cele strategiczne, których realizacja doprowadzić ma do osiągnięcia stanu docelowego przedstawionego w wizji Gminy.

W celu realizacji założeń strategicznych, ustalono również cele szczegółowe (inaczej nazywane także celami operacyjnymi), które zawierają kierunki działań w jakich Gmina powinna się rozwijać. Wyznaczone dla Gminy Pisz cele strategiczne odpowiadają zdefiniowanym obszarom rozwojowym w sferze przestrzennej, gospodarczej, społecznej i klimatyczno-środowiskowej, które są od siebie zależne i wzajemnie się przenikają.

Każdy cel strategiczny w określonym stopniu wpisuje się w każdy z czterech powyższych wymiarów. Poszczególne cele strategiczne osiągniemy realizując odpowiednie inicjatywy strategiczne, które zawierają zestawy konkretnych działań do wykonania.

System celów określony w Strategii został opracowany z uwzględnieniem założeń koncepcji SMART, określającej pożądane cechy prawidłowo zdefiniowanych celów. Zasady SMART odnoszą się do całego układu strategicznego, obejmującego cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki działań oraz wskaźniki monitorowania, umożliwiające ocenę postępów realizacji Strategii w okresie jej obowiązywania:

- **S (SPECYFICZNY)** – cele strategiczne wskazują główne kierunki rozwoju Gminy Pisz, natomiast cele operacyjne i przypisane do nich kierunki działań precyzują zakres planowanych interwencji;

- **M (MIERZALNY)** – mierzalność systemu celów zapewniają określone wskaźniki monitorowania, które umożliwiają ocenę postępów oraz efektów podejmowanych działań w poszczególnych obszarach rozwoju;
- **A (OSIĄGALNY)** – cele zostały określone z uwzględnieniem uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych Gminy Pisz, dostępnych zasobów, potencjałów rozwojowych oraz istniejących ograniczeń;
- **R (ISTOTNY)** – cele odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby i wyzwania rozwojowe Gminy Pisz oraz stanowią istotne elementy realizacji przyjętej wizji rozwoju;
- **T (OKREŚLONY W CZASIE)** – realizacja założeń strategicznych odnosi się do okresu obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027–2037, a stopień ich osiągnięcia będzie oceniany w ramach prowadzonego systemu monitorowania i ewaluacji.

Rysunek 4 Zastosowanie koncepcji SMART w systemie celów i monitorowania Strategii
Źródło: opracowanie własne.

Poniżej zaprezentowano cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im celami operacyjnymi. Realizacja założonych celów będzie kluczowym elementem dla osiągnięcia zakładanych rezultatów rozwoju Gminy Pisz. Do każdego z celów operacyjnych przyporządkowano również kierunki działań, które wpłyną na możliwość osiągnięcia określonych celów, rezultaty działań, a także zaproponowano wskaźniki, których analiza pozwoli na monitorowanie stopnia spełnienia zaplanowanych założeń.

W celu zwiększenia przejrzystości systemu wdrażania Strategii oraz ułatwienia planowania i monitorowania realizacji założeń strategicznych, kierunki działań zostały uporządkowane według ich znaczenia oraz perspektywy realizacji. W ramach przyjętego podejścia wyróżniono trzy kategorie kierunków działań:

- **Priorytetowe (P)** – o kluczowym znaczeniu dla realizacji celów operacyjnych, których wdrożenie

powinno następować w pierwszej kolejności. Są to przedsięwzięcia warunkujące osiągnięcie najważniejszych efektów rozwojowych Gminy.

- **Uzupełniające (U)** – wspierające realizację kierunków priorytetowych, wzmacniające ich efekty oraz przyczyniające się do kompleksowego osiągania założonych celów strategicznych.
- **Długoterminowe (D)** – wymagające dłuższej perspektywy realizacji, etapowania lub uzależnione od wystąpienia określonych uwarunkowań, takich jak dostępność środków finansowych, możliwości organizacyjne, współpraca z partnerami lub zmieniające się warunki zewnętrzne.

Przyjęta hierarchizacja nie oznacza wykluczenia żadnego z kierunków działań, lecz wskazuje ich rangę strategiczną i przewidywaną perspektywę wdrażania w okresie obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027–2037.

WYMIAR GOSPODARCZY

CEL STRATEGICZNY I

1. Rozwój lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości dla silnego, konkurencyjnego rynku pracy.

CELE OPERACYJNE

- 1.1 Rozwój przedsiębiorczości, atrakcyjności inwestycyjnej Gminy oraz promocji gospodarczej.
- 1.2 Rozwój zrównoważonej, nowoczesnej turystyki i całorocznej oferty rekreacyjno-wypoczynkowej.
- 1.3 Rozwój kapitału ludzkiego i lokalnego rynku pracy oraz wzmacnianie lokalnych specjalizacji gospodarczych.

WYMIAR SPOŁECZNY

CEL STRATEGICZNY II

2. Podniesienie jakości życia mieszkańców i wzmocnienie więzi społecznych w Gminie.

CELE OPERACYJNE

- 2.1 Rozwój wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.
- 2.2 Rozwój edukacji, kultury i oferty czasu wolnego oraz wspieranie lokalnych stowarzyszeń i organizacji pozarządowych.
- 2.3 Budowanie aktywnej i zintegrowanej społeczności lokalnej.

WYMIAR PRZESTRZENNY

CEL STRATEGICZNY III

3. Tworzenie dostępnej, funkcjonalnej i przyjaznej środowisku przestrzeni gminnej.

CELE OPERACYJNE

- 3.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej.
- 3.2 Rozwinięta i efektywna infrastruktura techniczna i drogowa.
- 3.3 Odpowiedzialna i zrównoważona polityka przestrzenna.

WYMIAR KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWY

CEL STRATEGICZNY IV

4. Adaptacja do zmian klimatu oraz dbałość o środowisko przyrodnicze.

CELE OPERACYJNE

- 4.1 Wzmacnianie zdolności Gminy do radzenia sobie ze skutkami zmian klimatycznych.
- 4.2 Promowanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększanie efektywności energetycznej budynków.
- 4.3 Racjonalne i zrównoważone korzystanie z zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, z poszanowaniem ich wyjątkowych wartości.

WYMIAR GOSPODARCZY

Rozwój lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości dla silnego, konkurencyjnego rynku pracy

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1.1 Rozwój przedsiębiorczości, atrakcyjności inwestycyjnej Gminy oraz promocji gospodarczej.	1.1.1 Utworzenie kompleksowej oferty gospodarczej sprzyjającej powstawaniu lokalnych firm i inwestycji oraz podmiotów wspierających ich rozwój (P). 1.1.2 Skuteczne rozpowszechnianie informacji o dostępnych formach wsparcia dla przedsiębiorców, szkoleniach i doradztwie i wzmacnianie potencjału niezależnych organizacji działających na rzecz rozwoju gospodarczego (U). 1.1.3 Przygotowanie i rozwój terenów inwestycyjnych oraz poprawa ich dostępności komunikacyjnej (P). 1.1.4 Wspieranie przedsiębiorczości opartej na lokalnych markach i produktach (U). 1.1.5 Rozwijanie działań promujących potencjał gospodarczy i inwestycyjny Gminy oraz współpracy gospodarczej z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami i partnerami gospodarczymi (U).
1.2 Rozwój zrównoważonej, nowoczesnej turystyki i całorocznej oferty rekreacyjno-wypoczynkowej.	1.2.1 Działania na rzecz rozwoju turystyki całorocznej, wodnej, rowerowej, pieszej i rekreacyjnej z wykorzystaniem walorów Gminy (P). 1.2.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i okołoturystycznej, w tym infrastruktury informacyjnej i cyfrowej ułatwiającej korzystanie z atrakcji Gminy (P). 1.2.3 Wsparcie rozbudowy bazy turystycznej, w tym bazy noclegowej, wypoczynkowej i gastronomicznej (D). 1.2.4 Wzmacnianie marki turystycznej Gminy Pisz, aktywna i wielokanałowa promocja jej produktów lokalnych, walorów przyrodniczych i kulturowych oraz wydarzeń o znaczeniu ponadlokalnym (U). 1.2.5 Współpraca Gminy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w celu koordynacji wspólnych działań i wzajemnym uzupełnianiu oferty rekreacyjno-wypoczynkowej (U).
1.3 Rozwój kapitału ludzkiego i lokalnego rynku pracy oraz wzmacnianie lokalnych specjalizacji gospodarczych.	1.3.1 Dostosowanie oferty edukacyjnej i szkoleniowej do potrzeb lokalnego rynku pracy (P). 1.3.2 Wsparcie aktywizacji zawodowej mieszkańców oraz rozwoju kompetencji i kwalifikacji (P). 1.3.3 Rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, placówkami edukacyjnymi i instytucjami rynku pracy (U). 1.3.4 Wspieranie rozwoju lokalnych specjalizacji gospodarczych i branż opartych na potencjale Gminy (P). 1.3.5 Tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu nowych miejsc pracy oraz zatrzymaniu młodych mieszkańców (D).

WYMIAR SPOŁECZNY

Podniesienie jakości życia mieszkańców i wzmocnienie więzi społecznych w Gminie

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
2.1 Rozwój wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.	2.1.1 Rozwój i poprawa dostępności usług zdrowotnych, profilaktycznych oraz rehabilitacyjnych, w szczególności dla seniorów, dzieci i osób z niepełnosprawnościami (P). 2.1.2 Rozwój systemu wsparcia społecznego, obejmującego usługi opiekuńcze, asystenckie, dzienne i całodobowe formy opieki oraz działania na rzecz integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (P). 2.1.3 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej, w tym placówek opiekuńczych, mieszkań wspomaganych oraz miejsc integracji społecznej (P). 2.1.4 Zwiększanie dostępności usług społecznych i zdrowotnych na terenach wiejskich poprzez rozwój usług mobilnych, cyfrowych oraz współpracę z organizacjami i instytucjami świadczącymi pomoc mieszkańcom (U). 2.1.5 Wspieranie działań na rzecz zdrowego stylu życia, profilaktyki zdrowotnej, zdrowia psychicznego oraz aktywności fizycznej mieszkańców (U). 2.1.6 Prowadzenie racjonalnej polityki mieszkalnictwa socjalnego i komunalnego nastawionego na aktywizację społeczeństwa (D).
2.2 Rozwój edukacji, kultury i oferty czasu wolnego oraz wspieranie lokalnych stowarzyszeń i organizacji pozarządowych.	2.2.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej, w tym szkół, przedszkoli, żłobków, świetlic wiejskich, obiektów kulturalnych, bibliotek, obiektów sportowych oraz miejsc spotkań mieszkańców (P). 2.2.2 Rozszerzanie oferty edukacyjnej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej skierowanej do dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów, odpowiadającej na potrzeby różnych grup mieszkańców (P). 2.2.3 Podnoszenie kompetencji kadry szkolnej i sportowej (U). 2.2.4 Wspieranie rozwoju kompetencji mieszkańców poprzez organizację szkoleń, warsztatów, zajęć edukacyjnych oraz rozwój nowoczesnych form kształcenia i edukacji cyfrowej (U). 2.2.5 Promowanie aktywnego spędzania czasu również w wakacje wśród dzieci i młodzieży przez placówki kulturalne i edukacyjne (turnieje sportowe, półkolonie, obozy, itp.) (U). 2.2.6 Rozwój wydarzeń kulturalnych, sportowych, edukacyjnych i integracyjnych promujących lokalną tożsamość, dziedzictwo kulturowe oraz aktywność mieszkańców (U). 2.2.7 Wspieranie działalności organizacji pozarządowych, stowarzyszeń, klubów sportowych, kół gospodyń wiejskich i innych inicjatyw obywatelskich poprzez współpracę, konkursy grantowe oraz udostępnianie infrastruktury (P). 2.2.8 Budowa sieci współpracy między organizacjami – organizacja spotkań, warsztatów i platform wymiany doświadczeń między lokalnymi organizacjami, stowarzyszeniami oraz samorządem (D).

2.3 Budowanie aktywnej i zintegrowanej społeczności lokalnej.

- 2.3.1 Wzmacnianie aktywności obywatelskiej mieszkańców poprzez rozwój konsultacji społecznych, budżetu obywatelskiego oraz innych form współdecydowania o rozwoju Gminy (P).
- 2.3.2 Tworzenie i rozwój ogólnodostępnych przestrzeni integracji społecznej sprzyjających spotkaniom mieszkańców, aktywności lokalnej oraz budowaniu więzi międzyludzkich (P).
- 2.3.3 Modernizacja i zwiększenie roli świetlic oraz utworzenie systemu wsparcia dla działalności świetlic wiejskich (P).
- 2.3.4 Wspieranie inicjatyw międzypokoleniowych oraz działań integrujących mieszkańców różnych grup wiekowych i środowisk społecznych (U).
- 2.3.5 Promocja wolontariatu i inicjatyw społecznych – działania zachęcające mieszkańców do angażowania się w projekty lokalne (U).
- 2.3.6 Budowanie partnerstw pomiędzy samorządem, organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami, instytucjami publicznymi oraz mieszkańcami na rzecz wspólnej realizacji przedsięwzięć rozwojowych (D).
- 2.3.7 Wdrażanie rozwiązań sprzyjających bliższym kontaktom na linii Urząd Miejski – mieszkańcy i organizacje (P).
- 2.3.8 Wzmacnianie lokalnej tożsamości oraz promocja dziedzictwa historycznego, kulturowego i tradycji gminy poprzez działania edukacyjne, społeczne i promocyjne (U).
- 2.3.9 Organizacja oraz wspieranie wydarzeń integrujących lokalną społeczność oraz będących formą spędzania wolnego czasu (np. festiwale, festyny, imprezy muzyczne, seanse plenerowe) (U).

WYMIAR PRZESTRZENNY

Tworzenie dostępnej, funkcjonalnej i przyjaznej środowisku przestrzeni gminnej

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
3.1 Rozwój efektywnej infrastruktury technicznej i drogowej oraz poprawa dostępności komunikacyjnej.	3.1.1 Modernizacja, przebudowa i rozbudowa dróg gminnych oraz poprawa ich parametrów technicznych i bezpieczeństwa użytkowników (P). 3.1.2 Rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej, obejmujący budowę i modernizację chodników, ścieżek rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych oraz infrastruktury towarzyszącej (miejsca odpoczynku, stojaki rowerowe, oznakowanie i infrastruktura informacyjna, punkty obsługi rowerzystów) (P). 3.1.3 Rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, deszczowej, energetycznej oraz telekomunikacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich (P). 3.1.4 Wzmacnianie wewnętrznej spójności i zewnętrznej dostępności komunikacji Gminy (P). 3.1.5 Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy poprzez rozwój transportu publicznego, integrację różnych środków transportu oraz rozwój infrastruktury przesiadkowej i parkingowej dla autokarów, samochodów i rowerów (D). 3.1.6 Cykliczna inwentaryzacja przeszkód architektonicznych i miejsc trudno dostępnych dla osób ze szczególnymi potrzebami (np. wspólne spacery badawcze osób poruszających się na wózkach, chodzących o kulach, niewidomych, osób podróżujących z wózkiem dziecięcym) (U). 3.1.7 Rozwój nowoczesnej infrastruktury technicznej wspierającej bezpieczeństwo mieszkańców, efektywność energetyczną oraz transformację cyfrową Gminy (D).
3.2 Rozwój mieszkalnictwa i estetyki przestrzeni publicznych.	3.2.1 Zwiększanie dostępności mieszkań poprzez rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz tworzenie warunków do realizacji nowych inwestycji mieszkaniowych (P). 3.2.2 Rewitalizacja oraz kompleksowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym placów, parków, skwerów, terenów nadzecznych i miejsc integracji mieszkańców (P). 3.2.3 Podnoszenie estetyki miejscowości poprzez modernizację małej architektury, terenów zieleni, oświetlenia oraz przestrzeni wspólnych (U). 3.2.4 Tworzenie i rozwój ogólnodostępnych terenów rekreacyjnych, sportowych i wypoczynkowych odpowiadających potrzebom mieszkańców i turystów (U). 3.2.5 Poprawa dostępności przestrzeni publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz rodzin z dziećmi (P).
3.3 Odpowiedzialna i zrównoważona polityka przestrzenna.	3.3.1 Projektowanie przestrzeni gminnych z aktywnym udziałem docelowych użytkowników (U). 3.3.2 Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, zapewniającej ład przestrzenny, ochronę walorów krajobrazowych oraz harmonijny rozwój Gminy (P). 3.3.3 Przygotowywanie terenów pod inwestycje mieszkaniowe, gospodarcze, usługowe i turystyczne z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców oraz ochrony środowiska (P).

- 3.3.4 Rewitalizacja przestrzeni publicznej ze szczególnym uwzględnieniem obiektów sportowych i rekreacyjnych (U).
- 3.3.5 Ochrona i właściwe zagospodarowanie terenów cennych przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo oraz zachowanie ich dostępności dla mieszkańców i turystów (P).
- 3.3.6 Wspieranie rozwoju przestrzeni przyjaznych mieszkańcom poprzez stosowanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo, dostępność oraz odporność na zmiany klimatu (D).
- 3.3.7 Uporządkowanie przestrzeni gminnej i poprawa estetyki krajobrazu, w tym ograniczenie nadmiaru reklam (U).

WYMIAR KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWY

Adaptacja do zmian klimatu oraz dbałość o środowisko przyrodnicze

CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
4.1 Wzmacnianie zdolności Gminy do radzenia sobie ze skutkami zmian klimatycznych.	4.1.1 Rozwój działań zwiększających retencję wód, obejmujących małą retencję, zagospodarowanie wód opadowych, ochronę terenów podmokłych oraz wspieranie przedsięwzięć służących stabilizacji poziomu wód powierzchniowych, w tym rzeki Pisy (P). 4.1.2 Realizacja przedsięwzięć ograniczających skutki suszy i zagrożeń powodziowych, w tym rozwój infrastruktury hydrotechnicznej, przeciwpowodziowej oraz wspieranie rozwiązań zwiększających naturalną retencję i zwiększających bezpieczeństwo wodne Gminy (P). 4.1.3 Zwiększanie udziału terenów zieleni oraz błękitno-zielonej infrastruktury w przestrzeni miejskiej i wiejskiej w celu poprawy mikroklimatu oraz ograniczania skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych (P). 4.1.4 Uwzględnianie zasad adaptacji do zmian klimatu w planowaniu przestrzennym oraz realizacji inwestycji publicznych (P). 4.1.5 Tworzenie i utrzymanie terenów zieleni urządzonej w przestrzeni miejskiej jako buforów termicznych i retencyjnych oraz zwiększenie przepuszczalności nawierzchni w przestrzeniach publicznych (U). 4.1.6 Rozwijanie systemów monitorowania zagrożeń środowiskowych oraz prowadzenie działań edukacyjnych zwiększających świadomość mieszkańców w zakresie zmian klimatu i sposobów przeciwdziałania ich skutkom (U). 4.1.7 Edukacja mieszkańców na temat zmian klimatu i sposobów adaptacji (U).
4.2 Promowanie odnawialnych źródeł energii oraz rozwój gospodarki niskoemisyjnej i efektywności energetycznej.	4.2.1 Wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, mieszkalnych i przedsiębiorstwach, z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych i krajobrazowych Gminy (P). 4.2.2 Poprawa efektywności energetycznej budynków poprzez realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych oraz ograniczanie strat energii (P). 4.2.3 Ograniczanie niskiej emisji poprzez wymianę nieefektywnych źródeł ciepła oraz rozwój ekologicznych systemów ogrzewania (P). 4.2.4 Rozwój infrastruktury wspierającej niskoemisyjny transport, w tym stacji ładowania pojazdów elektrycznych oraz rozwiązań sprzyjających elektromobilności (D). 4.2.5 Wspieranie mieszkańców, wspólnot mieszkaniowych i przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na inwestycje związane z transformacją energetyczną oraz poprawą efektywności energetycznej (U).

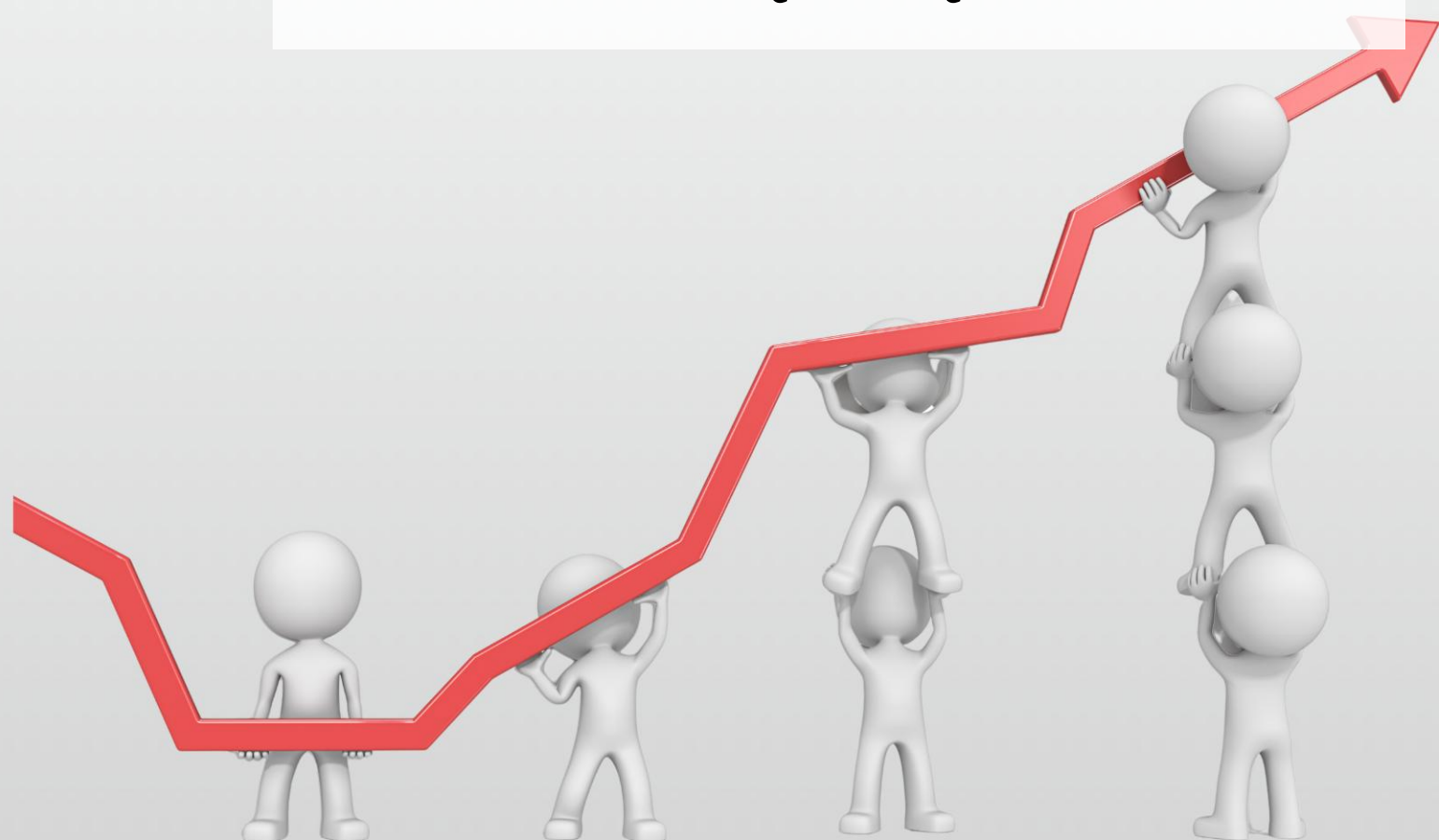

4.3 Racjonalne i zrównoważone korzystanie z zasobów przyrodniczych i krajobrazowych.

- 4.3.1 Ochrona oraz zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych Gminy, w szczególności jezior, rzeki Pisy, Puszczy Piskiej oraz obszarów objętych formami ochrony przyrody (P).
- 4.3.2 Zachowanie i wzmacnianie bioróżnorodności poprzez ochronę cennych siedlisk, ekosystemów wodnych, leśnych i terenów zielonych (P).
- 4.3.3 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ochrony oraz monitoringu środowiska (U).
- 4.3.4 Wspieranie zrównoważonej turystyki, w tym ekoturystyki i rekreacji wykorzystującej potencjał przyrodniczy Gminy z poszanowaniem środowiska naturalnego (U).
- 4.3.5 Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, leśnymi i krajobrazowymi oraz ograniczanie presji na środowisko wynikającej z działalności człowieka (P).
- 4.3.6 Realizacja projektów rewitalizacji terenów zdegradowanych (D).
- 4.3.7 Rozwój edukacji ekologicznej oraz promocja postaw sprzyjających ochronie środowiska i odpowiedzialnemu korzystaniu z zasobów naturalnych (U).
- 4.3.8 Aktywny udział Gminy w programach ochrony środowiska i klimatu (U).

4. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037 prowadzić powinna do osiągnięcia rezultatów, które wynikają z przyjętych celów strategicznych oraz kierunków działań.

Poniżej zaprezentowano listę najważniejszych rezultatów dla każdego z celów wraz ze wskaźnikami ich osiągnięcia.

Ze względu na długookresowy charakter Strategii oraz zależność części wskaźników od czynników zewnętrznych, dla wszystkich wskaźników nie określono konkretnych wartości docelowych.

W przypadku wskaźników, na które Gmina ma bezpośredni wpływ, określono oczekiwane wartości docelowe. Dla pozostałych wskaźników przyjęto kierunek pożądanej zmiany, umożliwiającą ocenę tendencji rozwojowych i skuteczności podejmowanych działań.

Proces weryfikacji realizacji zaplanowanych rezultatów został opisany w rozdziale System realizacji strategii w częściach dotyczących monitoringu oraz ewaluacji.

Tabela 1 Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

	Rezultat	Wskaźnik osiągnięcia rezultatu	Wartość bazowa	Oczekiwany efekt (wartość docelowa lub kierunek zmian)	Źródło danych
SFERA GOSPODARCZA Cel strategiczny 1. Rozwój lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości dla silnego, konkurencyjnego rynku pracy	Wzrost lokalnej gospodarki	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych (2025 r.)	2597	Wzrost do poziomu co najmniej 2800	GUS, Bank Danych Lokalnych
	Poprawa efektywności lokalnych instrumentów rynku pracy	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (2025 r.)	6,48%	Spadek wartości wskaźnika do poziomu poniżej 6,0%	GUS, Bank Danych Lokalnych
	Zwiększenie potencjału inwestycyjnego Gminy	Wydatki majątkowe Gminy [zł] (2025 r.), <u>Wskaźnik strukturalny:</u> Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem Gminy	49 754 384,08, 20,45%	Utrzymanie udziału wydatków majątkowych na poziomie co najmniej 15–20% rocznego budżetu Gminy	Raport o stanie Gminy Pisz
	Rozwój turystyki	Liczba miejsc noclegowych całorocznych (2025 r.)	180	Wzrost liczby miejsc noclegowych całorocznych	GUS, Bank Danych Lokalnych

SFERA SPOŁECZNA Cel strategiczny 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców i wzmocnienie więzi społecznych w Gminie	Poprawa dostępności do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	Liczba dzieci objętych opieką w żłobku (2025 r.)	0	Osiągnięcie wartości docelowej na poziomie 20 dzieci objętych opieką w żłobku	Raport o stanie Gminy Pisz
	Poprawa sytuacji demograficznej	Saldo migracji ogółem (2025 r.)	-72	Poprawa wartości wskaźnika oraz ograniczenie ujemnego salda migracji	GUS, Bank Danych Lokalnych
	Ograniczenie skali korzystania ze wsparcia społecznego	Osoby korzystające ze wsparcia ośrodka pomocy społecznej (2025 r.),	1586	Ograniczenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej przy zachowaniu dostępności usług społecznych	Raport o stanie Gminy Pisz
SFERA PRZESTRZENNA Cel strategiczny 3. Tworzenie dostępnej, funkcjonalnej i przyjaznej środowisku przestrzeni gminnej	Poprawa jakości infrastruktury drogowej i bezpieczeństwa ruchu	Liczba przeprowadzonych inwestycji drogowych (2025 r.)	30	Realizacja co najmniej 40 inwestycji drogowych	Raport o stanie Gminy Pisz
	Rozwój infrastruktury rowerowej	Długość wybudowanych lub zmodernizowanych ścieżek rowerowych [km] (2025 r.)	24,4	Wzrost do poziomu co najmniej 30 km	Raport o stanie Gminy Pisz
	Poprawa dostępności infrastruktury komunalnej	Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej (2024 r.)	78,1%	Wzrost do poziomu co najmniej 85%	GUS, Bank Danych Lokalnych
	Rozwój i poprawa jakości przestrzeni publicznych	Liczba zrealizowanych projektów rewitalizacji i zagospodarowania przestrzeni publicznych (2025 r.)	19	Wzrost liczby zrealizowanych projektów rewitalizacyjnych	Raport o stanie Gminy Pisz
	Zwiększenie zasobu mieszkaniowego	Powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²] (2024 r.)	728 542	Wzrost powierzchni użytkowej mieszkań w stosunku do wartości bazowej	GUS, Bank Danych Lokalnych

SFERA KLIMATYCZNO – ŚRODOWISKOWA Cel strategiczny 4. Adaptacja do zmian klimatu oraz dbałość o środowisko przyrodnicze	Poprawa jakości powietrza i ograniczenie emisji zanieczyszczeń	Liczba wymienionych źródeł ciepła [szt.] (2025 r.)	17	Wzrost skumulowanej liczby zrealizowanych przedsięwzięć do co najmniej 200 szt.	Urząd Miejski w Pisz (program „Czyste Powietrze”)
	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	Liczba zrealizowanych działań edukacyjnych w zakresie środowiskowym (2025 r.)	2	Wzrost liczby działań edukacyjnych do minimum 5 rocznie	Raport o stanie Gminy Pisz
	Rozwój odnawialnych źródeł energii w Gminie	Procentowy udział ciepła wytworzonego z odnawialnych źródeł energii i ciepła odpadowego w sumie końcowego zużycia energii cieplnej brutto w systemie ciepłowniczym [%] (2025 r.)	93,53	Utrzymanie wysokiego udziału oraz dalszy wzrost udziału OZE	Roczne sprawozdanie publikowane przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Pisz

5. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO- PRZESTRZENNEJ GMINY PISZ

Zgodnie z Ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2020 poz. 1378), strategia rozwoju Gminy zawiera model struktury funkcjonalno-przestrzennej. Celem nowych regulacji jest włączenie polityki przestrzennej do polityki rozwoju. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej jest obowiązkowym elementem strategii. Obrazuje strategiczne pomysły na rozwój Gminy zorientowane terytorialnie i jest efektem zintegrowanego procesu planistycznego. W swym założeniu ma stanowić porządkujący składnik strategii, źródło i rodzaj najważniejszych ustaleń rozwojowych osadzonych przestrzennie. Model wskazuje obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami.

Część graficzna składa się z kilku dopełniających się obszarów zawierających:

- ❖ strukturę funkcjonalno-przestrzenną (sieć osadniczą, formy użytkowania terenu, powiązania komunikacyjne, ciągi drogowe, itd.),
- ❖ uwarunkowania środowiskowe, w tym obszary chronionego krajobrazu oraz tereny cenne przyrodniczo,

- ❖ aspekty hydrologiczne,
- ❖ zagrożenia naturalne,

oraz:

- ❖ najważniejsze założenia i kierunki interwencji dla obszarów strategicznego rozwoju Gminy Pisz.

Do przygotowania poniższych rysunków wykorzystano najbardziej aktualne dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (GUGiK) udostępniane w zestawieniu BDOT10K oraz OpenStreetMap. Aspekty hydrologiczne oraz zagrożenia powodziąmi i podtopieniami utworzone zostały z wykorzystaniem danych z Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz danych z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Model struktury funkcjonalnej jest zobrazowaniem najważniejszych, zaplanowanych w Strategii kierunków działań, które wyznaczone zostały dzięki analizie zdiagnozowanych potrzeb i problemów w istniejących uwarunkowaniach. Należy jednak pamiętać, że większość kierunków działań przewidzianych w dokumencie nie odnosi się do konkretnej przestrzeni lub na etapie planowania Strategii nie jest możliwe wskazanie konkretnego miejsca działania.

Uwarunkowania środowiskowe i zasoby przyrodnicze

Gmina Pisz charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, wynikającymi z występowania rozległych kompleksów leśnych, licznych jezior, terenów podmokłych oraz cennych ekosystemów wodnych i leśnych. Istotnym elementem struktury przyrodniczej Gminy jest Puszcza Piska oraz system jezior, w tym Jezioro Roś oraz fragment największego jeziora w Polsce – Śniardwy. Wody powierzchniowe zajmują około 20% powierzchni Gminy, a cały jej obszar znajduje się w zlewni rzeki Pisy.

Znaczną część obszaru Gminy obejmują formy ochrony przyrody, w tym Mazurski Park Krajobrazowy, rezerwat przyrody, obszary chronionego krajobrazu oraz obszary Natura 2000. Obszary te stanowią istotny element systemu przyrodniczego, ograniczając możliwości intensywnego zagospodarowania, ale jednocześnie tworząc potencjał dla rozwoju turystyki przyrodniczej,

rekreacji oraz działań związanych z edukacją ekologiczną.

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej zasoby przyrodnicze wskazują na konieczność zachowania wysokiej jakości środowiska, ochrony ciągłości ekologicznej oraz ograniczania presji urbanizacyjnej na obszarach cennych przyrodniczo. Rozwój przestrzenny Gminy powinien być prowadzony z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w szczególności poprzez koncentrację nowej zabudowy w istniejących strukturach osadniczych, ochronę terenów leśnych i wodnych oraz wykorzystanie potencjału przyrodniczego w sposób niepowodujący degradacji zasobów środowiska.

Szczególne znaczenie w strukturze funkcjonalno-przestrzennej mają:

- ❖ obszary leśne i przyrodniczo cenne – wymagające ochrony oraz ograniczenia intensywnego zagospodarowania,
- ❖ obszary jeziorno-wodne – stanowiące podstawę rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych, przy jednoczesnej konieczności ochrony jakości wód,
- ❖ tereny wiejskie i otwarte – pełniące funkcje rolnicze, krajobrazowe i ekologiczne.

Uwarunkowania hydrologiczne oraz zagrożenia naturalne

W granicach Gminy Pisz obszar szczególnego zagrożenia powodzią zgodnie z art. 16 pkt 34 lit. a) i b) ustawy z dnia 20.07.2017 r. Prawo Wodne stanowią obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1 % oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10 %. Na obszarach tych obowiązują ograniczenia wynikające z ustawy Prawo Wodne. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią nie powinien być zabudowany, aby nie zwiększać ryzyka powodziowego.

Prowadząc inwestycje, o charakterze przestrzennym lub infrastrukturalnym, na terenie Gminy Pisz, należy na etapie planowania realizacji przedsięwzięć uwzględniać: „Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” (IIaPGW) (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. - Dz.U. z 2023 r. poz. 300), który stanowi podstawę do podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych na obszarze dorzecza i określa zasady gospodarowania nimi. Plan jest podsumowaniem każdego z 6-cio letnich cykli planistycznych wymaganych Dyrektywą 2000/60/WE tzw. Ramową Dyrektywą Wodną (2003-2009; 2009-2015; 2015-2021; 2021-2027) i stanowić powinien podstawę podejmowania wszelkich decyzji mających wpływ na stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości. Zawiera elementy wymienione w art. 114 Prawa wodnego.

Według podziału Polski na jednolite części wód, Gmina Pisz położona jest na terenie JCWPd o numerze 31: PLGW200031. Gmina Pisz znajduje się w regionie wodnym Środkowej Wisły i podlega pod RZGW w Warszawie.

W zestawach działań IIaPGW Gminę Pisz wskazano jako jednostkę odpowiedzialną za realizację działań dla poszczególnych JCWP. Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Nadzór Wodny w Pisz jako podmiot odpowiedzialny za realizację i współdziałanie w realizacji działań służących prowadzeniu

zrównoważonego gospodarowania wodami, w tym osiągnięcie celów środowiskowych. art. 240 ust. 5 pkt 5 ustawy – Prawo Wodne. Gmina Pisz jest również organem wykonawczym w sprawach ochrony środowiska - art. 17 Prawo ochrony środowiska. Gmina Pisz lub Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Pisz – wskazane zostały jako podmioty właściwe w sprawach wieloletniego planu rozwoju modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych art. 21 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Obszar Gminy Pisz położony jest w całości w dorzeczu Wisły. Główną rzeką jest Pisa, będąca dopływem Narwi i stanowiąca zlewnię III rzędu. Pisa stanowi drogę wodną, łączącą Wielkie Jeziora Mazurskie z Narwią na jej 337 kilometrów. Długość całkowita rzeki wynosi około 80 km, a z częścią żeglowną jezior mazurskich jej długość wynosi 142 km. Powierzchnia całkowita dorzecza rzeki wynosi blisko 4 500 km². Pisa wypływa z systemu Wielkich Jezior Mazurskich, początek bierze w Jeziorze Roś w Pisz, przemierza wschodnią część Puszczy Piskiej oraz Równinę Kurpiowską i jako prawy dopływ wpada do Narwi na wysokości Nowogrodu. Najważniejszym bezpośrednim jej dopływem jest Kanał Turośl, innymi dopływami są: Rybnica, Rudna, Pisz Woda, Wincenta i Skroda.

Jeziora na terenie Gminy Pisz zajmują stosunkowo dużą powierzchnię, skoncentrowały się głównie w północnej i zachodniej części regionu. Największe z nich to Śniardwy powierzchnia - 7158 ha (część leżąca na terenie Gminy Pisz), Roś - 1959 ha, Seksty - 796 ha Pogubie Wielkie - 674 ha, Kocioł - 307 ha, Białolawki - 272 ha, Nidzkie - 186 ha (część), Brzozolasek - 159 ha, Wiartel - 152 ha, Jegocin - 129 ha, Kaczerajno - 104 ha.

Na terenie Gminy Pisz zlokalizowanych jest (w całości lub częściowo) w zlewni systemu Wielkich Jezior Mazurskich i zlewni Pisy: 14 jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych (RW), 12 jednolitych części

wód jeziornych (LW) oraz 1 jednolita część wód podziemnych (GW), tj.: RW20002526473 Pisa z jeziorem Śniardwy i Orzyszą do wpływu do jeziora Roś, RW200025264759 Pisa na jez. Roś z Konopką od wpływu do jez. Roś, RW20002526434 Nidka (Wigrynia) do wpływu do jeziora Beldany z jeziora Nidzkie, Jaśkowo, Wiartel i dopływami, RW2000252647945 Rybnica do wypływu z jez. Pogubie Średnie, RW200017264869 Turośl od Zimnej do Kanału Grzędy-Wejdo z Kanałem Grzędy-Wejdo, RW200017264829 Turośl od źródeł do Zimnej z Zimną, RW2000172647949 Rybnica od wypływu z jez. Pogubie Średnie do ujścia, RW20001926489 Pisa od wypływu z jeziora Roś do Turośli, RW200017264789 Wincenta, RW2000172647789 Bogumiłka, RW200017264776 Turośl od źródeł do Zimnej z Zimną, RW200018264772 Turośl od źródeł do Zimnej z Zimną, RW2000182647749 Pisz Woda (Pisawoda), RW2000182647589 Konopka do wpływu do jez. Roś, LW30234 Śniardwy, LW30269 Roś, LW30267 Białolawki, LW30268 Kocioł, LW31234 Seksty i Kaczerajno, LW30265 Jegocin, LW30177 Jegocinek, LW30273 Brzozolasek, LW30178 Wiartel, LW30179 Nidzkie, LW30274 Pogubie Wielkie, LW30275 Pogubie Średnie i Małe oraz JCWPd nr 31 o kodzie GW200031.

Teren Gminy Pisz zlokalizowany jest na obszarze Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 216 - Sandr Kurpie. Zgodnie z „Dokumentacją określającą warunki hydrogeologiczne dla ustanowienia stref ochronnych zbiornika wód podziemnych w utworach czwartorzędowych”, obszar zbiornika w całości podlega ochronie.

Na terenie Gminy Pisz zidentyfikowano obszary szczególnego zagrożenia powodzią, zgodnie z przepisami ustawy Prawo wodne oraz ustaleniami Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (PZRP) dla dorzecza Wisły, który jest strategicznym dokumentem w zakresie bezpieczeństwa powodziowego w Polsce i podlega aktualizacji co 6 lat. Dokument PRZP przyjęty został Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. i ogłoszony w dniu 23 grudnia 2022 r., który wszedł w życie w dniu 23 marca 2023 r., stanowi aktualizację dotychczasowego Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły. Celem nadrzędnym zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi,

środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Jako cele strategiczne PRZP wskazuje:

- ❖ Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego poprzez zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi oraz minimalizowanie powstawania nowych obszarów zagrożenia powodziowego, w tym racjonalne planowanie przestrzenne i ograniczanie presji inwestycyjnej na terenach zalewowych.
- ❖ Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego poprzez redukcję prawdopodobieństwa i skutków wystąpienia powodzi, w szczególności przez zwiększanie retencji naturalnej i sztucznej, poprawę ochrony przeciwpowodziowej (wały, zbiorniki, poldery), a także zmniejszanie wrażliwości społecznej, gospodarczej i środowiskowej obszarów zagrożonych powodzią.
- ❖ Poprawę systemu zarządzania ryzykiem powodziowym poprzez zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach hydrologicznych i meteorologicznych, rozwój systemów monitoringu, usprawnienie reagowania kryzysowego, odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, wdrażanie analiz popowodziowych, instrumentów prawnych i finansowych wspierających bezpieczeństwo powodziowe oraz podnoszenie świadomości społecznej w zakresie ryzyka powodziowego.

Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym podlega cyklicznym przeglądom i aktualizacjom.

Zgodnie z Planem Przeciwdziałania Skutkom Suszy (PPSS) na lata 2021-2027 (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r.), susza jest definiowana jako zjawisko naturalne, wywołane przez długotrwały brak opadów atmosferycznych, przejawiający się okresowym obniżeniem poziomu wód powierzchniowych lub podziemnych, mogące skutkować ograniczeniami w możliwości korzystania z wód, dostępu do usług wodnych lub możliwości prowadzenia produkcji rolnej lub leśnej. W zależności od jej typów, tj. od tego, czy mamy do czynienia z suszą atmosferyczną, rolniczą, hydrologiczną czy hydrogeologiczną, prowadzi ona do powstawania różnorodnych skutków w zakresie korzystania z zasobów wodnych. Rozróżnia się różne

rodzaje suszy – suszę atmosferyczną (pierwszy sygnał ostrzegawczy susza rolnicza), suszę rolniczą (zagrożenie dla upraw), suszę hydrologiczną (kiedy rzeki i jeziora zaczynają znikać) i suszę hydrogeologiczną (charakteryzującą się obniżeniem poziomu wód podziemnych poniżej średnich wartości z poprzednich lat).

Głównym celem PPSS jest przeciwdziałanie skutkom suszy. Cel ten odwołuje się do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz do racjonalnego korzystania z zasobów wodnych zgodnie z obowiązującymi normatywnymi. Cele szczegółowe, precyzujące cel główny PPSS, są podyktowane regulacją art. 184 ust. 2 ustawy – Prawo wodne oraz dotyczą zidentyfikowanych obszarów ryzyka związanego z suszą, tj.: społeczeństwa, gospodarki i środowiska. Do celów szczegółowych PPSS należą:

- ❖ skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
- ❖ zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
- ❖ edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
- ❖ formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy podlega cyklicznym przeglądom i aktualizacjom.

W Gminie Pisz występuje słabe (klasa I), umiarkowane (klasa II) i we fragmencie silne (klasa III) łączne zagrożenie suszą.

Istotnym przedsięwzięciem planowanym na terenie Gminy jest budowa stopnia wodnego na rzece Pisie wraz z zapleczem technicznym, realizowana w ramach projektu budowy drogi wodnej Pisz–Warszawa. Inwestycja ta może przyczynić się do zwiększenia możliwości retencjonowania wód, stabilizacji poziomu wody w rzece, ograniczenia skutków suszy oraz poprawy warunków żeglugowych i rozwoju turystyki wodnej. Równocześnie ważnym kierunkiem działań pozostaje rozwój małej retencji, renaturyzacja cieków wodnych, ochrona terenów podmokłych oraz zwiększanie retencji wód opadowych na terenach zurbanizowanych i rolniczych.

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Pisz zasoby wodne oraz uwarunkowania hydrologiczne pełnią podwójną rolę – z jednej strony stanowią istotny potencjał rozwojowy Gminy, determinujący rozwój turystyki, rekreacji i gospodarki wodnej, z drugiej natomiast wyznaczają ograniczenia dla zagospodarowania przestrzennego wynikające z ochrony zasobów wodnych, występowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz zagrożenia suszą. Dlatego polityka przestrzenna Gminy powinna opierać się na zasadach zrównoważonego gospodarowania wodami, zwiększania retencji, ochrony jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz uwzględniania wymogów dokumentów planistycznych z zakresu gospodarki wodnej przy lokalizacji nowych inwestycji.

Docelowa struktura funkcjonalno-przestrzenna Gminy Pisz

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Pisz przedstawia docelowy sposób zagospodarowania przestrzeni oraz określa kierunki jej rozwoju w perspektywie obowiązywania Strategii. Uwzględnia on istniejące uwarunkowania środowiskowe, społeczne, gospodarcze i przestrzenne, wskazując obszary pełniące odmienne funkcje oraz określając zasady ich ochrony, zagospodarowania i rozwoju. Wyznaczone strefy funkcjonalno-przestrzenne stanowią podstawę prowadzenia zintegrowanej polityki rozwoju, umożliwiającej harmonijne wykorzystanie potencjałów Gminy przy jednoczesnym zachowaniu jej wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

W modelu wyodrębniono cztery podstawowe strefy funkcjonalno-przestrzenne: strefę leśno-łąkową, strefę rolniczą z jednostkami osadniczymi, strefę jezioro-turystyczną oraz strefę zurbanizowaną miasta Pisz. Każda z nich pełni odmienną funkcję w strukturze przestrzennej Gminy i wymaga prowadzenia zróżnicowanej polityki rozwoju:

- ❖ **Strefa A (leśno-łąkowa)** - obejmuje przede wszystkim rozległe kompleksy leśne Puszczy Piskiej, tereny łąkowe, podmokłe oraz pozostałe obszary o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. Pełni ona kluczowe funkcje

ekologiczne, klimatyczne i retencyjne, stanowiąc podstawę systemu przyrodniczego Gminy Pisz oraz element ponadregionalnych powiązań ekologicznych. Jest to również obszar o szczególnym znaczeniu dla zachowania różnorodności biologicznej oraz utrzymania wysokiej jakości środowiska.

Docelową funkcją tej strefy jest zachowanie i wzmacnianie jej roli jako obszaru ochrony zasobów przyrodniczych oraz naturalnego zaplecza ekologicznego Gminy. Rozwój przestrzenny powinien być prowadzony w sposób ograniczający presję inwestycyjną oraz zapewniający zachowanie ciągłości ekosystemów i korzyści ekologicznych. Dopuszczalne kierunki zagospodarowania powinny obejmować przede wszystkim rozwój turystyki przyrodniczej, edukacji ekologicznej, infrastruktury rekreacyjnej o niewielkiej skali oraz działań zwiększających retencję i odporność na zmiany klimatu.

W ramach zintegrowanej polityki rozwoju zakłada się ochronę terenów leśnych, łąkowych i podmokłych, ograniczanie rozpraszania zabudowy, zachowanie walorów krajobrazowych oraz wspieranie przedsięwzięć służących ochronie przyrody i racjonalnemu wykorzystaniu zasobów środowiska. Polityka przestrzenna powinna koncentrować się na zachowaniu istniejących funkcji przyrodniczych oraz ograniczeniu lokalizacji przedsięwzięć mogących powodować trwałą degradację środowiska.

- ❖ Strefa B (rolnicza z jednostkami osadniczymi) - obejmuje tereny użytkowane rolniczo wraz z siecią miejscowości wiejskich, stanowiących podstawę osadnictwa poza miastem Pisz. Jest to przestrzeń łącząca funkcje mieszkaniowe, rolnicze, usługowe i gospodarcze, odgrywająca istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego oraz utrzymaniu lokalnej aktywności społecznej i ekonomicznej.

Docelową funkcją tej strefy jest rozwój nowoczesnych i dobrze wyposażonych miejscowości wiejskich przy jednoczesnym zachowaniu rolniczego charakteru przestrzeni. Rozwój powinien koncentrować się na wzmacnianiu lokalnych ośrodków osadniczych, poprawie dostępności usług publicznych oraz podnoszeniu jakości życia mieszkańców.

Najważniejsze kierunki działań obejmują rozwój infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, modernizację układu drogowego, poprawę dostępności transportowej, rozwój infrastruktury społecznej oraz wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, w tym działalności pozarolniczej i usługowej. Szczególne znaczenie ma również uzupełnianie istniejącej zabudowy, przeciwdziałanie rozpraszaniu osadnictwa oraz rozwój infrastruktury technicznej zgodnie z zasadami zrównoważonego gospodarowania przestrzenią.

Polityka przestrzenna powinna wspierać rozwój zwartych struktur osadniczych, racjonalne wykorzystanie terenów przeznaczonych pod zabudowę oraz ochronę gruntów rolnych o najwyższej przydatności produkcyjnej.

- ❖ Strefa C (jeziorno-turystyczna) - obejmuje obszary związane z jeziorami, rzeką Pisz oraz terenami o najwyższym potencjale rekreacyjnym i turystycznym. Stanowi jeden z najważniejszych obszarów rozwojowych Gminy, którego znaczenie wynika z unikalnych walorów krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych regionu Wielkich Jezior Mazurskich.

Docelową funkcją strefy jest rozwój całorocznej turystyki i rekreacji, opartej na zasadach zrównoważonego wykorzystania zasobów środowiska. Zakłada się dalszy rozwój infrastruktury turystycznej, przystani, szlaków wodnych, pieszych i rowerowych, miejsc rekreacji oraz usług związanych z obsługą ruchu turystycznego.

Jednocześnie rozwój tej strefy powinien uwzględniać konieczność ochrony jezior i ekosystemów wodnych przed nadmierną presją inwestycyjną oraz ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na środowisko. W ramach polityki przestrzennej należy dążyć do zachowania ogólnodostępności terenów nadwodnych, poprawy jakości infrastruktury turystycznej oraz tworzenia atrakcyjnych przestrzeni sprzyjających wydłużeniu sezonu turystycznego i rozwojowi turystyki aktywnej.

- ❖ Strefa D (zurbanizowana miasta) - obejmuje miasto Pisz, będące głównym ośrodkiem administracyjnym, gospodarczym, usługowym i społecznym Gminy. Koncentrują się tutaj najważniejsze funkcje publiczne, usługi wyższego rzędu, działalność gospodarcza, infrastruktura społeczna

oraz podstawowe elementy systemu transportowego.

Docelową funkcją strefy jest dalsze wzmocnienie roli miasta jako lokalnego centrum rozwoju oraz zapewnienie wysokiej jakości warunków życia mieszkańców. Rozwój powinien koncentrować się przede wszystkim na racjonalnym wykorzystaniu istniejących terenów inwestycyjnych, uzupełnianiu zabudowy, poprawie jakości przestrzeni publicznych oraz zwiększaniu dostępności usług społecznych, edukacyjnych, zdrowotnych i kulturalnych.

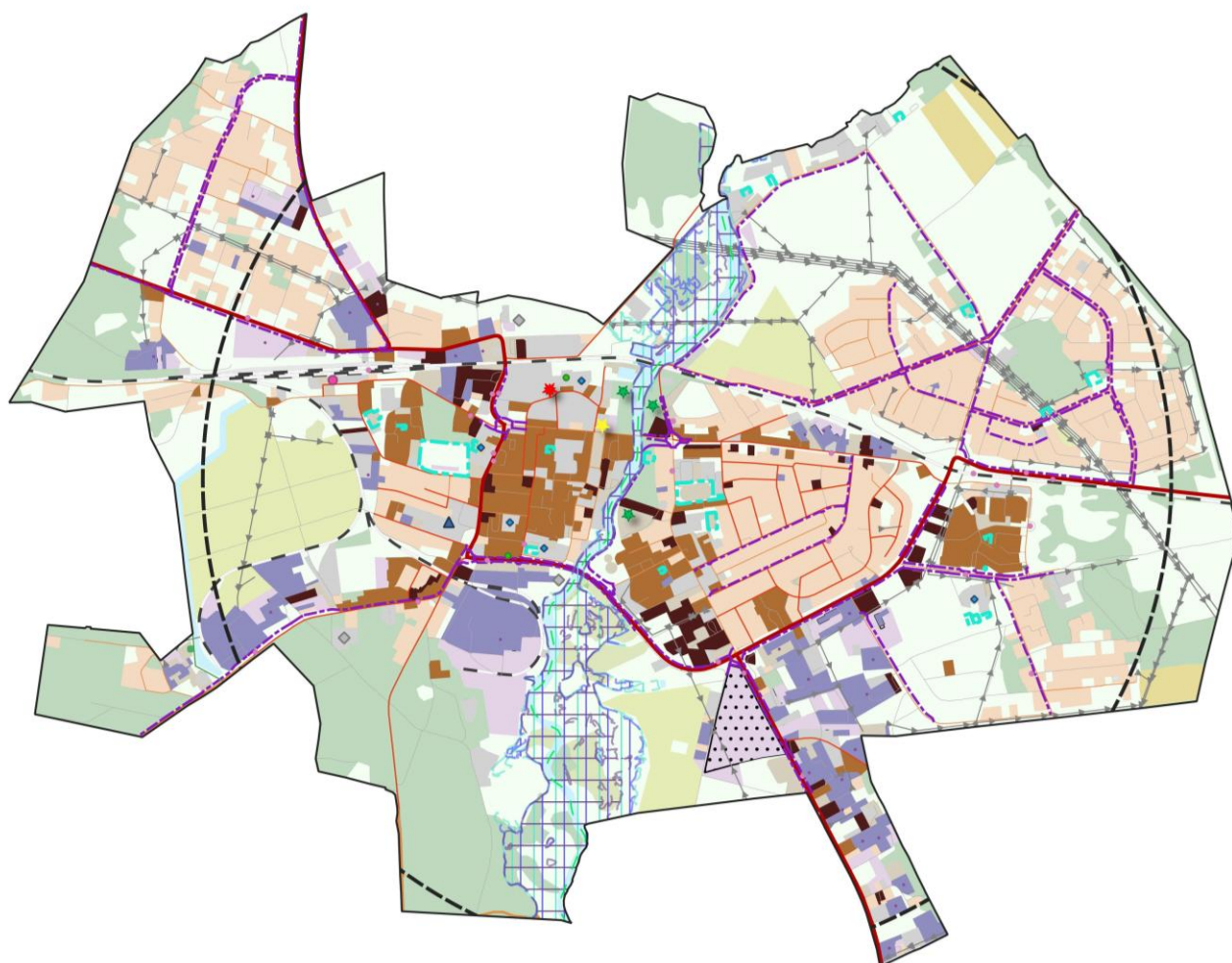
Istotnym kierunkiem działań pozostaje prowadzenie procesów rewitalizacji zdegradowanych obszarów miasta, rozwój infrastruktury transportowej, poprawa bezpieczeństwa ruchu, rozbudowa infrastruktury pieszej i rowerowej oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy. Polityka przestrzenna powinna zmierzać do ograniczania chaotycznej suburbanizacji, poprawy estetyki przestrzeni miejskiej oraz tworzenia funkcjonalnych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających integracji społecznej i rozwojowi gospodarczemu.

Istotnym elementem modelu jest hierarchiczny system obsługi mieszkańców oparty na sieci centrów usługowych. Najwyższy poziom obsługi zapewnia miasto

Pisz, stanowiące główny ośrodek administracyjny, gospodarczy i usługowy Gminy, umożliwiający zaspokojenie większości potrzeb mieszkańców. Funkcję uzupełniającą pełnią lokalne ośrodki zlokalizowane m.in. w Hejdyku, Jeżach, Trzonkach oraz Liskach, zapewniające dostęp do podstawowych usług publicznych i społecznych dla mieszkańców poszczególnych części Gminy. Rozwój tych ośrodków powinien sprzyjać wzmocnieniu ich roli jako lokalnych centrów aktywności oraz poprawie dostępności usług dla mieszkańców terenów wiejskich. Sposób rozmieszczenia i funkcjonowania poszczególnych podsystemów przedstawiony w Modelu ma służyć zapewnieniu jak najlepszej efektywności funkcjonalno-przestrzennej Gminy.

Zasady rozwoju funkcjonalno-przestrzennego zostały przedstawione w Ustaleniach i rekomendacjach w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Natomiast szczegółowe zasady zagospodarowania, uzupełnienia i rozwój struktury przestrzennej Gminy powinny być ustalane w Planie Ogólnym Gminy oraz Miejsowych planach zagospodarowania przestrzennego, a tym samym dynamicznie dostosowywane do zmieniających się trendów i uwarunkowań lokalnych.

LEGENDA

Ośrodek lokalny

Hierarchia osadnicza

Infrastruktura drogowa

krajowa

powiatowa

gminna

wewnętrzna

ścieżki rowerowo-pieszne oraz trasy rowerowe

linia kolejowa

linia elektroenergetyczna średniego napięcia

ASPEKTY UŻYTKOWANIA PRZESTRZENI

teren zabudowy jednorodzinnej

teren zabudowy wielorodzinnej

teren zabudowy handlowo-usługowej

teren zabudowy przemysłowo-składowej

pozostała zabudowa

plac

teren leśny i zadrzewiony

roślinność krzewiasta

ogródki działkowe

roślinność trawiasta

uprawa na gruntach ornych

cmentarz

wyrobisko

budynki

wody powierzchniowe

ciek wodny

teren pod drogami

pozostały teren niezabudowany

STREFY

FUNKCYJNALNO-KRAJOBRAZOWE

A - strefa leśno-łąkowa

B - strefa rolnicza z jednostkami osadniczymi (wsiami)

C - strefa jeziorno-turystyczna

D - strefa zurbanizowana miasta

ASPEKTY ŚRODOWISKOWE

pomnik przyrody

park krajobrazowy

obszary chronionego krajobrazu

obszary Natura 2000

rezerwat przyrody

użytki ekologiczne

obszar szczególnego zagrożenia powodzią,

na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%

obszar szczególnego zagrożenia powodzią,

na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%

obszar zagrożenia powodzią,

na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2%

PLANOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ

Modernizacja Piskiego Domu Kultury - centrum kulturowe Gminy

Wzmacnianie współpracy Urzędu Miejskiego z mieszkańcami i organizacjami

Rozwój świetlic i systemu ich wsparcia

Podniesienie jakości usług zdrowia

Zachowanie i ochrona terenów zielonych

Utworzenie zintegrowanego centrum komunikacyjnego

Rozwój i modernizacja systemu gminnej komunikacji publicznej

Podnoszenie kompetencji kadry szkolnej i sportowej

Utrzymywanie i modernizacja terenów infrastruktury technicznej

Wsparcie działalności produkcyjnych i usługowych

Działania stabilizujące poziom wód

Modernizacja i zagospodarowanie terenów sportu i rekreacji

**6. USTALENIA
I REKOMENDACJE
W ZAKRESIE
KSZTAŁTOWANIA
I PROWADZENIA POLITYKI
PRZESTRZENNEJ**

6.2. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

Na podstawie uwarunkowań prawnych oraz diagnozy i oceny zasobów środowiska przyrodniczego należy podkreślić, że nadrzędnym celem Gminy w zakresie ochrony i kształtowania środowiska jest realizacja zasad trwałego i zrównoważonego rozwoju, w pełnej zgodności z wymogami czynnej ochrony przyrody. Oznacza to konieczność dbałości o wysoką jakość podstawowych komponentów środowiska – powietrza, wód i gleb a także zachowania trwałości ekosystemów leśnych, łąkowych i rolniczych. Ważnym elementem jest również kształtowanie ładu ekologicznego, przestrzennego i estetycznego w krajobrazie miasta i całej Gminy. Kluczową rolę odgrywa w tym procesie wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców, który stanowi fundament skutecznej ochrony i racjonalnego gospodarowania zasobami przyrodniczymi.

Przyjmuje się następujące zasady polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska:

- ❖ Rozwój i ochrona cennych obszarów przyrodniczych – utrzymanie wysokiego poziomu ochrony terenów objętych różnymi formami ochrony przyrody, w szczególności obszarów Mazurskiego Parku Krajobrazowego, Puszczy Piskiej, obszarów Natura 2000, obszarów chronionego krajobrazu oraz rezerwatów przyrody.
- ❖ Wzmacnianie funkcji lasów ochronnych (grupa I) – zwiększenie powierzchni lasów w strefach przyjeziornych, w celu ograniczenia wyrębu oraz zachowania funkcji wodochronnej i rekreacyjnej.
- ❖ Ochrona kompleksów leśnych Puszczy Piskiej – zachowanie ich funkcji przyrodniczych, krajobrazowych, klimatycznych i rekreacyjnych oraz ograniczanie zabudowy na terenach leśnych.
- ❖ Ochrona wód powierzchniowych i cieków wodnych – monitoring jakości wód jezior i rzek, ochrona stref przybrzeżnych, ograniczanie presji inwestycyjnej, przeciwdziałanie zanieczyszczeniom oraz utrzymanie naturalnych korytarzy wodnych.
- ❖ Utrzymanie korytarzy ekologicznych i ciągłości funkcji biologicznych – zapobieganie chaotycznej urbanizacji, szczególnie wzdłuż doliny rzeki i wokół jezior, w tym kontrola lokalizacji inwestycji.
- ❖ Tworzenie i utrzymanie sieci zielono-niebieskiej – zapewnienie ciągłości terenów zielonych oraz łączenie terenów chronionych w system funkcjonalny dla zachowania różnorodności biologicznej i funkcji rekreacyjnych.
- ❖ Rozbudowa pasów zieleni izolacyjnej i urządzonej – przy głównych drogach krajowych i lokalnych, w przestrzeniach publicznych oraz przy zabudowie mieszkaniowej, w celu redukcji hałasu, poprawy mikroklimatu i estetyki krajobrazu.
- ❖ Ograniczenie ingerencji w lasy i tereny przyrodnicze – dopuszczanie inwestycji wyłącznie niezbędnych dla infrastruktury technicznej, dróg lub funkcji rekreacyjnych.
- ❖ Zachowanie naturalnych stosunków wodnych – niewprowadzanie funkcji, które mogłyby zaburzyć drenaż naturalnych cieków wodnych, szczególnie w strefach przybrzeżnych.
- ❖ Ochrona i rozwój terenów zieleni urządzonej – pielęgnacja parków, skwerów oraz zieleni miejskiej i wiejskiej, zwiększanie powierzchni biologicznie czynnej oraz poprawa estetyki przestrzeni publicznych.
- ❖ Ograniczanie zanieczyszczeń i przeciwdziałanie degradacji środowiska – likwidacja dzikich wysypisk, rozwój selektywnej zbiórki odpadów oraz działania na rzecz utrzymania wysokiej jakości środowiska.
- ❖ Ochrona bioróżnorodności i siedlisk – utrzymanie różnorodności gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów w rezerwachach oraz w strefach Natura 2000 w tym zachowanie siedlisk rzadkich i chronionych gatunków.
- ❖ Racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi – prowadzenie eksploatacji surowców i wykorzystania zasobów środowiska

z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz minimalizacją oddziaływania na środowisko.

- ❖ Edukacja ekologiczna i promocja postaw prośrodowiskowych – prowadzenie działań informacyjnych dla mieszkańców i turystów, w tym oznakowanie szlaków przyrodniczych i programy edukacyjne w szkołach Gminy.
- ❖ Rozwój gospodarki niskoemisyjnej i efektywności energetycznej – zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawa efektywności energetycznej budynków

oraz wspieranie rozwiązań ograniczających emisję gazów cieplarnianych.

- ❖ Wspieranie zrównoważonego rolnictwa i ochrony gleb – ograniczanie degradacji gleb, ochrona gruntów o wysokiej wartości przyrodniczej oraz promowanie praktyk przyjaznych środowisku, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów chronionych i stref przyjeziornych.
- ❖ Kontrola jakości powietrza – regularne kontrole emisji z instalacji grzewczych.

6.3. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Głównym celem jest ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków, walorów architektonicznych i historyczno-kulturowych polegająca w szczególności na podejmowaniu działań mających na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków, w tym zabezpieczeniu ich przed zniszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją oraz na zapewnieniu im warunków trwałego zachowania, zagospodarowania i utrzymania. W ramach ww. działań konieczne jest również uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.

Zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków, obiekty i obszary ujęte w Gminnej ewidencji zabytków, a także stanowiska archeologiczne wykazano w „Diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej”.

Przyjmuje się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

- ❖ Zachowanie i ochrona historycznego układu urbanistycznego miasta Pisz oraz jego charakterystycznych elementów przestrzennych, w szczególności historycznego centrum miasta.
- ❖ Ochrona obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków wraz z ich otoczeniem, z zachowaniem

ich wartości historycznych, architektonicznych i krajobrazowych.

- ❖ Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i rewitalizacyjnych zgodnie z zaleceniami właściwych służb konserwatorskich oraz z poszanowaniem historycznej substancji zabytkowej.
- ❖ Ochrona historycznych układów ruralistycznych miejscowości oraz tradycyjnej zabudowy wiejskiej, z uwzględnieniem charakterystycznych cech architektury regionalnej Mazur.
- ❖ Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych, cmentarzy, obiektów użyteczności publicznej oraz pozostałości historycznego dziedzictwa związanego z osadnictwem mazurskim.
- ❖ Zachowanie i ochrona historycznych założeń parkowych, alei oraz innych elementów historycznej zieleni.
- ❖ Harmonijne kształtowanie nowej zabudowy w sąsiedztwie obiektów zabytkowych poprzez dostosowanie jej skali, gabarytów, form architektonicznych oraz materiałów wykończeniowych do istniejącego otoczenia.
- ❖ Ochrona stanowisk archeologicznych oraz uwzględnianie wymagań wynikających z przepisów o ochronie zabytków podczas planowania i realizacji inwestycji.
- ❖ Wykorzystywanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji społecznych, kulturalnych,

- edukacyjnych, turystycznych lub gospodarczych, pod warunkiem zachowania ich wartości historycznych i architektonicznych.
- ❖ Wspieranie działań rewitalizacyjnych służących poprawie stanu technicznego zabytków oraz podnoszeniu estetyki historycznych przestrzeni publicznych.
 - ❖ Uzupełnianie i bieżąca aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków oraz dokumentacji dotyczącej dziedzictwa kulturowego, zgodnie z rozpoznaniem nowych wartości kulturowych i zmianami stanu zachowania obiektów.
 - ❖ Ograniczenie rozbudowy i nadbudowy elewacji frontowych oraz bocznych w zabudowie frontowej na terenie wsi.
 - ❖ Wszystkie obszary i obiekty zabytkowe oraz elementy zabytkowe, które posiadają wartość historyczną lub kulturową, powinny być objęte stałą ochroną.
 - ❖ W obrębie zwartej zabudowy historycznej (jej pozostałościach) nie należy wznosić budynków, które ze względu na gabaryty lub nieodpowiednią architekturę mogłyby niekorzystnie wpłynąć na panoramę miasta.
 - ❖ Należy zachować i odtwarzać tradycyjne linie zabudowy i układ ulic, dbając o geometrię i proporcje historycznej zabudowy.
 - ❖ Wszelka nowa zabudowa powinna harmonijnie wkomponowywać się w istniejący krajobraz kulturowy, uwzględniając dotychczasowy podział parcel oraz gabaryty i proporcje historyczne.
 - ❖ Dążenie do zachowania historycznej formy urbanistycznej i architektonicznej oraz maksymalnej ochrony obiektów o wartości historyczno-kulturowej, przy jednoczesnym harmonijnym wkomponowaniu nowej zabudowy i zagospodarowania terenu.
 - ❖ Określenie możliwości wykorzystania zachowanych obiektów zabytkowych w sposób niekolidujący z ich charakterem i nie zagrażający konstrukcji lub wartości kulturowej, aby zahamować proces degradacji i zniszczenia.
 - ❖ Promowanie dziedzictwa kulturowego Gminy Pisz poprzez rozwój szlaków kulturowych, edukację historyczną oraz działania popularyzujące lokalną historię, tradycję mazurską i dziedzictwo związane z gospodarką leśną oraz wodną.

6.4. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

Głównym celem prowadzenia polityki przestrzennej Gminy Pisz jest tworzenie funkcjonalnej, estetycznej i dostępnej przestrzeni, zapewniającej wysoką jakość życia mieszkańców w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym. Istotnym wyzwaniem pozostaje przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, efektywne wykorzystanie terenów już uzbrojonych oraz ochrona obszarów cennych przyrodniczo, w szczególności terenów położonych w sąsiedztwie jezior, rzeki Pisy, Puszczy Piskiej oraz obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody. Atrakcyjne położenie Gminy stanowi jeden z jej największych potencjałów rozwojowych, dlatego rozwój przestrzenny powinien wzmacniać funkcje mieszkaniowe, gospodarcze i turystyczne przy jednoczesnym zachowaniu wysokiej jakości krajobrazu.

Przyjmuje się następujące kierunki zmian w prowadzeniu polityki przestrzennej, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej:

- ❖ Zachowanie zwartej struktury zabudowy miasta Pisz i pielęgnowanie tradycyjnych układów przestrzennych wsi.
- ❖ Kształtowanie zwartej i spójnej zabudowy, poprzez ograniczenie rozproszonej ekspansji budowlanej, szczególnie na terenach wiejskich poprzez racjonalne wyznaczanie nowych terenów inwestycyjnych.
- ❖ Rozwój nowych terenów mieszkaniowych z zapewnieniem dostępu do infrastruktury technicznej, społecznej i transportowej.
- ❖ Zwiększanie dostępności mieszkań, w tym mieszkań komunalnych, społecznych

oraz przeznaczonych dla osób starszych i młodych rodzin.

- ❖ Wspieranie tworzenia centrów społecznej integracji poprzez zapewnienie łatwego dostępu do terenów zielonych oraz infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
- ❖ Harmonijne wkomponowanie nowej zabudowy w istniejący krajobraz, z zachowaniem proporcji i unikaniem obiektów o nadmiernej kubaturze lub wysokości.
- ❖ Poprawa stanu otoczenia zabudowy mieszkaniowej poprzez rewaloryzację przestrzeni wspólnych, podwórek, skwerów oraz placów miejskich.
- ❖ Zachowanie i rozwój terenów zieleni urządzonej oraz powiązań przyrodniczych w obrębie miasta i miejscowości wiejskich.
- ❖ Podnoszenie jakości przestrzeni miejskiej i śródmiejskiej, zarówno pod względem estetyki, jak i funkcjonalnego zagospodarowania.
- ❖ Rozwój terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą i usługi w lokalizacjach zapewniających dobrą dostępność komunikacyjną.
- ❖ Wzmacnianie funkcji turystycznych poprzez rozwój zagospodarowania terenów nad jeziorami i rzeką Pisą przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska.
- ❖ Dostosowywanie przestrzeni publicznych do potrzeb osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, w tym eliminowanie barier architektonicznych i wdrażanie zasad projektowania uniwersalnego.
- ❖ Uruchamianie nowych terenów budownictwa mieszkaniowego zgodnie z zapotrzebowaniem z zaleceniem tworzenia ich na obszarach charakteryzujących się: brakiem występowania zagrożenia powodzią lub podtopieniem, bezpośrednim dostępem do dróg publicznych lub wewnętrznych o nawierzchni utwardzonej, dostępem przynajmniej do sieci wodociągowej i elektroenergetycznej, brakiem występowania lasów, gleb zaliczanych do klas I-III oraz gleb pochodzenia organicznego, brakiem występowania melioracji służącej polepszeniu rolniczych zdolności produkcyjnych gleb, brakiem

występowania w sąsiedztwie uciążliwości, emisji i immisji (w tym m.in. hałasu, odorów, pól elektromagnetycznych), odpowiednim zabezpieczeniem i dostępem do usług i infrastruktury społecznej.

Analiza danych demograficznych wskazuje, że liczba mieszkańców Gminy Pisz wykazuje tendencję spadkową, wynikającą zarówno z ujemnego przyrostu naturalnego, jak i ujemnego salda migracji. Mimo to istnieje uzasadniona potrzeba rozwoju nowej zabudowy mieszkaniowej, aby sprostać specyficznym potrzebom społeczności lokalnej, wspierać rozwój gospodarczy oraz turystyczny Gminy.

Czynniki demograficzne i społeczne

- ❖ Starzenie się społeczności – rosnąca liczba seniorów zwiększa zapotrzebowanie na mieszkania dostosowane do potrzeb osób starszych oraz na usługi opiekuńcze.
- ❖ Migracje wewnętrzne i zewnętrzne – konieczne jest tworzenie atrakcyjnych warunków mieszkaniowych, które zatrzymają młode rodziny i przyciągną nowych mieszkańców. Wysokie ceny mieszkań w Pisz oraz preferencja lokalnej społeczności do osiedlania się w domach jednorodzinnych dodatkowo potwierdzają potrzebę rozwoju lokalnej podaży mieszkaniowej.
- ❖ Niewystarczająca dostępność mieszkań – wskazana przez mieszkańców jako jeden z najważniejszych problemów rozwojowych Gminy. Problem ten jest spowodowany również zamieszkaniem w Gminie dużej ilości pracowników tymczasowych.

Czynniki turystyczne

- ❖ Gmina Pisz pełni silną funkcję turystyczną, co zwiększa zapotrzebowanie na bazę noclegową i mieszkania krótkoterminowe. Planowany rozwój całorocznej infrastruktury turystycznej, w tym obiektów noclegowych i rekreacyjnych, wymaga równoczesnego rozwoju mieszkaniowego, aby wspierać gospodarkę lokalną i zapewnić komfortowe warunki zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających. Rozwój terenów nadrzecznych oraz infrastruktury nad jeziorami

powinien być powiązany z racjonalnym rozwojem funkcji mieszkaniowych i usługowych.

Uzasadnienie zwiększonego zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową

Czynniki gospodarcze

- ❖ Rozwój lokalnej gospodarki – Gmina Pisz posiada potencjał w sektorze turystycznym, odnawialnych źródeł energii oraz działalności produkcyjno-usługowej. Rozwój funkcji usługowych i gospodarczych miasta Pisz jako lokalnego centrum powiatu będzie generował dodatkowy popyt na mieszkania, a rozwój przedsiębiorczości oraz pozyskiwanie nowych inwestorów będzie nadal zwiększać zapotrzebowanie na mieszkania dla pracowników. Poprawa oferty mieszkaniowej może stanowić istotny element zwiększania konkurencyjności inwestycyjnej Gminy.

Czynniki przestrzenne

- ❖ Dostępność terenów pod zabudowę – Gmina dysponuje terenami umożliwiającymi rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej zarówno w Pisz, jak i w wybranych miejscowościach wiejskich.
- ❖ Charakter istniejącej zabudowy – centrum Gminy charakteryzuje się zwartą zabudową mieszkaniowo-usługową, dobrze wyposażoną w infrastrukturę techniczną i społeczną, co umożliwia rewitalizację i rozwój nowych inwestycji. Obszary wiejskie posiadają luźną zabudowę jednorodzinną, co stwarza warunki do tworzenia nowych osiedli przy zachowaniu walorów przyrodniczych i krajobrazowych.
- ❖ Zrównoważony rozwój przestrzenny – nowe inwestycje powinny być harmonijnie wkomponowane w istniejącą strukturę Gminy, z poszanowaniem ładu przestrzennego i ochrony terenów zielonych.

- ❖ Rosnące potrzeby społeczne – zapewnienie mieszkań dla seniorów oraz zatrzymanie młodych rodzin.
- ❖ Wsparcie gospodarki, stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i lokalnego rynku pracy – przyciągnięcie pracowników do lokalnych przedsiębiorstw.
- ❖ Wykorzystanie potencjału inwestycyjnego – zagospodarowanie dostępnych terenów i poprawa infrastruktury.
- ❖ Rozwój turystyki – rozwój bazy noclegowej i wspieranie atrakcyjności turystycznej Gminy.
- ❖ Zrównoważony rozwój przestrzenny i ochrona środowiska – prowadzenie zwartej i racjonalnej polityki przestrzennej zgodnej z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju, harmonijne wkomponowanie nowych inwestycji w istniejącą zabudowę oraz ochrona terenów zielonych.
- ❖ Poprawa jakości życia i bezpieczeństwa mieszkańców – nowoczesne mieszkania i infrastruktura zwiększają komfort i bezpieczeństwo życia.

Zwiększenie potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej w Gminie Pisz jest zarówno uzasadnione, jak i niezbędne dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego Gminy. Planowane działania są zgodne z wymaganiami Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. dotyczącego opracowania projektu planu ogólnego Gminy, dokumentowania prac planistycznych oraz wydawania z niego wypisów i rysów (Dz. U. poz. 2758). Przepisy te dopuszczają określenie wyższego zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową, gdy jest ono uzasadnione szczególnymi potrzebami wskazanymi w strategii rozwoju Gminy na etapie planu ogólnego, a następnie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

6.5. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (j.t. Dz. U. z 2026 r. poz. 538), pod pojęciem handlu wielkopowierzchniowego rozumie się handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m². Jego lokalizacja jest regulowana w planie ogólnym poprzez wskazanie strefy handlu wielkopowierzchniowego oraz konieczność sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w przypadku potrzeby realizacji tego obiektu. Plan miejscowy sporządza się wtedy dla terenu położonego na obszarze obejmującym co najmniej obszar, na którym powinny

nastąpić zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej w wyniku realizacji tego obiektu.

Strategia rozwoju Gminy Pisz nie przewiduje wyznaczania nowych terenów pod lokalizację wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, ze względu na ich zbyt dużą ingerencję w istniejący łąd przestrzenny. Jednocześnie zakłada jednak utrzymanie obecnych stref handlu wielkopowierzchniowego, zlokalizowanej przy ul. Warszawskiej i Wołodjowskiego w Pisz.

6.6. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym, służące zaspokojeniu potrzeb mieszkańców Gminy, mogą być lokalizowane na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, które podejmowane są zgodnie z procedurą, którą określają aktualne przepisy.

Inwestycje celu publicznego obejmują m.in.:

- ❖ Budowę nowych i modernizację istniejących dróg publicznych oraz urządzeń infrastruktury komunikacyjnej.
- ❖ Budowę nowych i modernizację istniejących systemów infrastruktury technicznej, w tym obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń służących zaopatrzeniu w wodę oraz odprowadzeniu ścieków, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą, gaz oraz sieć telekomunikacyjną.
- ❖ Modernizację i utrzymanie istniejących, a także budowę nowych obiektów oświaty i edukacji publicznej, instytucji kultury, obiektów ochrony zdrowia, domów opieki społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych, Gminnego budownictwa mieszkaniowego, utrzymania Gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych i innych służących mieszkańcom Gminy.

- ❖ Inwestycje w zakresie terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych.
- ❖ Inwestycje w zakresie realizacji i utrzymania zieleni Gminnej i zadrzewień.
- ❖ Inwestycje w zakresie prowadzenia stacji ratownictwa wodnego i urządzeń sportowo-rekreacyjnych,
- ❖ Realizację innych celów publicznych określonych w przepisach odrębnych.

Przyjmuje się następujące zasady w zakresie lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego :

- ❖ Rozwój usług publicznych dostosowany do planowanych nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, jej faktycznego rozwoju oraz analizy przyrostu liczby mieszkańców, z uwzględnieniem jednostek podziału administracyjnego i jednostek pomocniczych.
- ❖ Podnoszenie dostępności terenów i obiektów usługowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- ❖ Planowanie nowych dróg publicznych i infrastruktury technicznej w oparciu o analizy potrzeb i możliwości finansowych Gminy z uwzględnieniem sukcesywnie uruchamianych nowych terenów przeznaczonych pod zainwestowanie.

- ❖ Dążenie do zgodności pomiędzy inwestycją celu publicznego a intensywnością i formami zagospodarowania otaczającego obszaru.
- ❖ Zgodność między rodzajem zagospodarowania skutkującym realizacją inwestycji celu publicznego a zasobami środowiska naturalnego. Należy wykluczyć lokalizacje, które ingerują w unikatowe ekosystemy pod względem wartości przyrodniczych.
- ❖ Należy dążyć do minimalizowania zagrożeń powodowanych przez inwestycję celu publicznego.
- ❖ Realizacja tras rowerowych lub pieszo-rowerowych poprzez ich budowę, wyznaczanie lub oznakowanie.
- ❖ Dalsza rozbudowa lub budowa sieci i obiektów infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej.

6.7. Kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

Kierunki rozwoju systemów komunikacji:

- ❖ Utrzymanie istniejącej sieci dróg publicznych.
- ❖ Poprawa stanu technicznego dróg Gminnych.
- ❖ Planowanie nowych dróg publicznych w oparciu o analizę potrzeb mieszkańców i możliwości finansowe Gminy, ze szczególnym uwzględnieniem nowych terenów budowlanych.
- ❖ Budowa stopnia wodnego na rzece Pisie.
- ❖ Rozbudowa tras i ścieżek rowerowych o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, wspierających aktywność mieszkańców i rozwój ruchu turystycznego.
- ❖ Poprawa dostępności transportu zbiorowego.
- ❖ Analiza i działania w zakresie bezpieczeństwa ruchu drogowego, w tym instalacja luster przy skrzyżowaniach, oświetlenie przejść dla pieszych i inne środki poprawy bezpieczeństwa.

Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej:

- ❖ Utrzymanie przebiegów i lokalizacji istniejących sieci, urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej z możliwością ich modernizacji, rozbudowy, przebudowy lub remontu.
- ❖ Tworzenie zapisów w aktach prawa miejscowego umożliwiających elastyczne planowanie nowych sieci i rozwój istniejącej infrastruktury, w tym instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii.
- ❖ Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

- ❖ Uwzględnianie ograniczeń wynikających z lokalizacji sieci i urządzeń infrastruktury technicznej, zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- ❖ Ochrona gruntów i wód przed zanieczyszczeniem ściekami komunalnymi.
- ❖ Promowanie technologii ograniczających powstawanie odpadów i ich uciążliwość dla środowiska.
- ❖ Planowanie nowej infrastruktury technicznej na podstawie analiz potrzeb i możliwości finansowych Gminy, uwzględniając nowe tereny inwestycyjne.
- ❖ Zachowanie istniejących ujęć wody z jednoczesną sukcesywną modernizacją w razie konieczności.
- ❖ Rozwój systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.
- ❖ Stopniowa modernizacja urządzeń grzewczych w celu stosowania paliw o niskiej emisji oraz montaż urządzeń ograniczających zanieczyszczenia powietrza.
- ❖ Rozbudowa i modernizacja sieci elektroenergetycznej zgodnie z prognozowanym zapotrzebowaniem i wzrostem liczby odbiorców.

Kierunki rozwoju infrastruktury społecznej:

- ❖ Tworzenie przestrzeni centralnych wsi jako miejsc integracji lokalnej społeczności, rekreacji i spotkań, poprzez zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz obiektów użyteczności publicznej.

- ❖ Modernizacja i rozbudowa bazy sportowej i rekreacyjnej, z uwzględnieniem potencjału jezior i innych zasobów naturalnych.
 - ❖ Dążenie do eliminacji barier architektonicznych, umożliwiających swobodne funkcjonowanie osób ze szczególnymi potrzebami.
 - ❖ Udostępnienie terenów leśnych na cele turystyczne zgodnie z obowiązującymi przepisami i planami urządzania lasu, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony wartości przyrodniczych.
- Polityka w zakresie urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW realizowana będzie zgodnie z zasadami:
- ❖ Urządzenia o mocy przekraczającej 500 kW realizowane zgodnie ze wskazaniami ustaleń dla poszczególnych terenów określone w planie ogólnym.
 - ❖ Urządzenia wytwarzające energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być lokalizowane na gruntach klasy IV, V oraz VI.
 - ❖ Rozmieszczenie urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW nie może wpłynąć na poszerzenie obszaru stref ochronnych, które związane są z ograniczeniami w zabudowanie oraz zagospodarowania i użytkowania terenu poza granicami wyznaczonego obszaru.
 - ❖ Realizacja urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW może nastąpić wyłącznie na podstawie obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie. Lokalizacja urządzeń, w zależności od ich rodzaju, specyfikacji, czy zastosowanej technologii wymagać będzie spełnienia m.in. warunków lokalizacyjnych (określonych w przepisach prawa), jak i uzależniona będzie od oceny wpływu inwestycji na środowisko i warunki życia ludzi.

6.8. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

Za przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko należy uznać przedsięwzięcia, które określone zostały w rozporządzeniu z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r., poz. 1839 z późn. zm.) w podziale na przedsięwzięcia mogące:

- ❖ Zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.
- ❖ Potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Zakłada się ograniczenie lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy Pisz ze względu na ich szczególnie potencjalnie negatywne oddziaływanie.

Dla ewentualnych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko na terenie Gminy ustala się następujące zasady:

- ❖ Ograniczenie lokalizacji przedsięwzięć w bezpośrednim sąsiedztwie występowania dużych skupisk zabudowy mieszkaniowej.
- ❖ Dopuszczalna lokalizacja tylko w miejscach, które nie naruszają funkcjonowania korytarzy ekologicznych, obszarów chronionych oraz nie przyczyniają się do niszczenia siedlisk gatunków występujących w Gminie.
- ❖ Tworzenie stref buforowych jako pasów zieleni izolacyjnej od innych terenów zabudowanych.
- ❖ Wprowadzanie regulacji obligujących inwestorów do realizacji inwestycji z zastosowaniem rozwiązań ograniczających negatywny wpływ na środowisko oraz tereny sąsiadujące, w tym w zakresie wskaźników zabudowy i zasad zagospodarowania terenów.
- ❖ Należy brać pod uwagę lokalizację form ochrony przyrody, zakazy i nakazy wynikające z aktów prawa miejscowego, uchwał powołujących dane formy ochrony przyrody lub planów zadań ochronnych i planów ochrony tych obszarów.
- ❖ Należy wdrażać rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację

przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko.

Podjęcie działań inwestycyjnych, mogących negatywnie oddziaływać na środowisko, wymaga przeprowadzenia

postępowania określającego wpływ na środowisko na podstawie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

6.9. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

W odniesieniu do rolniczej przestrzeni produkcyjnej jako główną zasadę przyjmuje się prowadzenie racjonalnej gospodarki, natomiast w odniesieniu do leśnej przestrzeni produkcyjnej jako główną zasadę przyjmuje się podtrzymanie ekologicznej funkcji lasów oraz racjonalną gospodarkę leśną. Polityka przestrzenna w odniesieniu do rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej powinna być kształtowana według poniższych zasad:

- ❖ Prowadzenie właściwej struktury zagospodarowania przestrzennego (w tym zagospodarowywanie gruntów o niskiej przydatności rolniczej i zachowanie terenów otwartych).
- ❖ Ochrona gleb najwyższych klas bonitacyjnych (I – III).
- ❖ Zachowanie korytarzy ekologicznych oraz siedlisk gatunków chronionych i zagrożonych.
- ❖ Właściwe kształtowanie ekosystemów rolnych z wykorzystaniem otaczających je systemów naturalnych i ich zdolności do autoregulacji.
- ❖ Przeciwdziałanie nadmiernej intensyfikacji produkcji rolnej oraz nadmiernemu stosowaniu środków ochrony roślin i nawozów, a także ochrona przed niewłaściwą agrotechniką.
- ❖ Działania propagujące rozwój rolnictwa proekologicznego.
- ❖ Dostosowanie kierunków i intensywności produkcji do naturalnego biologicznego potencjału gleb.
- ❖ Zrehabilitowanie gleb zdegradowanych w kierunku leśnym i rekreacyjno – wypoczynkowym,
- ❖ Utrzymanie zwartych kompleksów użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi,
- ❖ Utrzymanie istniejących łąk.
- ❖ Dopuszcza się przekształcenie profilu istniejących gospodarstw rolnych na agroturystyczny.
- ❖ Tereny lasów mogą zostać przeznaczone pod inne funkcje (związane z koniecznością rozwoju niezbędnej infrastruktury drogowej i technicznej) tylko gdy nie ma rozwiązania alternatywnego.
- ❖ Zrównoważone kształtowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej poprzez racjonalne wykorzystanie gospodarcze lasów do tego predysponowanych (bilansowanie zrębów z odnowieniami).
- ❖ Realizacja zalesień powinna uwzględniać zachowanie bioróżnorodności.

6.10. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

Na obszarze Gminy nie wyznaczono obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji, zgodnie z ustawą 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 647

ze zm.), ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 82), ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 69).

Jeżeli w przyszłości konieczne będzie wyznaczenie obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji, ustala się następujące zasady:

- ❖ Identyfikację i rozróżnienie obszarów ze szczególnym uwzględnieniem ochrony środowiska i zmian przyrodniczych, które zaszły na tych terenach.
- ❖ W zakresie rehabilitacji: określenie zasad rehabilitacji istniejącej zabudowy i infrastruktury technicznej, w tym dostosowanie zabudowy

do współczesnych standardów funkcjonalno - przestrzennych, w tym ograniczenie ich oddziaływania na środowisko poprzez wymianę źródeł ciepła na ekologiczne;

- ❖ W zakresie rekultywacji: określenie istniejących i planowanych obszarów wymagających rekultywacji gruntów.
- ❖ W zakresie remediacji: wskazanie obszarów wymagających remediacji mającej na celu działania naprawcze wynikające z zanieczyszczenia powierzchni ziemi.

7. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Obszary strategicznej interwencji (OSI) są określone w strategiach rozwoju jako obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych, przestrzennych lub powiązaniach

funkcjonalnych decydujących o występowaniu barier rozwoju lub możliwych do wykorzystania potencjałów rozwojowych.

7.2. Obszary strategicznej interwencji określone (OSI) w strategii rozwoju województwa

W Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030 (Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030) połączono obszary strategicznej interwencji wskazane w Strategii z 2013 roku z obszarami funkcjonalnymi wskazanymi w Planie Zagospodarowania Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Polityka terytorialna w stosunku do obszarów strategicznej interwencji województwa warmińsko-mazurskiego adresowana jest do zróżnicowanych przestrzennie poziomów obszarów funkcjonalnych, które stanowią podstawę prowadzenia polityki rozwoju regionu. Wyróżnienie OSI nie oznacza wyłączenia pozostałych obszarów z działań rozwojowych, lecz wskazuje te przestrzenie, w których koncentracja interwencji publicznej jest szczególnie istotna z punktu widzenia realizacji celów strategicznych województwa oraz wzmacniania procesów rozwojowych o charakterze ponadlokalnym i regionalnym.

Obszary strategicznej interwencji zostały wyodrębnione w wyniku integracji podejścia regionalnego i krajowego w zakresie prowadzenia polityki rozwoju. W Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego 2030+ jako OSI wskazano w szczególności obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich i subregionalnych, obszary o szczególnych uwarunkowaniach funkcjonalno-przestrzennych oraz obszary wymagające wsparcia w zakresie procesów społeczno-gospodarczych.

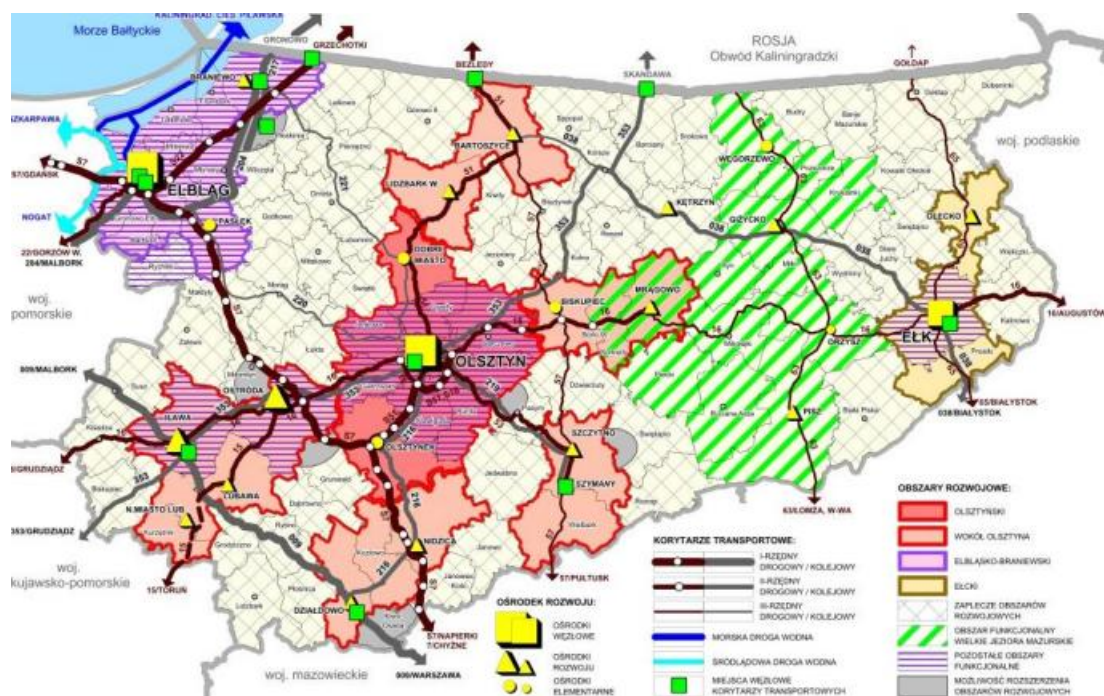
Polityka terytorialna w stosunku do obszarów strategicznej interwencji województwa warmińsko-mazurskiego adresowana jest do następujących podstawowych poziomów obszarów funkcjonalnych:

- ❖ Obszary funkcjonalne o znaczeniu krajowym, do których zaliczono:
 - Obszar Funkcjonalny Olsztyna jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego wraz ze strefą jego oddziaływania,

- Obszar Funkcjonalny Elbląga jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego wraz ze strefą jego oddziaływania,
- Obszar Funkcjonalny Elku jako miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego wraz ze strefą jego oddziaływania,
- Obszar Funkcjonalny Wielkich Jezior Mazurskich jako obszar o szczególnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i turystycznych,
- strefę oddziaływania Kanału Elbląskiego jako obszar o unikalnych wartościach przyrodniczo-kulturowych i znaczeniu ponadregionalnym.

❖ Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym, do których przypisano:

- Obszar Funkcjonalny Tygrysa Warmińsko-Mazurskiego jako obszar koncentracji procesów gospodarczych, inwestycyjnych i transportowych,
- Obszary miejskie tracące funkcje społeczno-gospodarcze jako jednostki podlegające procesom depopulacji i osłabienia funkcji rozwojowych,
- Obszary marginalizacji jako obszary o kumulacji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych,
- Obszary o słabym dostępie do usług publicznych jako jednostki wymagające wsparcia w zakresie dostępności infrastruktury społecznej i transportowej,
- Obszary wiejskie o zróżnicowanym potencjale rozwojowym wymagające wsparcia procesów restrukturyzacyjnych i wzmacniania kapitału społecznego.

Rysunek 5 Obszary rozwojowe w województwie warmińsko-mazurskim
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030.

Gmina Pisz została przypisana do dwóch obszarów strategicznej interwencji województwa warmińsko-mazurskiego: Obszaru Funkcjonalnego Wielkich Jezior Mazurskich oraz Obszaru miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Obszar Funkcjonalny Wielkich Jezior Mazurskich został wyodrębniony jako obszar funkcjonalny wskazany w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Obszar ten wyróżnia się w skali kraju unikatowym systemem jezior oraz wysokim nasyceniem infrastruktury turystycznej, stanowiąc kluczowy potencjał rozwoju turystyki masowej, rekreacji oraz gospodarki czasu wolnego w regionie. Charakteryzuje się koncentracją funkcji turystycznych oraz przyrodniczych, przy jednoczesnym występowaniu presji związanej z sezonowością gospodarki oraz nierównomiernym rozwojem funkcji społeczno-gospodarczych. W jego strukturze istotne znaczenie mają działania ukierunkowane na wzmacnianie kapitału społecznego, rozwój kompetencji mieszkańców oraz poprawę jakości usług publicznych.

W ramach Obszaru Funkcjonalnego Wielkich Jezior Mazurskich przyjęto następujące kierunki interwencji:

- ❖ wzmacnianie silnych organizacji społecznych i podmiotów świadczących usługi turystyczne,

- ❖ rozwój kompetencji kluczowych i programów podnoszących kwalifikacje mieszkańców,
- ❖ rozwój e-administracji,
- ❖ wzmacnianie instytucji otoczenia biznesu wspierających lokalną przedsiębiorczość,
- ❖ rozwój systemów wsparcia społecznego, w tym opieki nad osobami starszymi.

Istotne znaczenie przypisuje się także rozwojowi lokalnych centrów kultury, wzmocnieniu służb ratowniczych oraz rozwojowi powiązań funkcjonalnych pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

W wymiarze gospodarczym interwencja ukierunkowana jest na rozwój inteligentnej produktywności oraz konkurencyjnych usług, w tym przedsiębiorstw opartych na inteligentnych specjalizacjach regionu oraz wykorzystujących lokalne dziedzictwo gospodarcze. Zakłada się rozwój całorocznej przedsiębiorczości, w tym tworzenie warunków dla powstawania nowych przedsiębiorstw typu start-up, a także rozwój kompleksowej oferty turystyki aktywnej opartej o zintegrowane produkty turystyczne.

W zakresie funkcji społeczno-kulturalnych przewiduje się rozwój infrastruktury aktywności społecznej, kulturalnej i edukacyjnej oraz wzmacnianie współpracy sieciowej pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, sektorem prywatnym i organizacjami pozarządowymi.

Istotnym elementem jest również rozwój współpracy w ramach Stowarzyszenia Wielkich Jezior Mazurskich.

W wymiarze strukturalno-przestrzennym zakłada się wzmacnianie tzw. „mocnych fundamentów” obszaru, obejmujących wysoki kapitał społeczny, dobrą dostępność komunikacyjną wewnętrzną i zewnętrzną (w tym transport zbiorowy), ochronę środowiska

przyrodniczego przed nadmierną antropopresją, zapewnienie stabilnych warunków energetycznych oraz rozwój infrastruktury aktywnego wypoczynku. Istotne znaczenie przypisuje się także kształtowaniu ładu przestrzennego, rozbudowie systemu dróg wodnych i szlaków wodnych, rozwojowi Mazurskiej Pętli Rowerowej oraz ochronie krajobrazu mazurskiego.

Rysunek 6 OSI OF Wielkie Jeziora Mazurskie

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030.

Równolegle Gmina Pisz została zaliczona do Obszaru miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, wyznaczonego w oparciu o Strategię na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030, obejmującego ośrodki średniej wielkości podlegające procesom osłabienia funkcji społeczno-gospodarczych.

Obszar ten charakteryzuje się procesami depopulacji oraz osłabieniem funkcji administracyjnych, gospodarczych i usługowych. Występują tu wyzwania związane z koniecznością wzmacniania powiązań funkcjonalnych między miastami a ich otoczeniem, w szczególności w zakresie edukacji, rynku pracy oraz dostępu do usług publicznych.

Interwencja w ramach tego OSI ukierunkowana jest na:

- ❖ poprawę jakości zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego,
- ❖ rozwój e-administracji,
- ❖ podnoszenie jakości usług publicznych.

Zakłada się wzmacnianie relacji funkcjonalnych pomiędzy miastami a ich otoczeniem w zakresie edukacji, rynku pracy, kultury, ochrony zdrowia oraz przestrzeni aktywności społecznej.

W wymiarze gospodarczym działania koncentrują się na włączeniu w inteligentne specjalizacje regionu, wzmacnianiu przedsiębiorczości oraz tworzeniu warunków dla rozwoju działalności innowacyjnej i małych firm, w tym start-upów. Istotnym elementem jest również rozwój funkcji rewitalizacyjnych oraz poprawa jakości przestrzeni miejskiej.

W obszarze społecznym i infrastrukturalnym zakłada się poprawę warunków życia mieszkańców, rozwój aktywności społecznej, wzmacnianie kapitału społecznego oraz podnoszenie jakości życia. Przewiduje się również poprawę dostępności komunikacyjnej z ośrodkami regionalnymi, rozwój połączeń z ośrodkiem wojewódzkim oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii przy jednoczesnej poprawie jakości środowiska.

Rysunek 7 OSI Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030.

Tabela 2 Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym oraz kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego obejmujące Gminę Pisz

Inwestycje infrastrukturalne	Program/dokument	Lokalizacja inwestycji (1 – gmina miejska, 2 – gmina miejsko-wiejska, 3 – gmina wiejska)
Budowa obwodnicy Pisz w ciągu dróg krajowych nr 58 i 63	Program budowy 100 obwodnic na lata 2020 – 2030 oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego	2 - Pisz
Rozbudowa i modernizacja systemów kanalizacji sanitarnej	Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych	1 – Bartoszyce, Braniewo, Działdowo, Elbląg, Ełk, Giżycko, Kętrzyn, Ostróda, Szczytno 2 – Dobre Miasto, Frombork, Gołdap, Kisielice, Korsze, Mikołajki, Miłakowo, Olecko, Olsztynek, Orneta, Pieniężno, Pisz, Reszel, Sępólno, Węgorzewo 3 – Braniewo, Ełk, Giżycko, Iłowo-Osada, Miłki, Mrągowo, Rybno, Szczytno
Odtworzenie i kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego oraz układu poziomego koryta rzeki Surżanka w km 0+000 – 4+500, gm. Pisz	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	2 – Pisz
Budowa stopnia wodnego na rzece Pisie w Pisz	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	2 – Pisz

Kierunki i zasady polityki przestrzennej	Zakres działania	Lokalizacja/obszar działania
Wzmacnianie znaczenia ośrodków ponadlokalnych w hierarchii sieci osadniczej województwa – rozwój ośrodków ponadlokalnych	Sieć osadnicza	Bartoszyce, Braniewo, Gołdap, Lidzbark Warmiński, Mrągowo, Nidzica, Nowe Miasto Lubawskie, Olecko, Pisz i Węgorzewo
Zachowanie, zabezpieczanie, ochrona i utrzymanie zasobów dziedzictwa materialnego i niematerialnego – rekomendowane utworzenie parku kulturowego	Środowisko przyrodnicze i kulturowe	Hejdyk, gm. Pisz – drewniana zabudowa wsi, Anuszewo, gm. Pisz – zachowana w oryginalnym stanie wieś mazurska z drewnianą zabudową
Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz działania na rzecz ochrony zasobów wodnych i poprawy jakości wód	Infrastruktura techniczna i ochrona zasobów wodnych	Giżycko, Mrągowo, Mikołajki, Orzysz, Pisz, Ryn, Węgorzewo
Wzmacnianie rozwoju ośrodków gospodarczych o znaczeniu lokalnym II stopnia	Sfera gospodarcza	Barczewo, Biskupiec, Braniewo, Dobre Miasto, Górowo Iławeckie, Morąg, Mikołajki, Nowe Miasto Lubawskie, Orneta, Pasłęk, Pisz, Susz
Rozwój form i rodzajów turystyki oraz rozwijanie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i okołoturystycznej w oparciu o istniejące uwarunkowania i zasoby, w szczególności na obszarach charakteryzujących się atrakcyjnością turystyczną: Korytarz południowy wschód – zachód (Tysiąca Jezior Północnych) [II], Korytarz wschodni północ – południe (Pętla Mazurska) [V], Pisz (Korytarz wschodni / południowy) – Laski Małe	Turystyka	a) przebieg główny Korytarza: granica z woj. pomorskim (kierunek Stańkowo, gm. Prabuty) – Bronowo, gm. Susz – Susz – Iława – Ostróda – Olsztyn – Dźwierzuty – Szczytno – Pisz – Orzysz – Elk – Borzymy, gm. Kalinowo – granica z woj. podlaskim (kierunek Łabętnik, gm. Bargłów) b) przebieg główny Korytarza: Węgorzewo – Pozezdrze – Giżycko – Orzysz – Pisz – Ruciane Nida – Mikołajki – Mrągowo – Ryn – Węgorzewo

Rozwój turystyki w miastach turystycznych, szczególnie w oparciu o markę i potencjał obszaru Wielkich Jezior Mazurskich oraz Kanału Elbląskiego i Pojezierza Iławsko-Ostródzkiego, wyróżniających się uznaną pozycją w kraju, atrakcyjnością turystyczną, poziomem i wielkością zagospodarowania turystycznego, intensywnością ruchu turystycznego, ofertą i możliwością realizowania wielu rodzajów i form turystyki	Turystyka	Mikołajki, Giżycko, Mrągowo, Węgorzewo, Pisz, Ruciane-Nida, Ryn, Ostróda
Wzmacnianie ośrodków obsługi ruchu turystycznego o znaczeniu regionalnym	Turystyka	Węgorzewo, Pisz, Ruciane-Nida, Ryn, Gołdap, Olecko, Elk, Kętrzyn, Reszel, Elbląg, Frombork, Lidzbark Warmiński, Szczytno, Nidzica, Olsztynek
Modernizacja szlaku wodnego Wielkich Jezior Mazurskich, w tym: budowa obiektów hydrotechnicznych, przede wszystkim stopnia wodnego na rzece Pisie w Pisz	Drogi wodne	Pisz
Rozwój Portu Lotniczego Olsztyn – Mazury w Szymanach: zapewnianie sprawnych powiązań komunikacyjnych (drogowych i kolejowych) lotniska z Olsztynem oraz z pozostałymi obszarami w regionie – priorytety stanowią przebudowa drogi krajowej nr 53 oraz utrzymanie i rozwój infrastruktury transportowej w ciągu linii kolejowej nr 219	Komunikacja lotnicza	Odcinek Szczytno – Pisz – Elk
Rozwój systemu gazociągów przesyłowych i dystrybucyjnych oraz zapewnienie możliwości zaopatrzenia w gaz przewodowy miast i gmin	Gospodarka gazowa	w szczególności: Elk, Olecko, Pisz, Biała Piska, Mikołajki, Ryn, Pasłęk, Orneta i Jedwabno
Zapewnienie bezkolizyjnego funkcjonowania terenów zamkniętych, szczególnie ważnych dla obronności kraju oraz znaczących w zagospodarowaniu przestrzennym województwa	Obronność i bezpieczeństwo państwa	tereny zamknięte w Szerokim Borze Piskim (gm. Pisz)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Programu budowy 100 obwodnic na lata 2020–2030 oraz Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.

7.3. Obszary strategicznej interwencji w Gminie Pisz

W dotychczasowej polityce rozwoju Gminy Pisz nie określono wewnętrznych obszarów strategicznej interwencji.

8. SPÓJNOŚĆ Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO SZCZEBLA

Cele strategiczne wyznaczone w Strategii Rozwoju Gminy Pisz są zgodne z założeniami programowymi dokumentów wyższego rzędu. Strategia jest spójna z obowiązującymi aktami strategicznymi, planistycznymi oraz operacyjnymi obowiązującymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym, ponadlokalnym i powiatowym, które mogą być

istotne dla realizacji polityki rozwoju Gminy Pisz, w tym w szczególności ze:

- ❖ Strategią Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030,
- ❖ Strategią Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Wielkie Jeziora Mazurskie 2030.

Tabela 3 Spójność zaplanowanych celów strategicznych w Strategii Rozwoju Gminy Pisz z dokumentami wyższego rzędu

GMINA Strategia Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037	OBSZAR FUNKCJONALNY WIELKIE JEZIORA MAZURSKIE Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Wielkie Jeziora Mazurskie 2030	WOJEWÓDZTWO Strategia Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030
Rozwój lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości dla silnego, konkurencyjnego rynku pracy.	Konkurencyjna gospodarka.	INTELIGENTNA PRODUKTYWNOŚĆ Satysfakcjonująca praca, inteligentna specjalizacja, wysoka konkurencyjność.
Podniesienie jakości życia mieszkańców i wzmocnienie więzi społecznych w Gminie.	Wysoki poziom edukacji i partycypacji społecznej.	KREATYWNA AKTYWNOŚĆ Inspirująca twórczość, efektywna współpraca, ukształtowana tożsamość.
	Spójność komunikacyjna wewnętrzna i zewnętrzna.	MOCNE FUNDAMENTY Silny kapitał społeczny, optymalna infrastruktura rozwoju, wyjątkowe środowisko przyrodnicze
Tworzenie dostępnej, funkcjonalnej i przyjaznej środowisku przestrzeni gminnej.	Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze.	MOCNE FUNDAMENTY Silny kapitał społeczny, optymalna infrastruktura rozwoju, wyjątkowe środowisko przyrodnicze.
	Wysoki poziom edukacji i partycypacji społecznej.	
Adaptacja do zmian klimatu oraz dbałość o środowisko przyrodnicze.	Wysokiej jakości środowisko przyrodnicze.	MOCNE FUNDAMENTY Silny kapitał społeczny, optymalna infrastruktura rozwoju, wyjątkowe środowisko przyrodnicze

Źródło: opracowanie własne.

9. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

9.1. Zarządzanie realizacją Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Pisz będzie wdrażana i monitorowana przez określone podmioty. Realizację strategii wspierać będą wytyczne do tworzenia Gminnych dokumentów wykonawczych. Aby skutecznie osiągnąć cele i kierunki działań określone w dokumencie konieczne jest prawidłowe ustanowienie systemu zarządzania procesami

rozwojowymi oraz włączenie szerokiego grona interesariuszy, od administracji na wszystkich szczeblach po sektor pozarządowy i gospodarczy. Ważne będzie także określenie warunków organizacyjnych dla wdrażania, monitorowania, aktualizacji i ewaluacji dokumentu.

9.1.1. Podmioty zaangażowane we wdrażanie Strategii

Wdrażanie celów i kierunków działań Strategii polegać będzie przede wszystkim na koordynacji współpracy pomiędzy zaangażowanymi w ten proces podmiotami, tj.:

Radą Miejską w Pisz, która odpowiada za:

- ❖ zatwierdzenie Strategii,
- ❖ zatwierdzenie zmian Strategii,
- ❖ nadzór nad postępami i efektami wdrażania poprzez zatwierdzanie rocznego raportu o stanie Gminy, który zgodnie z ustawą o samorządzie Gminnym obejmuje podsumowanie działalności w zakresie realizacji Strategii.

Burmistrza Pisz, który odpowiada za:

- ❖ nadzór nad realizacją celów i kierunków działań przyjętych w Strategii,
- ❖ zapewnienie środków finansowych na realizację celów i kierunków działań przyjętych w Strategii poprzez uwzględnienie ich w budżecie Gminy i Wieloletniej Prognozie Finansowej, jak również poprzez pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania,
- ❖ monitoring, ocenę realizacji oraz opracowanie zmian Strategii,
- ❖ inicjowanie procedury zmiany Strategii.

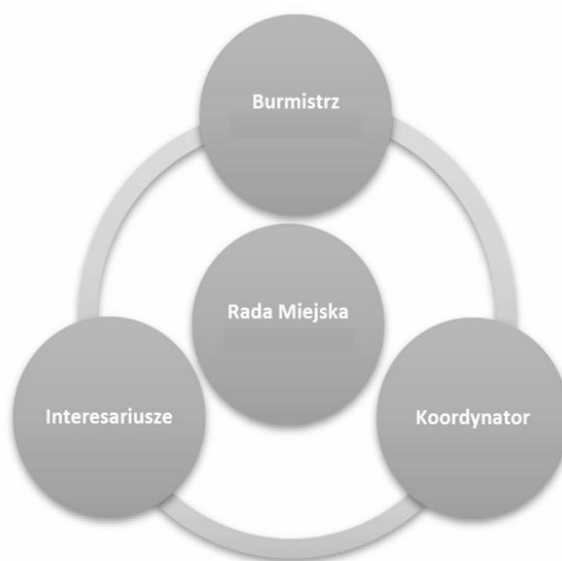
Koordynatorem wdrażania Strategii (jednostka/osoba w strukturach Urzędu Miejskiego Pisz), który odpowiada za:

- ❖ wsparcie Burmistrza Pisz w realizacji zadań związanych z wdrażaniem Strategii,
- ❖ przepływ informacji na temat działań związanych z wdrażaniem Strategii,

- ❖ promocję efektów realizacji Strategii,
- ❖ współpracę z interesariuszami Strategii w procesie jej wdrażania.

Interesariuszami wdrażania Strategii, którzy odpowiadają za:

- ❖ realizację zadań wynikających ze Strategii,
- ❖ wnioskowanie o zmiany w Strategii,
- ❖ dostarczanie danych do monitorowania oraz oceny wdrażania Strategii.

9.1.2.Procedura monitorowania

- ❖ Monitoring bieżący będzie realizowany corocznie. Efektem prowadzonego monitoringu będzie raport z realizacji za rok poprzedni. Raport z monitoringu i wdrażania strategii będzie co roku omawiany na sesji Rady Miejskiej w Pisz.
- ❖ Celem monitoringu jest uzyskanie kompletnej informacji dotyczącej rezultatów działań przyjętych do realizacji.
- ❖ Monitoringu podlegają wskaźniki osiągnięcia rezultatów określone dla celów strategicznych oraz stopień realizacji działań podejmowanych w ramach poszczególnych kierunków działań.

- ❖ Wynikiem prowadzonego monitoringu będzie zestawienie wartości wskaźników osiągnięcia rezultatów przypisanych do celów strategicznych oraz analiza liczby, zakresu i efektów zrealizowanych działań podejmowanych w ramach poszczególnych kierunków działań określonych w Strategii.

9.1.3.Ewaluacja dokumentu

- ❖ Rekomenduje się przeprowadzenie dwóch przeglądów strategicznych w okresie obowiązywania strategii – 2031 r. (ewaluacja on-going) i 2037 r. (ewaluacja ex-post).
- ❖ Ewaluacja ma na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób założenia i cele przekładane są na realne działania oraz wskazanie konieczności dokonania korekt (aktualizacji). Dzięki temu możliwe jest podnoszenie jakości działań, udoskonalenie bieżącej interwencji czy podejmowanie decyzji dotyczących aktualizacji / modyfikacji dokumentu.

- ❖ Wynikiem przeprowadzenia przeglądu będzie szczegółowe sprawozdanie zawierające podsumowanie zestawień wyników uzyskanych w ramach monitoringu wraz z oceną poziomu realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz kierunków działań.
- ❖ Raporty ewaluacyjne są prezentowane na Radzie Miejskiej w Pisz przez Burmistrza Pisz wraz z rekomendacjami korekt, aktualizacji oraz uzupełnienia zawartości dokumentu.

9.1.4.Aktualizacja

- ❖ Zmiany w Strategii Rozwoju Gminy Pisz dokonywane będą uchwałą Rady Miejskiej w Pisz na wniosek Burmistrza Pisz. Zmiany zapisów w dokumencie możliwe będą także w oparciu o uzasadnione propozycje i wnioski mieszkańców, organizacji społecznych oraz przedsiębiorców.
- ❖ Przed podjęciem uchwały wymagane jest wydanie stosownej opinii przez wydział merytoryczny we współpracy z innymi wydziałami.

- ❖ Aktualizacja dokonywana będzie w uzasadnionych przypadkach, w szczególności w związku ze zmianami uwarunkowań rozwoju (m.in. społecznych, gospodarczych, prawnych, przestrzennych czy politycznych) na terenie Gminy, bądź w jej otoczeniu.
- ❖ Ocena realizacji strategii na podstawie danych zawartych w raportach ewaluacyjnych zostanie

dokonana w latach 2031 i 2037. Jej celem będzie porównanie założonych w strategii oddziaływań i efektów jej wdrażania z faktycznie osiągniętymi efektami. Na tej podstawie formułowane będą zalecenia w zakresie aktualizacji na kolejne lata wdrażania Strategii.

- ❖ Decyzja o aktualizacji dokumentu będzie dokonywana przez Burmistrza Pisz we współpracy z właściwymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Miejskiego w Pisz.

9.2. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Dokumenty wykonawcze względem Strategii Rozwoju Gminy stanowią obowiązkowe lub fakultatywne plany, programy i strategie sektorowe. Podczas tworzenia nowych i aktualizacji dotychczas obowiązujących Gminnych programów, planów i strategii sektorowych, należy pamiętać by były one zgodne z treścią strategii – są one bowiem dokumentami wykonawczymi względem strategii.

Zgodność pomiędzy wskazanymi dokumentami dotyczyć będzie:

- ❖ wizji rozwoju Gminy,
- ❖ celów - opracowania wykonawcze powinny wynikać i/lub wpisywać się w cele wyznaczone w dokumencie Strategii,
- ❖ kierunków i działań,
- ❖ oczekiwanych rezultatów - dokumenty wykonawcze powinny wspierać osiągnięcie założonych rezultatów Strategii oraz wpływać na realizację przyjętych wartości docelowych wskaźników lub pożądaných kierunków zmian określonych w systemie monitorowania Strategii,
- ❖ wytycznych i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej.
- ❖ dla wszystkich dokumentów wykonawczych w części dotyczącej monitoringu (jeżeli dotyczy) zaleca się uwzględnienie odpowiednich wskaźników, które zostały wskazane w rozdziale pn. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.
- ❖ dla wszystkich dokumentów wykonawczych w części dotyczącej ich zarządzania (jeżeli dotyczy) zaleca się włączenie koordynatora wdrażania Strategii w procesy przepływu informacji w zakresie opracowania i wdrażania przedmiotowych planów i programów.

- ❖ dla wszystkich dokumentów wykonawczych w części dotyczącej ich realizacji zaleca się wskazanie spójności tych dokumentów z niniejszą Strategią.
- ❖ dla wszystkich dokumentów wykonawczych realizowanych w sferze gospodarczej zaleca się uwzględnienie działań/projektów wynikających z adekwatnych kierunków działań wskazanych w Celu 1. Rozwój lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości dla silnego, konkurencyjnego rynku pracy.
- ❖ dla wszystkich dokumentów wykonawczych realizowanych w sferze społecznej zaleca się uwzględnienie działań/projektów wynikających z adekwatnych kierunków działań wskazanych w Celu 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców i wzmocnienie więzi społecznych w Gminie.
- ❖ dla wszystkich dokumentów wykonawczych realizowanych w sferze przestrzennej zaleca się uwzględnienie działań/projektów wynikających z adekwatnych kierunków działań wskazanych w Celu 3. Tworzenie dostępnej, funkcjonalnej i przyjaznej środowisku przestrzeni gminnej.
- ❖ dla wszystkich dokumentów wykonawczych realizowanych w sferze klimatyczno-środowiskowej zaleca się uwzględnienie działań/projektów wynikających z adekwatnych kierunków działań wskazanych w Celu 4. Adaptacja do zmian klimatu oraz dbałość o środowisko przyrodnicze.

W powyższym kontekście dokonano przeglądu obowiązujących dokumentów wykonawczych Gminy wraz z określeniem ich zgodności z niniejszą Strategią oraz wskazaniem ewentualnej potrzeby wprowadzenia zmian. Poniższa tabela nie wyczerpuje wszystkich dokumentów.

Tabela 4 Wytyczne dla sporządzania dokumentów wykonawczych względem Strategii

Obszar tematyczny	Nazwa dokumentu	Uwagi/Wytyczne
Planowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy	W świetle przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wyklucza się aktualizację dokumentu oraz wskazuje na konieczność uchwalenia planu ogólnego.
	Plan ogólny Gminy	Zachowanie spójności celów i kierunków działań, zwłaszcza w wymiarze przestrzennym. Kształtowanie przestrzeni z uwzględnieniem założeń modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	
Energetyka	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Aktualizacja z uwzględnieniem zapisów Strategii.
Gospodarka komunalna	Wieloletnie plany gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy	Aktualizacja z uwzględnieniem zapisów Strategii.
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Gminna ewidencja zabytków	Ewentualne zwiększenie bazy obszarów lub obiektów wpisanych do ewidencji zabytków
	Gminny program opieki nad zabytkami	Aktualizacja z uwzględnieniem zapisów Strategii oraz aktualizacja w przypadku ustanowienia nowych obszarów lub obiektów zabytkowych.
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Program ochrony środowiska	Aktualizacja z uwzględnieniem zapisów Strategii.
	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Aktualizacja z uwzględnieniem zapisów Strategii.
	Program usuwania azbestu	Bieżąca aktualizacja.
Polityka społeczna	Gminny program rewitalizacji	Zachowanie spójności celów i kierunków działań wskazanych w Strategii w przypadku aktualizacji lub opracowania dokumentów z zakresu polityki społecznej.
	Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych	
	Gminny Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej	
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	

Rozwój lokalny	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Zachowanie spójności celów i kierunków działań wskazanych w Strategii.
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Zachowanie spójności z celami i kierunkami działań Strategii w zakresie bezpieczeństwa mieszkańców, zwiększania odporności na zagrożenia oraz adaptacji do zmian klimatu. Aktualizacja dokumentu z uwzględnieniem zapisów Strategii.
Finanse publiczne	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy	Zachowanie zgodności z celami i kierunkami działań Strategii poprzez uwzględnianie przedsięwzięć strategicznych oraz zapewnienie możliwości ich finansowania w wieloletniej perspektywie.
	Uchwały budżetowe	Coroczne planowanie wydatków z uwzględnieniem priorytetów, celów oraz kierunków działań określonych w Strategii, zgodnie z możliwościami finansowymi Gminy.

Źródło: opracowanie własne.

10. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

W celu skutecznej realizacji założeń zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027-2037 należy uzyskać odpowiednio wysoki poziom finansowania. Zróżnicowanie źródeł finansowania zaplanowanych przedsięwzięć jest szczególnie ważne, ponieważ sfinansowanie wszystkich działań z jednego źródła (np. budżetu Gminy) jest niemożliwe. Z tego względu samorząd, jako operator Strategii, będzie poszukiwał wszelkich dostępnych źródeł, narzędzi, metod i możliwości realizacji określonych celów, aby urzeczywistnić zaproponowaną w dokumencie wizję.

Ramy finansowe są uzależnione od zakresu przedmiotowego i czasowego podejmowanych działań, kondycji finansowej Gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych, jak również uwarunkowań zewnętrznych (np. niestabilna sytuacja gospodarcza i geopolityczna) i wewnętrznych (niepewna gospodarka finansowa w kraju – PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzenia, zmiany systemowe itd.).

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027–2037 będzie prowadzona w sposób etapowy, z uwzględnieniem aktualnych możliwości finansowych Gminy oraz dostępności środków zewnętrznych. Skala finansowa realizacji Strategii będzie wynikać z corocznych uchwał budżetowych oraz Wieloletniej Prognozy Finansowej, które stanowią podstawowe instrumenty planowania i finansowania zadań inwestycyjnych oraz bieżących. Punktem odniesienia dla możliwości finansowych Gminy jest budżet na rok 2025, w którym:

- ❖ dochody ogółem wyniosły 177 086 351,62 zł,
- ❖ wydatki ogółem wyniosły 186 127 250,29 zł,
- ❖ wydatki majątkowe wyniosły 38 058 674,47 zł i stanowiły znaczącą część wydatków ogółem (20,45%),

potwierdzając zdolność Gminy do prowadzenia przedsięwzięć rozwojowych. Z uwagi na dziesięcioletni okres obowiązywania Strategii, zmienność uwarunkowań społeczno-gospodarczych, poziomu dochodów własnych, dostępności środków zewnętrznych oraz zakresu planowanych inwestycji, nie jest zasadne określanie łącznej wartości nakładów finansowych na realizację Strategii. Szczegółowy zakres rzeczowy i finansowy poszczególnych przedsięwzięć będzie każdorazowo określany w uchwałach budżetowych, Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz dokumentach wdrożeniowych, z uwzględnieniem aktualnych możliwości finansowych Gminy i dostępnych źródeł finansowania.

Zakłada się, że realizacja Strategii będzie finansowana w sposób ciągły przez cały okres jej obowiązywania, przy wykorzystaniu środków własnych Gminy oraz funduszy

zewnętrznych, których pozyskiwanie będzie miało kluczowe znaczenie dla realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych. Do finansowania poszczególnych przedsięwzięć służą programy krajowe i regionalne, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania.

Bardzo dużą szansę w zakresie pozyskiwania środków na realizację działań niezbędnych do osiągnięcia celów nakreślonych w ramach Strategii stwarza perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027. Gmina Pisz zamierza aktywnie pozyskiwać środki na realizację zadań przyczyniających się do poprawy warunków życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego Gminy.

Wytyczone w Strategii działania, których wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia stanu wskazanego w wizji Gminy na rok 2037 finansowane będą m.in. z takich źródeł jak:

- ❖ środki własne Gminy Pisz,
- ❖ środki budżetu jednostek samorządu terytorialnego, w tym województwa i powiatu,
- ❖ środki pochodzące z budżetu państwa,
- ❖ środki funduszy celowych np. pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- ❖ fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- ❖ inne fundusze ze źródeł europejskich jak np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- ❖ środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze sektora pozarządowego,
- ❖ kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

Z punktu widzenia dostępnych środków zewnętrznych, najistotniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich”, czyli projektów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich, są fundusze europejskie. Do głównych z nich należą:

- ❖ Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS). W programie FERS będzie realizowane wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia

dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.

- ❖ Fundusz Spójności, którego celem jest zredukowanie różnic gospodarczych i społecznych oraz promowanie zrównoważonego rozwoju głównie poprzez duże inwestycje w zakresie infrastruktury transportowej i ochrony środowiska,
- ❖ Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zajmujący się wspieraniem przekształceń struktury rolnictwa oraz wspomaganiem rozwoju obszarów wiejskich.
- ❖ Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS). Celem programu jest wsparcie zrównoważonego rozwoju Polski. Głównym kierunkiem zmian ma być budowa nowoczesnej infrastruktury technicznej i społecznej. FEnIKS przyspieszy transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.
- ❖ Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG). Program wspierający przedsiębiorców w obszarze szerokorozumianych innowacji. Duży nacisk kładzie przy tym na działalność badawczo-rozwojową. programu będą

mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji.

- ❖ Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE) – program ma trzy głównie priorytety: skuteczne instytucje, skuteczni beneficjenci i skuteczna komunikacja. Środki z Pomocy Technicznej zostaną przeznaczone m.in. na: szkolenia dla beneficjentów korzystających z Funduszy Europejskich, rozwój krajowego systemu informatycznego umożliwiającego aplikowanie i rozliczanie projektów unijnych, działania informacyjno-promocyjne zwiększające wiedzę o Funduszach w Polsce.
- ❖ Fundusze Europejskie dla Warmii i Mazur na lata 2021-2027.
- ❖ Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO)

Wymienione źródła finansowania nie stanowią zamkniętego katalogu. Wskazane programy odpowiadają aktualnej perspektywie finansowej i będą sukcesywnie zastępowane instrumentami wsparcia dostępnymi w kolejnych okresach programowania Unii Europejskiej oraz krajowymi programami finansowania.

11. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I WYKRESÓW

Tabela 1 Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....47

Tabela 2 Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym oraz kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego obejmujące Gminę Pisz 75

Tabela 3 Spójność zaplanowanych celów strategicznych w Strategii Rozwoju Gminy Pisz z dokumentami wyższego rzędu 79

Tabela 4 Wytyczne dla sporządzania dokumentów wykonawczych względem Strategii..... 84

Rysunek 1 Położenie Gminy Pisz..... 8

Rysunek 2 Placówki, których organem prowadzącym jest Gmina Pisz..... 12

Rysunek 3 Najważniejsze atuty i potencjały Gminy Pisz wskazane przez respondentów 30

Rysunek 4 Zastosowanie koncepcji SMART w systemie celów i monitorowania Strategii 36

Rysunek 5 Obszary rozwojowe w województwie warmińsko-mazurskim 73

Rysunek 6 OSI OF Wielkie Jeziora Mazurskie 74

Rysunek 7 OSI Miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze 75

Wykres 1 Liczba ludności w Gminie Pisz w latach 2019-2024 10

Wykres 2 Prognoza ludności dla Gminy Pisz na lata 2027-2037. 10

Wykres 2 Podmioty gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024 ... 16

Wykres 3 Główne źródła dochodów Gminy Pisz w 2025 roku..... 26

Wykres 4 Główne działy wydatkowe w Gminie Pisz w 2025 roku 27

Wykres 5 Wykonanie budżetu Gminy Pisz w latach 2020–2025 28